

PENCERE [PAZAR]

Sayı: 2

5 Nisan 2020 Pazar

Üç yol: Ekosid,
ekoterörizm,
ekosantrizm

Tayfun
Atay
6'da

Şikayet ettiğimiz
ne varsa sever
olduğumuz zamanlar

Aslı Kotaman 2'de

Kolonya bize bir
şeyler söylüyor!

Memetcan Demiray 3'te

Kıyamet olduğunu
düşün ve herkes
katılıyor!

Erel Eryürek 8'de

Karışık pazar yazısı

Özlem Yalım 10'da

Adil bir yasa
olabilir mi?

Süreyya Su 11'de

Olmak ya da olmamak,
ölmek ya da ölmemek

Anıl Özgüç 12'de

Pandeminin sinemaya
yansımaları ve ertelenen
film festivallerimiz

Bülent Vardar 13'te

Gözden kaçmış bir
gözetim toplumu romanı:
'İsa'nın Güncesi'

Sinan Tepe 14'te

Madrigal'in 'derdi'
büyük!

Burak Soyer 15'te

Bir resim
bin kelime

Murat Bergi 15'te

İnsan, unutulandır

Unutarak yaşar, insan... Unutması sayesinde dünyaya kapılır, coşar, tutku duyar. Kaybı, ölümü, hastalığı unuttur. Sonu unuttur ve sonluluğunu. Belli oranda aciz olduğunu, kırıklığını, ötekine muhtaçlığını unuttur. Pozitif bir yanlılığı vardır hayata karşı -ki olmak zorundadır. Tehlikeler onun başına gelmez, sevdikleri gitmez, pusuda hiçbir düşman onu beklemezmişçesine yaşar. Ölmeyecekmiş, kimseyi kaybetmeyecekmiş, sağlığından olmayacakmış, gençliği azalmayacakmış gibi unuttur. Ta ki bir hatırlatan olana kadar!.. **Hilal Bebek** 5'te

Bir bürokratin
rektör olarak
portresi

Emre Tansu Keten 4'te

En küçük
hapisanenin
mahkumları

Serhat Güney 9'da

Doğanın
imtihanı
ve intikamı

Ekonomilerine mal
yetiştirme derdindeki
Endonezya ve Malezya,
dünyanın akciğerlerinden
olan Borneo yağmur
ormanlarını otobana
çevirip, pek çok bitki-
hayvan türünü ve
sadece burada yaşayan
orangutanları
evsiz-barksız
bıraktı.

İrfan Yalın 7'de

ASLI
KOTAMAN

Şikayet ettiğimiz ne varsa sever olduğumuz zamanlar

Bir şey yapamayanlar yığını olarak bir şey yapabilenlerin duacasıyız. Bu zaten çoğunlukla sosyal medyanın kendisiydi

5-6 yaşlarında olmalıyım. O zamanlar bahçede oynamak büyük şehrin apartman çocuklarına bile serbestti. “Anneeee, bahçeye iniyorum” dediğin zaman, hop aşağıdaydın. Çoğunlukla başka çocuklar da oluyordu. Olmadıklarında ise her zaman balık kraker ve gazoz vardı.

Annem balkondan bizi görebiliyor, beni ve abimi. Yemek zamanı da basitçe aşağıya sesleniyordu. O zamanlar sokağın sonuna gitmeye iznim yok, sadece evin bahçesine inebiliyordum. Geceleri sokağın sonuyla ilgili rüyalar görüyor, gündüzleri ise hayaller kuruyordum. Bir gün sokağın sonunda istediğim bebek evlerinden bir bahçe oluyordu. Her yerde minik bebekler, onların mutfakları, banyoları. Oysa bazı geceler sokağın sonunda tanımlayamadığım korkunç yaratıklar vardı. Ne hayal edersem edeyim hiçbirisi gerçeğin yakınından geçmiyordu. Çocuklukla ilgili harika bir detay bu.

Bir sabah babam evden çıkarken “ben deee” diye bağırdım. Sokağın sonuna yürüdük ve sokağın sonunda sadece bir bakkal vardı. Oysa neler neler olabilirdi? Sadece bir bakkal olduğuna emin misiniz? Hayaller hep gerçeklerden daha renkli ama sanırım bu sadece çocuklukta çok güzel.

2 gün önce 500 metre ilerideki bir eczaneye gitmek için bir maceraya atıldım. Evden çıktım, 3 haftadır ötesine geçmediğim sokağın sonuna geldiğimde birden babamla yürüyüşe çıktığımız o gün geldi aklıma. Yıllar sonra bir kez daha bir sokağın sonuna gelebildiğim için heyecanlıydım işte!..

Bunu düşündükçe nedense Descartes’ın trajik ölümü geliyor aklıma. Aklıma bu geldiği için de hafiften kötü hissediyorum kendimi. Anlatınca anlayacaksınız. Fikirlerinden ötürü üzerindeki baskı artan Descartes, İsveç kraliçesinin fikirlerine ilgi duyduğunu ve onu İsveç’e davet ettiğini öğrendiğinde sevincini hayli coşkulu bir mektup yazarak bildirmişti. 1 aylık gemi yolculuğunun ardından karşılaştığı gerçek, asla beklediği gibi değildi. İsveç soğuktu, kraliçeye ders vermek için erken saatte kalkıp gitmek zorunda olduğu kütüphane soğuktu hatta Descartes’a göre ülke o kadar soğuktu ki insanların düşünceleri de donmuştu. Kraliçe kısa zamanda derslere ilgisini kaybettiğinde Descartes belki de büyük hayal kırıklığına uğramıştı. İsveç’e vardikten dört ay sonra ülkesine geri dönmeden, söylenilene göre zatürreden öldü. Oysa yalnızlık ve terk edilmişlik bizim çağımızın vebası zannediyorduk. Descartes’ın hayali, gerçeği kadar güzel olmadı. Sokağın sonu maalesef onun için hayatın sonuydu.

HAYAT SOSYAL MEDYAYA BENZEDİ

Sosyal medyayı hayata benzetiyorduk. İşte şimdi hayat, sosyal medyaya benzedi. Her şey değişir, her şey dönüşür. Değişim ve dönüşüm kaçınılmazdır ama böylesini beklememiştik. Gerçek hayatı, evimizi özlediğimizi söylüyor, bir vakit bulsak o en sevdiğimiz kitabı okuyabileceğimizden dertleniyorduk. Oysa kim olmak istediğimiz değil ama aslında kim olduğumuzdu mühim olan. Dar vakitlerde koşturmaktan çok, sakinken, kendi kendine ne kadar huzurlu olduğundu. Bu anların bir kabus olduğunu tatillerden bilenler el kaldırsın. Kendi kendine kalamayan insanların dünyası bu. Ve işte şimdi sanal olan gerçeğe dönüştü. Yaklaşmıyor, dokunamıyor ve sadece teknoloji sayesinde iletişim kurabiliyoruz. Bu yeni değil elbette. Daha doğrusu hepimiz için yeni değil.

Konuyu dağıtmadan bir örnek daha vereyim mi? Bu minik bir parantez olsun ve paragrafın sonunda kapatayım parantezi: Asistanken bir

Descartes ve Kraliçe, 1649

arkadaşım benden birkaç yaş genç. Ama aramızda yaş değil, çağ var. Üniversitedeki odamıza öğlen yemeği söylemek için bir yemek uygulaması açıyor. Acaip şaşırıyorum. “Telefon etmek varken kim uygulamaya girerek sipariş verir ki?” diye soruyorum. Bana dönüyor ve “Ben” diyor güvenle. “Neden gereksiz yere biriyle konuşmak zorunda kalayım ki?..” Ticaretten para kazanamayacağım ve hatta ticari bir zekamın olmadığı o zamandan belliymiş sanyorum. Velhasıl onun o gün olduğu yere, savunduğu iletişim biçimine bugün fazlasıyla alıştım ve burada parantezi kapattım.

Bir tweet okuyorum, o beni başka bir tweete götürüyor, o yeni tweet beni gazeteye yönlendiriyor, bir yenisi bambaşka bir bilgiye. Tükiye’de virüsün yayılma hızıyla başladığım okuma maceram, Güney Kore’de hayatını kaybeden bir doktorun günlüğüne ve oradan da virüsün hayvanları nasıl etkilediğine ilişkin bir yazıya evriliyor

Yine Bauman, “işleri bildiğimiz gibi halledememeye başladığımız ara bir dönemde” olduğumuzu söylüyordu. Bence en vurucu olan bu. Sanyorum ki artık ara dönem sona eriyor. Hayatın iyiden iyiyeye benzediğini düşündüğünü sandığım sosyal medyayı eleştirmek değil ana amacım. Ama bu farkı anlamak gerekli. Diyalog kurmak farklılaştı, değişti, dönüştü. Çatışmalarda taraf olmak, taraf tutmak değişti. Kimlik edinmek değişti. “Years and Years” dizisini bir distopya olarak izlemek hataymış. İnsanlar farklılıklarını değil benzerliklerini kutsuyor. Karşıt fikir olmak,

birbirinin yüzüne laf çarparak “unfollow” etmekten öteye gidemiyor. Belki de kimimizin evde oturarak kendimizi gereksiz hissetmememizin nedeni bu. Bir şey yapamayanlar yığını olarak bir şey yapabilenlerin duacasıyız. Bu zaten çoğunlukla sosyal medyanın kendisiydi.

YAŞASIN 10 KİŞİYLE YAPILAN VİDEO ARAMALARI!

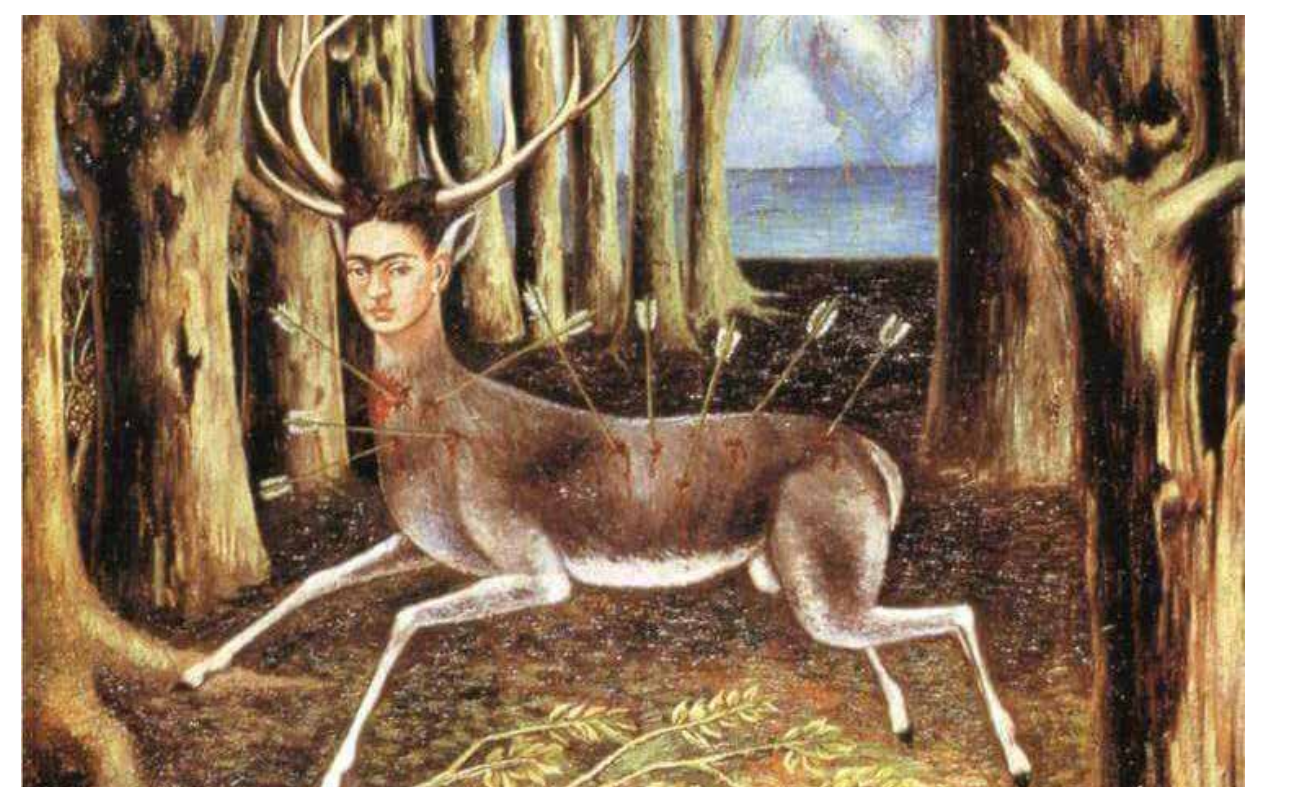
Bir zaman şikayet ettiğimiz ne varsa onu sever olduk bir anda. Ben teknolojinin getirdiği olanakların hayatı değiştirebilme kapasitesine hayranım. Kimi zaman korksam, kimi zaman acımasızca eleştirsem bile. Ama tüm bu yapı içinde kendimi köksüz hissetmekten alamıyorum. Ne demek istediğimi şöyle izah edeyim. Bir tweet okuyorum, o beni başka bir tweete götürüyor, o yeni tweet beni gazeteye yönlendiriyor, bir yenisi bir rapora ve bir yenisi bambaşka bir bilgiye. Tükiye’de virüsün yayılma hızıyla başladığım okuma maceram, Hindistan’daki el yıkama ritüellerine, Güney Kore’de hayatını kaybeden bir doktorun günlüğüne ve oradan da virüsün hayvanları nasıl etkilediğine ilişkin bir yazıya evriliyor.

Bu oradan oraya, bir daldan bir dala atılan yapı bir yandan da evimizde sakince oturduğumuz zaman fokur fokur kaynayan bir tencerenin kapağı gibi huzursuz huzursuz yerinden zıplıyor bizi. Instagram, onu açtığında açtığımızda “yeni bir dil öğrenmeye ne dersin?”, “spor yap ve fit kal”, “online müzelerin koridorlarında gezmek için tıkla”, “çocuklara evde aktivite yaptırmanın 101

yolu” gibi bizi yola sokmaya çalışan uyarılarla dolu. Oysa ben içten içe hiçbirini yapmak istemiyordum. Belki de kimimizin evde oturarak kendimizi gereksiz hissetmememizin nedeni bu. Bir şey yapamayanlar yığını olarak bir şey yapabilenlerin duacasıyız. Bu zaten çoğunlukla sosyal medyanın kendisiydi. Hayatın her anından fayda çıkarmaya çalışan ben, yanıldığımı anlayarak pes ediyordum. Bu bizi her daim bir kişisel gelişim merdiveninde sürükleyen yapıya bu sefer direniyordum. Bazı şeylerle sadece kendimi iyi hissettiğim sürece ilgilieniyor ve neredeyse hiçbir şeyi layıkıyla yapmıyorum. Çünkü hiçbir şey kaybedilmemiş gibi yapmayı sevmiyordum. Kaybettiğimiz şeylerin, ne olursa olsun sonuna kadar yasını tutmamız gerektiğini düşünüyordum. Bazen kendi kaybettiklerime, bazen başkalarının kaybettiklerine üzülmeyi kendime bir görev biliyorum. Yasın süresinin herkese göre değişeceğini ve onun Barthes’ın dediği gibi olgunlaşınca dalından düşecek bir meyve olmadığını biliyorum. Bu bilinmez sürenin sonuna kadar dünyada olan biteni uzaktan seyreden ve sokağın sonunu göremeyen bir çocuğum. Korkarım gerçek yine hayalimden daha kötü.

YARALI CEYLAN

Bu dönemde kendimi çokça Kahlo’nun geyiği gibi hissediyordum. Yaralanmış ama umutlu. Bu resimde bedenini yaralı bir ceylan gibi çizen Kahlo bir ormanın ortasına haps olmuş. Hayatı epey çetrefilli geçmiş, acılarıyla hemhal olmuş bir karakter Kahlo. Kendini yaralı çizen ressam yine de yere bir zeytin dalı iliştiymiş. Her şeye rağmen umutlu ressam. Bizim olmamız gerektiği gibi belki. Çünkü hapis olduğu yer ormanın ortası, ilginç değil mi? Onu çevreleyen şeyler ağaç. Ve resimde uzaktan deniz görülüyor, deniz umuttur. Yaralı biri denize ulaşabilir mi? Belki ulaşır. Ama belki de asıl hapis, denize hepimizin ulaşamayacağını bilmektir.

Frida Kahlo, “The Wounded Deer”, 1946

MEMETCAN
DEMİRAY

Kolonya bize bir şeyler söylüyor!

Görsellik çağında koku alma duyumuzun önemini tamamen unutmuştuk. Egzoz dumanı kaplı kentlere, buram buram yanık yağ ve çöp kokan mahallelere hapsolmuştuk. Oysa baharın sevinci de aşkların karşı konulmaz çekimi de kokuyla içimize nüfuz ediyor hâlâ... Ve kolonyayla özdeşleşen karantina günleri, bize bu duyunun önemini hatırlatmak istiyor adeta...

Bir an için düşünün. Sizin için en önemli duyu organınız hangisi? Çoğumuz buna "göz" diye cevap veririz. Nitekim Aristoteles'ten günümüze birçok filozof ve bilim insanı, "görme"nin en öncelikli / "üstün" duyu olduğunu söylemiştir. Zira hayati bilgilerin büyük bölümünü göz aracılığı ile edinir, o sayede kendimizi güvende hissediriz.

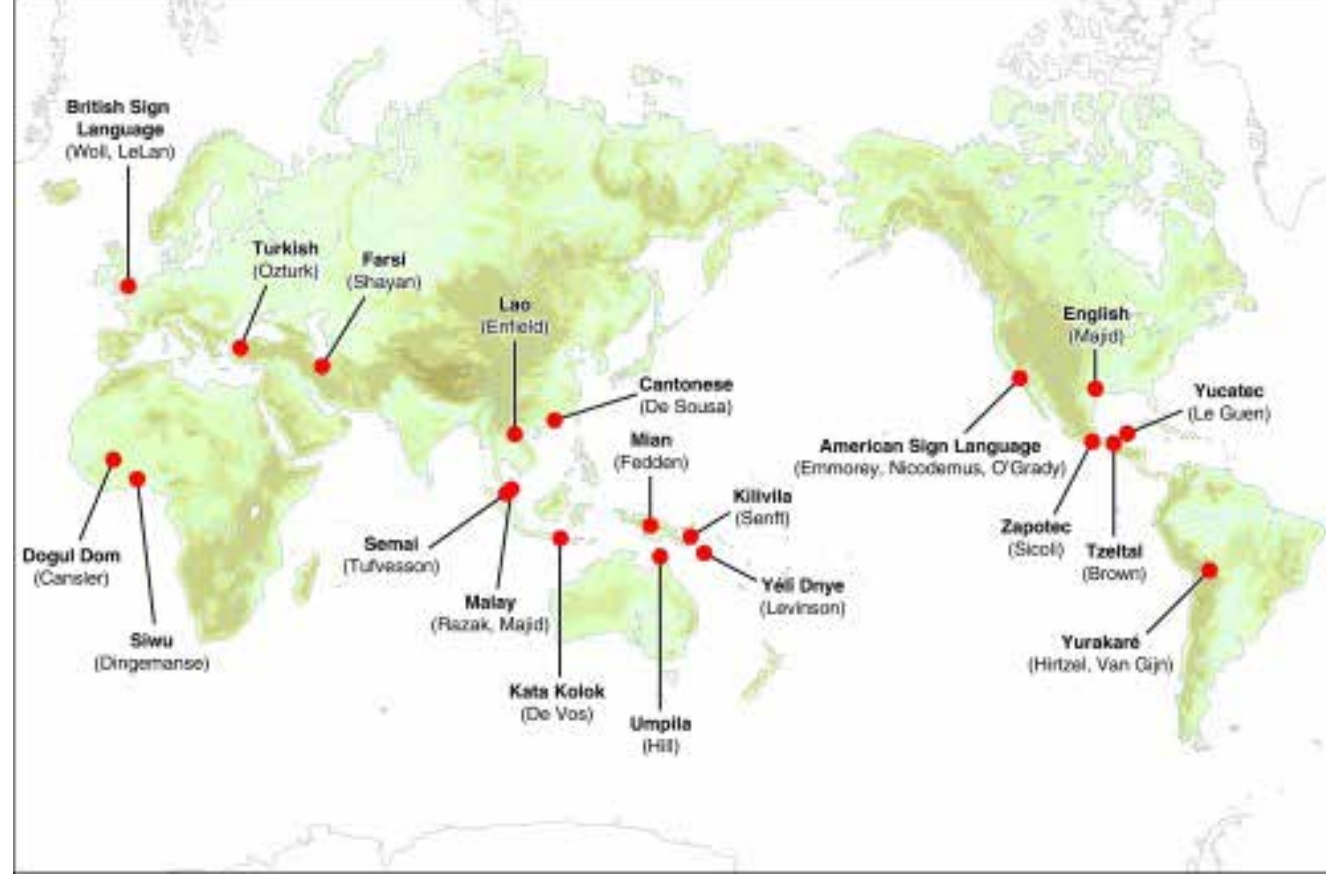
Duyular "hiyerarşi"sinde Protestanlar işitmeyi, 17. yüzyıl bilim devriminin düşünürleri ise (somut olana) dokunmayı önemseler de görmek, insanlık için önceliğini hiçbir zaman yitirmemiştir. Ve bu "hiyerarşi"de koku alma duyumuz, hep hor görülüş ve en "ilkel" olarak nitelenmiştir. Sahi, acaba kokular bu kadar önemsiz midir?

KOKUYA ÖNEM VERENLER DE VAR

York Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden Prof. Asifa Majid'in geçen yıl yayınladığı araştırma, bize bu konuda hayli fikir veriyor. Farklı dillerin konuşulduğu yirmi ayrı toplumda hangi duyunun dile nasıl yansıdığını inceleyen Majid, İngilizce konuşulan post-endüstriyel ülkelerde insanların görselliği; yani renk ve şekilleri sözcüklerle çok iyi ifade ettiklerini saptıyor. Gelin görün ki aynı insanlar, acı bir suyun tadını "acı" diye nitelemekte bile zorlanıyorlar!

Oysa Laoca ve Farsça konuşanlar, belki de çok zengin bir mutfakları olduğu için, lezzetleri tanımlamada çok başarılı oluyorlar. Ve bilin bakalım kokuları tarif

Hangi solmuş resim, ilkokul sıralarında yaşanmış bir anıyı kokulu bir silgiden daha iyi canlandırabilir?

etmede kimler herkesten daha iyiler?

KOKU BELLEKTİR!..

Evet... Avustralya'da avcılık-toplayıcılık yapan ve Umpila dilini konuşan yerliler!.. Dillerinde sadece üç renk (siyah, beyaz, kırmızı) yer aldığı için görselliği ifade edemediği için kalan (!) bu "ilkel"ler (!), sıra kokuları anlamlandırmaya gelince herkesten çok ama çok daha yetkinler! Majid'in araştırması gös-

teriyor ki duyuların önem sırasını insan biyolojisi değil, içinde yaşadığımız kültür belirliyor. O halde "modern" insan, görselliği bu kadar yüceltirken koku alma duyusunu neden bu kadar beşinci plana itiyor?

Cevabı, Tom Robbins'in masalsi eseri "Parfümün Dansı"nda bulabiliyoruz. Romanda Tavşan adlı kahraman, hor görülen koku alma duyusuna itibarını

Ne ilginçtir, Koronavirüs de insan bünyesinde ilk olarak koku alma duyusuna saldırıyor. Sanki yaratıcısı olan vahşi kapitalizm gibi o da 'belleğimizi' silmek istiyor!

ide ederken, "Belleği uyandırma konusunda göz, koku duyusuyla asla rekabet edemez" diyor!

Ve çok da doğru söylüyor! Düşünsenize, hangi fotoğraf size kaybettiğiniz bir yakınınızı onun eşyasına sinmiş bir koku kadar içten hissettirebilir?

Hangi solmuş resim, ilkokul sıralarında yaşanmış bir anıyı kokulu bir silgiden daha iyi canlandırabilir?

Ve hangi video, eski bir sevgiliye dokunmanın hazzını, onun parfümüne tekrar denk gelmek kadar çoklu anımsatabilir?

Hiçbiri... Zira Tavşan'ın da dediği gibi, "Koku bellektir!"...

İSTANBUL = EGZOK KOKUSU

Bu durumda tüketim toplumunun bizi neden görselliğe iyiden iyiyi hapsedtiği daha iyi anlaşılıyor. Doğadan kopan postmodern birey, bugün Instagram'da baktığı fotoğrafı 2-3 dakika içinde unutmaya programlanıyor.

Böylece yanık yağ ve çöp konteyneri kokan mahallelerde yaşadığımızı, Boğaz kenarında bile deniz havası değil egzoz soluduğumuzu fark etmememiz gerekiyor.

İtiraz etmeyip bu koku cehennemine katılanları, ödül olarak yılda birkaç hafta Datça'nın büyümlü çamları, Gümüşlük'ün kalamar tava esintili sokakları ve Assos'un eşsiz iyot kokulu antik limanı bekliyor!

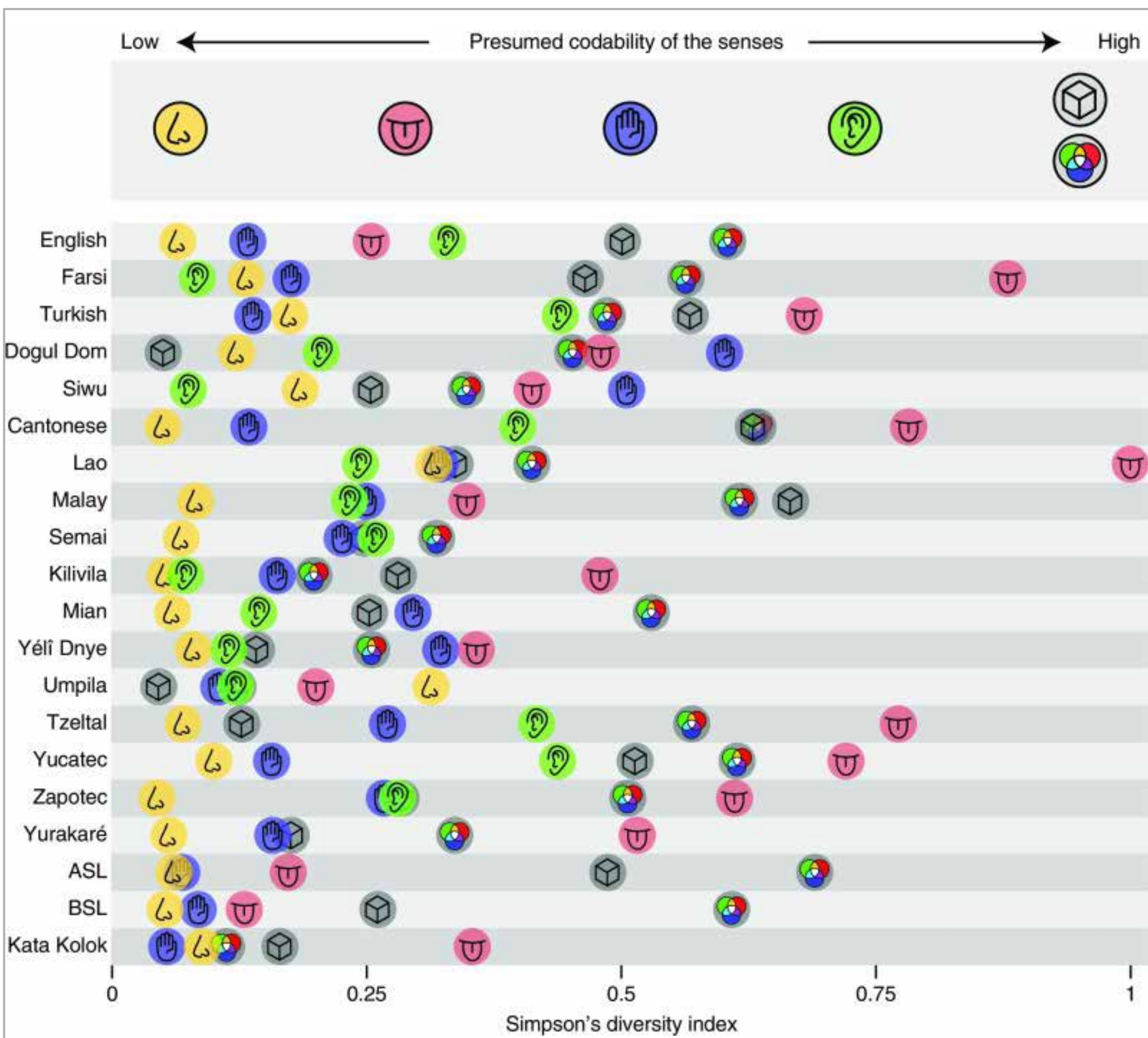
BAHARDIR KOKU, AŞKTIR KOKU!..

Ama işte günün birinde bir virüs çıkıp bizleri eve hapsedebiliyor. Karantina döneminin maskeli fotoğrafları kısa zamanda unutulup gidecek ama cebimizde taşır olduğumuz kolonya, ileride ne vakit koklasak hep bu tuhaf anıları canlandıracak!

Zaman geçsin diye yapılan pizza ve keklerin görüntüsü Instagram hikâyelerinden 24 saat içinde kayboluyor. Ama artık ne zaman fırın çalışsa evi "Korona kokusu" kaplayacak.

Ne ilginçtir, Koronavirüs de insan bünyesinde ilk olarak koku alma duyusuna saldırıyor. Sanki yaratıcısı olan vahşi kapitalizm gibi o da "belleğimizi" silmek istiyor!

Şimdi tercih bizim. İster bugünleri unuttur, doğadan kopmaya ve onu yağmalamaya devam ederiz. İstersek de doğayla barış içinde, baharın sevincini ve aşkların karşı konulmaz çekimini yine türlü türlü rayihalarla içimize çekeriz.

EMRE TANSU
KETEN

Bir bürokratin rektör olarak portresi

“AKP, üniversiteleri de medyayı da elinde tuttuğu devlet gücüyle tarumar etti. Artık nitelikli bir akademisyen, iyi bir gazeteci, evrensel başarı elde etmiş bir yazar olmanın da toplumun çoğunluğu üzerinde bir karşılığı kalmadı. Bütün bu alanlar iktidarın çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlendi. Birçok makam, sıfat, unvan değersizleştirildi.”

İlk önce Zekiye Çomaklı isimli bir kadının videosu gündem oldu sosyal medyada. Çomaklı, bütün dünyanın koronavirüs sebebiyle İslam'a akın ettiğini, İsraililerin internette harıl harıl Kuran aradığını, Endülüs'te yeniden ezanların okunduğunu, buna rağmen “dinsiz, imansız, namussuz, gavur” İzmirliğin hiç orali olmadığını anlatıyordu öfkeyle. Konuşmasını “inşallah korona sizi vurur da biz de kurtuluruz” dilekleriyle sonlandırıyor. Bu salgın günlerinde milli dayanışmaya #bizbizyeteriz-Türkiyem temalı videoyla destek veren Zekiye Çomaklı'nın ardından, Anadolu Üniversitesi rektörü olan oğlu Şafak Ertan Çomaklı'nın videosu dolaşmaya başladı. Öğrencileriyle yaptığı canlı Instagram sohbetinde Çomaklı, sempatik bir şekilde öğrencilerinin sorularını yanıtlıyor, oyunbozanlık yapan öğrencileri “vallaha anama derim sizi” diyerek ve beddualarıyla ünlünen annesini hatırlatarak, muzipçe uyarıyordu.

Gecenin köründe akademisyen odalarının çilingir marifetiyle açılmasından, gizli ses kayıtlarının alınmasına, bir grup öğrencinin terörist olarak yaftalanıp, bunlarla iletişimi olan hocalara soruşturma açılmasına, lisansüstü jürilerinde torpile karşı çıkan hocaların darp edilmesinden, kadronun eş, dost, akraba ile doldurulmasına kadar birçok olay, akademinin bugünkü haline zemin hazırladı

Bu videoların ardından sosyal medyada iki eğilim ortaya çıktı. Birincisi, konuşmayı bile bilmeyen bir insanın rektör olarak atanmasını eleştiriyordu. Diğeri ise vesayetin yıkılmasıyla birlikte “Anadolu insanının” rektör olabileceği bir dönemin yaratılmasını övüyordu. Birinci eğilimin, sadece konuşmamayı bilmemekle sınırlı bir eleştiri olmadığı açık. Her alanda olduğu gibi üniversitelerde de büyük bir yıkıma imza atan iktidarın, akademik liyakat yerine siyasi sadakati geçerek akçe kılması, bu nedenle son yıllarda üniversitelerin sadece skandallarla anılır olması eleştirinin konusuydu. İkinci argüman ise, tam da üniversitelerin çökertilmesinin anahtar kelimelerini barındırıyordu.

ÜNİVERSİTELERLE MÜCADELE

2000'lerin sonlarında, cemaat ile birlikte vesayete karşı topyekûn bir savaşa girişen AKP'nin önem verdiği cephe-lerden birisi de üniversitelerdi. Kemalist vesayetin kemikleşmiş yapıları olarak görülen üniversitelere yönelik operasyonlar ilk olarak cemaat eliyle düzenlendi. Anadolu'da birçok üniversite neredeyse tamamen cemaat mensuplarına tahsis edildi. Örneğin bir taşra üniversitesinde, bir fakülte sekterinin gücünün ve ona gösterilen hürmetin, bütün dekanlardan daha fazla olduğuna bizzat şahit olmuştum. Herhangi bir akademik niteliği olmayan bu sekreterin peşinde dekanların “hocam” diye dolaşması, “gelmekte olan”ı gayet güzel özetlemişti.

Zaten bu olayın üzerinden çok geçmeden benzer yapılarla başka üniversitelerde de karşılaştık. Altmış yıllık gele-neği olan fakültele, başka okullardan paraşütle dekan atandığı günleri, vesayete karşı savaşın toz dumanı takip etti. Amacı, üniversitelerde yuvalanmış bir zümreyi dağıtmak olan bu yöneticiler, doğal olarak, akademik işlerle uğraşmayıp, bütün enerjilerini insanlarla uğraşmaya adan-dılar. Gecenin köründe aka-demisyen odalarının çilingir marifetiyle açılmasından, gizli ses kayıtlarının alınmasına, bir grup öğrencinin terörist olarak yaftalanıp, bunlarla iletişimi olan hocalara soruşturma açılmasına, lisansüstü

jürilerinde torpile karşı çıkan hocaların darp edilmesinden, kadronun eş, dost, akraba ile doldurulmasına kadar birçok olay, akademinin bugünkü haline zemin hazırladı.

Üniversitelerdeki vesayet yıkılmıştı yıkılmasına, ama bu sefer de aynı cephe de savaşılan arasında bir savaş başlamıştı. AKP ile cemaat arasında çıkan kavga, üniversitelerde güçlenmiş ve daha da güçlenmek isteyen akademik memurların birbirlerinin ayaklarını kaydırması için iyi bir fırsat yarattı. Herkesin birbirini FETÖ'cü diye ihbar ettiği, bütün akademinin darbe karşıtı eylemlere koştuğu, 15 Temmuz'u konu alan sempozyumlar düzenlemek için birbiriyle yarıştığı, ortalgın darbe girişimini ele alan makalelerden geçilmediği bu dönemde ciddi bir kesim kendisini KHK listelerinden kurtarmayı başardı.

YENİ NESİL REKTÖRLER

Ancak akademik niteliğin neredeyse tamamen değersizleştiği bu yeni akademik ortamda, en güçlü silah siyasal bağlantılar haline gelmişti bir kere. Bu nedenle darbe sonrası evrede de bir değişiklik olmadı. AKP'nin üniversitelerdeki kadrolaşmasının, planlı bir şekilde yönetilen, belli kriterlere bağlı, herkesin birbirini kolladığı bir proje olduğu sanılmasın. Aslında bu, herkesin kendi siyasal bağlantısını kuvvetlendirmek için çalıştığı, “akademik” çalışmalarını bu siyasal sadakat çerçevesinde kurguladığı, gelmek istediği makamı işgal edenleri ve olası rakiplerini bir şekilde itibarsızlaştırmak için uğraştığı bir can pazarı. Bu kavga öyle bir hale gelmiş ki, büyük üniversitelerin anlı şanlı fakültelerine dekan atanamıyor, dekanlık görevini rektör yardımcılarını vekaleten üstleniyor. Bir ay önce önünde el pençe divan durdukları dekanlarından selamı esirgerek yeni dekanın önünde el pençe divan durmaya giden akademisyenlerin çilesi bitmiyor.

Anadolu Üniversitesi rektörü Çomaklı'yı da bu kısa özet çerçevesinde düşünmek gerekiyor. Çomaklı'nın rektör

olmasını sağlayan “başarı” hikâyesi aslında, siyasal iktidarın bütün alanların kendi özerk işleyişlerini, teamüllerini ve alan içi değerlerini yok etmesiyle birebir bağlantılı. Çok uzak olmayan bir geçmişte, akademi, kültür, medya gibi birçok alan –siyasi müdahaleden tamamen bağımsız olmasa da– az çok kendi değerleriyle var oluyordu. Bazı yöntemlerinden ve düşüncelerinden rahatsız olan birçok yöneticinin Ünsal Oskay'a duyduğu saygı, Oskay'ın akademik ve entelektüel olarak kendisini ispat etmiş olmasından kaynaklanıyordu örneğin. Bu nedenle Oskay'ın dekan olması için herhangi bir bağlantıya sahip olması gerekmiyordu. Ya da Uğur Dündar gibi bir ismin hem medya alanında hem de kamuoyunda sahip olduğu güvenilirlik, yine medya alanı içerisindeki birtakım değerler sayesinde mümkün oluyordu.

Ancak AKP bütün bu alanları elinde tuttuğu devlet gücüyle tarumar etti. Artık nitelikli bir akademisyen, iyi bir gazeteci, evrensel başarı elde etmiş bir yazar olmanın da toplumun çoğunluğu üzerinde bir karşılığı kalmadı. Bütün bu alanlar iktidarın çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlendi. Birçok makam, sıfat, unvan değersizleştirildi. Bir akademik kurumun en yüksek yöneticisi olan rektörlük makamı da böylece akademik niteliklerinden soyutlanmış oldu. İyi bir rektörün iyi bir akademisyen olmasına şart yok bu yeni düzende. Zaten bir şeyi yönetmesine de gerek yok, her şey tek bir merkezden yönetiliyor nasıl olsa.

Rektörlük, AKP'den vekil adayı olmuş ancak kazanamamış ya da bir sonraki seçime kadar adaylığını bekleyen sadık isimlerin geçici ikametgahları konumunda şu an. Çomaklı'nın rektörlüğü de bu açıdan gayet yerinde. Polis akademisinde uzun yıllar görev yaptıktan sonra, özellikle FETÖ soruşturmalarında bilirkişi olarak yer alıp, güven de kazanınca rektör olmaktan başka şansı yokmuş gibi. Başlı başına Akademisyenler'in AYM kararından sonra “Zihninde terör tohumları olanlara Türk Devlet teşkilatı içinde evrak, bilgi ve öğrenci teslim edilemeyeceği bilincinde olan bir eğitim kurumunda ifade özgürlüğünü idari yapıda desteklemek ihanettir ve tartışılmazdır” mesajını paylaşan, öğrencilerin düzenlemek istediği etkinlikleri “Eğer biz yapmayacaksa festival olmaz” diyerek reddeden Çomaklı, AKP için tam da ideal bir rektör.

HİLAL
BEBEK

İnsan, unutturandır

Schopenhauer, insan ve yaşamını biraz karamsar (ya da gerçekçi?) bir şekilde şöyle tasvir eder: "İnsan, doğumu ile birlikte bir tepeden aşağı fırlatılmıştır ve uçurumdan düşmektedir. Aşağıda ağzını açmış kocaman bir aslan onu beklemektedir. Düşüşü o ağzın içine olacaktır. İnsan, düşerken çevresine bakan ve manzaradan keyif almaya çalışandır. "Hayat ne güzel! Çiçekler ne güzel!" der ve mutlu olmak için çabalar". Aslan yokmuşçasına.

İnsan" kelimesinin köklerinden biri "nisyan"dır yani "unutmak". Dolayısıyla "insan", nisyandan türer ve "unutan" anlamına gelir.

Unutarak yaşar, insan. Unutması sayesinde dünyaya kapılır, coşar, tutku duyar. Kaybı, ölümü, hastalığı unuttur. Sonu unuttur ve sonluluğunu. Belli oranda aciz olduğunu, kırılmağını, ötekine muhtaçlığını unuttur. Pozitif bir yanlılığı vardır hayata karşı- ki olmak zorundadır. Tehlikeler onun başına gelmez, sevdiği gitmez, pusuda hiçbir düşman onu beklememişçesine yaşar. Ölmeyecekmiş, kimseyi kaybetmeyecekmiş, sağlığından olmayacakmış, gençliği azalmayacakmış gibi unuttur. Ta ki bir hatırlatan olana kadar.

İnsan, unutmaması sayesinde kendini yatıştırır ve onarır. Unutmaması sayesinde bağlanır ve hayata tutunur. Fakat yeri gelir yine unutmaması yüzünden gelişme ve büyüme ihtimalini kaybeder. Unutmaması yüzünden sahte bir yaşamın pençesine tutulur.

Schopenhauer, insan ve yaşamını biraz karamsar (ya da gerçekçi?) bir şekilde şöyle tasvir eder: "İnsan, doğumu ile birlikte bir tepeden aşağı fırlatılmıştır ve uçurumdan düşmektedir. Aşağıda ağzını açmış kocaman bir aslan onu beklemektedir. Düşüşü o ağzın içine olacaktır. İnsan, düşerken çevresine bakan ve manzaradan keyif almaya çalışandır. "Hayat ne güzel! Çiçekler ne güzel!" der ve mutlu olmak için çabalar". Aslan yokmuşçasına.

İNSAN, YAS TUTANDIR

İnsan, yas tutandır. Kayıp ve kavuşma arasında dokunur hayatı. Bu ikisi, insanın etrafını kuşatmıştır. İnsan, karanlıktan kopup gelir ve yeni bir karanlığa doğar. Başka bir karanlığa doğru da ömrünü sürer. Anne rahminden çığlık çığlığa çıktığı andan itibaren ruhunun altında bir yas ırmağı yatar. Yas, bir dip dalgasıdır. Diğer duygu akıntıları onun üzerinden akar.

Kayıp henüz gelmemiş ama gelecek olanla ilgilidir bazen. Yaşamın biteceğini, annemizin bir gün gideceğini, sevginin bir gün sona ereceğini, baktığımız güzel yüzün buruşacağını biliriz önceden... Yalnızca geçmişe yönelik yas tutmayız bu yüzden. Gelecek olan kayıplar için de ön ödeme yapmaya başlarız.

Yas bir çığneme, öğütme ve çikarma işlemidir. Acı bir lokmayı ağza alma, yutma ve sindirme. Besin değeri olan vitaminleri kendine katma ve posasını atma halidir. İnsan, yas tutandır ve yası tutulandır. Yas tutabildiği ölçüde tutulur, onarır ve sağaltır.

Yas, kayba verilen duygusal-bilişsel reaksiyonlar bütünüdür. Bu, bazen sevilen birinin kaybıdır bazense sevilen bir şeyin. İnkâr, öfke, mutsuzluk, suçluluk, karam-

Çizim: Serkan Akyol

sarlık içerebilir. Tek bir duygu değil de bir duygu kokteylidir. Duygular bir biri içine girebilir, azalır artabilir.

Kayıp nedir? Hikayeyi baştan alırsak sağ, solu, dünü, yarını kayıptır insanın. Önce anne rahminden düşer dünyaya, evinden olur. Sonra süt akan memeden ve anne kucagından. Bebekliğin cennetinden olur, çocukluğundan, gençliğinden, güzelliğinden, sağlığından, hayallerinden, geleceğinden ve geçmişinden... Sevdiğinden olur insan, annesinden, babasından, sevgilisinden...

Olasılıkların kayıbdır bazen bizi yasa davet eden. Ölen bir sevgili tek başına ölmez mesela. Yaşayabileceğimiz baharlar, gidebileceğimiz seyahatler, edebileceğimiz sözler de kayba dahildir. Bir mesleğin ya da bir rolün kaybı da bağlantılı bir dolu hayal ve olasılığın kaybı anlamına gelir. Söze dökemese de insan olasılık kayıplarını sezer, bilir. Çoğu zaman kaybın adı konmayabilir. Yas, bazen toz bulutu gibi görünmezdir. İçinde bulunduğumuz atmosferde küçük küçük solumuz onu. Adını koyamaz, yüzünü teşhis edemeyiz bazen. Kayıp ve yas, burnumuzun deliklerinden girer. Ve sorarız kendimize nereden geldi bu keder?

Ve kendi uçurumuna baktı insan.

KORONA, KAYIP VE YAS

Şimdi Corona küresel bir yasa davet ediyor bizi. Aldıkları ve alabilecekleri ile. Küçükten büyüğe, bugünden yarına uzanan bir kayıp silsilesi hissediyoruz başucumuzda. Sıradan bir günün, özgürce dolaşmanın, tereddütsüz sarılmanın, hastalarını son bir kez görebilmenin kaybı. Düşünün, cenazenin, vedanın, kutlamanın, eğlenmenin, öpmenin kaybı... Hep rahat nefes alacakmışız gibi yaşamamızın kaybı...

Biz insanlar içten içe şöyle düşünürüz "Dünya güvenli bir yer ve gelecek güzeldir". "Ölüm, uzaktadır". "Hastalık, genelde başkaları içindir". "Büyüklerimiz çok sonra ölecek ve mutlaka bize veda edeceklerdir". "O sıradan şeyler mi? Sokakta olmak, karnımızın doyması, çimenlere uzanabilmek, onlar zaten bizimdir ve hep bizim olacaktır". Bir kayıp ya da travma bu gibi temel sanılarımızı sarsar dünya ile ilgili. Corona, yalnızca yaşamsal bir tehdit değildir bu yüzden. Yaşamla ilgili bu tür genel inançlarımızın inen bir darbedir. Bu nedenle psikolojik bağlılığımızı ayakta tutan kolonları yerinden oynatır. Bizi derinden sarsan yalnızca hastalık ihtimali değil,

Ve anlarınız ki yas, sadece kayıptan sonra tutulan şeyin adı değil. O aynı zamanda yokluğu da kayıp demek olan şey. Yas tutamazsan, kavuşamazsın çünkü.

temel inançlarımızın üzerine düşen gölgedir.

KRAL ÇIPLAK! İNSAN ÖLÜMLÜ!

İnsanı ölümlü olduğunu hatırlaması şaşırtır. Bir çocuk bağırmıştır (Korona): Kral Çıplak (İnsan ölümlü)! Birden herkes için unuttuğu bu bilgi görünür hale gelmiştir. Aslanın ağzına düşen insan, manzaradan kafasını çevirip aşağıyı görmüştür.

İnsanlar farklı reaksiyonlar vermekte. Kimi "bana bir şey olmaz" deyip sıkıntıya temas etmiyor, kimi bu öfke duyuyor, kimi mutsuz ve depresif, kimi kabul etmeye ve adapte olmaya çalışıyor, kimi dünyanın sonu gelmiş gibi davranıyor. Kimi hemen iyi hissetme derdinde, korona onları teğet geçiriyor.

Zarar miktardadır. Ne aslanın ağzındayız ne de manzara harika. Hayat, iki kutbu sentezleyebildiğimizde sağlıklı bir hal alıyor. İçinde bulunduğumuz dönemde kaygı, mutsuzluk, karamsarlık, öfke ile birlikte neşe, mizah, yakınlık, fırsatlar, üretim, yeni kavuşmalar ve olanaklar iç içe. İkisinden birinde kutuplaşmak gerçekliği iskalamak ve psikolojik olarak sıkıntı yaşamak demek.

Hayat, yas ve kayıpla iç içe. Fakat her kayıp, bir kavuşma. Kayıp, olmasaydı kavuşma da olanaksız olurdu. Uzaklaşma olmasa yakınlık, karanlık olmasa ışık mümkün olmazdı. Kayba temas etmek ve yas tutmak kavuşmayı mümkün kılar ve belirler.

İNSAN, KAVUŞANDIR

İnsan, kavuşandır. Yokluğunu tattığı sokaklara çıkacak ve güneşli bir günde cimplere oturmanın ne büyük saadet olduğunu anlayacaktır. İnsan belki yaşamı boyunca ilk defa hiç kavuşmadığı gibi çimenlere kavuşacaktır.

İnsan, elini uzatacak, sarılacak, öpecek. Yaşadığı yokluk ve yastan sonra ilk defa yıllardır öpmediği ve sarılmadığı gibi sarılacaktır dostuna.

İnsan, şezlonga uzanacak, uçağa binecek, metrobüste sıkış tıksık ayakta durmaya çalışacak. Eve misafir dolduracak, camide namazını kılacak ya da çilingir sofrasını kuracak. İnsan yıllardır hiç kıymetini bilmediği gibi kıymetini bilecek, fark etmediği kadar tadını fark edecek, her zamankinden farklı temas etme şansı bulacaktır elinde olana.

Bazen bir şeyler ile etrafımız dolu ve hiç kayıp yaşamamış iken, kendimizi hepsine "kavuşmuş" farz ettiğimizde yarım yamalaklı buluşmalar. Sonra kayıp gelir. Yas tutulur. Kavuşmak o zaman tam manasıyla mümkün olur. Bu defa eskisinden daha sahici olur.

TAYFUN
ATAY

Üç yol: Ekosid, ekoterörizm, ekosantrizm

İnsan marifetiyle dünya üzerindeki varlıkları sona erdirilen hayvanların-bitkilerin, betona boğulan toprakların, palmiye tarlasına dönüştürülen ormanların, siyanürle zehirlenen dağların yerlerini de işte bol bol mikro-organizmalar, bakteriler, virüsler dolduruyor

Uzmanlık alanı çevrebilim, daha özel olarak deniz ekolojisi olan kıymetli bilim insanı Sargun Tont'un nefis kitabı, "Sulak Bir Gezegendeki Öyküler"de ilk kez varlıklarından haberdar olmuştum "eko-teröristler" in... "Terör" atfı elbette makbul değildi, ürkütücüydü, tedirgin ediciydi. Ama motif ve motivasyonlarını öğrenince çapraşık duygu ve düşüncelere kapılmamak da elde değildi; onları yermek mi sevmek mi, kınamak mı anlamak mı, yargılamak mı yoksa empati ile değerlendirmek mi gerekti, bilemedim.

Eko-teröristler, insan denen hayvanın, bir parçası olduğu doğaya yönelik tahripkâr, yıkıcı, yok edici yaşam pratiği karşısında artık bıçağın kemiğe dayandığını ve doğanın selameti açısından yapılması gerekenin şiddete başvurmak olduğunu savunan marjinal bir çevreci oluşum. Bu doğrultuda ağaçların gövdesine gizli gizli kama gömüp, ormanların canına kast eden kereste testerelelerinin paramparça olmasına yol açıyorlardı mesela. Tabii kereste şirketlerinin traktörlerini bombalamayı da ihmal etmiyorlardı.

İçe sindirmek zor olabilir, ama bir çingiraklı yılan ya da bir plankton, eğer doğadaki dengeyi, ekolojik zinciri esas alarak bakmak gerekirse, insandan çok daha "kıymetli" varlıklar olarak karşımızdalar. İnsan, çevrenin bir parçası; ama ayrılmaz değil, rastgele bir parçası...

Kendilerine rehber edindikleri doğa filozofu Edward Abbey de diyordu ki "Ben bir çingiraklı yılan yerine insan öldürmeyi tercih ederim" (S. A. Tont, Sulak Bir Gezegendeki Öyküler, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 2001 [1. Baskı: 1997], s. 31).

BİR PLANKTON, İNSANDAN DAHA KIYMETLİ

Eko-terörizm, eğer biyo-kültürel perspektiften insana bakan antropolojinin sakini ve soğukkanlı yaklaşımıyla anlamaya çalışacak olursak, bir ifratın tefriti...

İfrat, insanı binlerce yıldır her şeyin ölçüsü yapan (*Homo mensura*), var oluşun merkezine koyan (*homosantrizm*) ve canlılığın en tepe noktası, en yüce tecellisi (*eşref-i mahlûkat*) sayan anlayış. Bu ifrat, geçen haftaki Pencere Pazar'da da tartışmaya açtığımız üzere, yeryüzüne ölümü indirdi, yolumuzu koronaya çıkardı.

İşte bu ifrat karşısında yeryü-

zünde bir çingiraklı yılanın varlığını insana tercih etme "tefrit"ine (zıt uçta aşırıya kaçmaya) savrulan eko-terörist pozisyon, kim ne derse desin, ister kızılın ister sövülsün, sonuçta bir "denge"yi temsil ediyor.

Elbette içe sindirmek zor gelecektir, ama bir çingiraklı yılan, hatta bir plankton, eğer doğadaki dengeyi, ekolojik zinciri esas alarak değerlendirilmeye gerekirse, insandan çok daha "kıymetli" varlıklar olarak karşımızdadırlar.

İnsan, çevrenin bir parçası; ama ayrılmaz bir parçası değil, rastgele bir parçasıdır.

Bu iddianın izini de çevreye ilgisini bu memlekette siyasi bir mücadele zeminine oturarak TBMM'de "Çevre Araştırma Komisyonu" nun kurulmasında öncü rol üstlenmiş hukukçu Güneş Gürseler'in kıymetli kitabı, "Dikkat Dünya Tektir" üzerinden sürelim!.. Bakın o, eko-terörizme kaynak olan doğa filozofunun zehir-zemberek söylediklerini, nasıl daha "mutedil" bir dille ama aynı ağırlıkta söylüyor:

"Hiçbir davranışımızla doğadaki bir zinciri tamamlamıyoruz. Doğal denge bizim dışımızdadır, bizim hiçbir davranışımıza gereksinimi olmadan da sürmektedir. Bizim tek yaptığımızı tüketmek, bir başka deyişle doğal halkayı bir yerde kesmek, kırmak, koparmak ya da bozmaktır. 18. yüzyılda ancak bir milyara ulaşan dünya nüfusu, sadece 192

İstanbul'un Kuzey Ormanları'na yapılan kentsel müdahale, bölgeye özgü manda türünün yaşam alanlarını kaybetmesine neden oldu (Görsel, Ozan Atalan'ın, "Yedinci Kıta" temalı İKSV-16. İstanbul Bianeli'nde sergilenen Monokrom başlıklı çalışmasından)

yılda altı milyara ulaşmıştır. 21. Yüzyılın ilk yarısı olmadan nüfusun on milyara ulaşacağı varsayılıyor. Bu, en büyük işgal ordusudur; tüketip üreyen ve üredikçe tüketen bir ordu. (...) Bir plankton, doğal dengenin devamında önemli bir halka oluştururken, insanın böyle bir konumu yoktur. İnsan, yalnızca sınırsız tüketme içgüdüleri ve giderek doğaya karşı oluşturduğu gücüyle sürekli doğal dengeyi bozmaktadır. (...) Çevre, insan olmadan da varlığını sürdürebilir ama, tersi düşünlürse çevre olmadan insanın varlığını sürdürmesi olanaksızdır" (G. Gürseler, Dikkat

Güneş Gürseler:
"18. yüzyılda ancak bir milyara ulaşan dünya nüfusu, 21. Yüzyılın ilk yarısı olmadan on milyara ulaşacak. Bu, en büyük işgal ordusudur; tüketip üreyen ve üredikçe tüketen bir ordu."

Dünya Tektir, Ümit Yayıncılık, 1992, s. 14-15)

DOĞANIN 'KANSERİ' İNSAN!

Güneş Gürseler'in bu sözlerinden, özellikle de "işgal ordusu" atfından ilhamla ben de hanidir insanın, "doğanın kanser hücresi" olduğunu söyleye geliyorum.

Şöyle ki Gürseler'in kaydettiği 18. yüzyıldan da geriye gidip, mesela paleolitikten neolitikte (avcı-toplayıcılıktan tarıma) geçilmiş 10 bin yıl öncesinde yeryüzünde insan nüfusuna bakmak istersek bunun olsa olsa 5 milyon civarında olabileceği tahmin edilmektedir (Bozkurt Güvenç,

İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi Yayınları, 1979, s. 219-220).

Dünya üzerinde 2 ile 2 buçuk milyon yıldır var olduğu tespit edilen insan türünün kültürel yetkinliğinin sonucu olarak ve bu yetkinliği giderek doğaya uyum yolunda değil, doğal uyumu bozma yolunda işlerliğe sokması ile bağlantılı olarak, tahmini 5 milyonluk nüfustan sadece 10 bin yıl içinde, yakın gelecekte 10 milyara "sıçrama" yaptığı anlaşılıyor.

Bu, bir kanser hücresinin bir canlıda bulunduğu sınırlı yerden aşırı çoğalma sonucu farklı yerlere sıçramasına (metastaz) benzer bir "pratik" değil mi?..

Ancak insan denen "kanseri" en belirgin şekilde elbette son 250 yılda tarımdan endüstriye, makineleşmeye, "teknopoli"ye geçiş sonrasında, "Doğa" denilen organizmanın hemen her yerine "yatırım", "kâr", "büyüme" diye diye yaptığı "metastaz"larla teşhis edebiliyoruz'..

Soyu tükenen fillerle, gorillerle, Anadolu parslarıyla, Kuzey Ormanları'nı hava limanına dönüştürürken betona gömülen mandalarla teşhis edebiliyoruz.

Palmiye yağı üretimi için yakılan ve dumanları uzaydan bile görülen 86 bin hektarlık Endonezya ormanlarında teşhis edebiliyoruz.

Siyanürlü altın aramalarında bağı acımasızca deşilen Kaz Dağları'nda teşhis edebiliyoruz.

Nihayet, kaçak avcılar tarafından yavrusu ile birlikte katledilen son dişi Beyaz Zürafa'da teşhis edebiliyoruz.

Şimdi bu sıraladıklarımın hepsini gerçekleştiren "kanseri hücre"ni alın, diğer taraftan da "Ben, bir çingiraklı yılan yerine insan öldürmeyi tercih ederim" diyen doğa-dostu/insan-düşmanı düşünürü alın ve söyleyin bakalım: Hangisi daha masum?!..

VE BİR "KEMOTERAPİ" OLARAK KORONA...

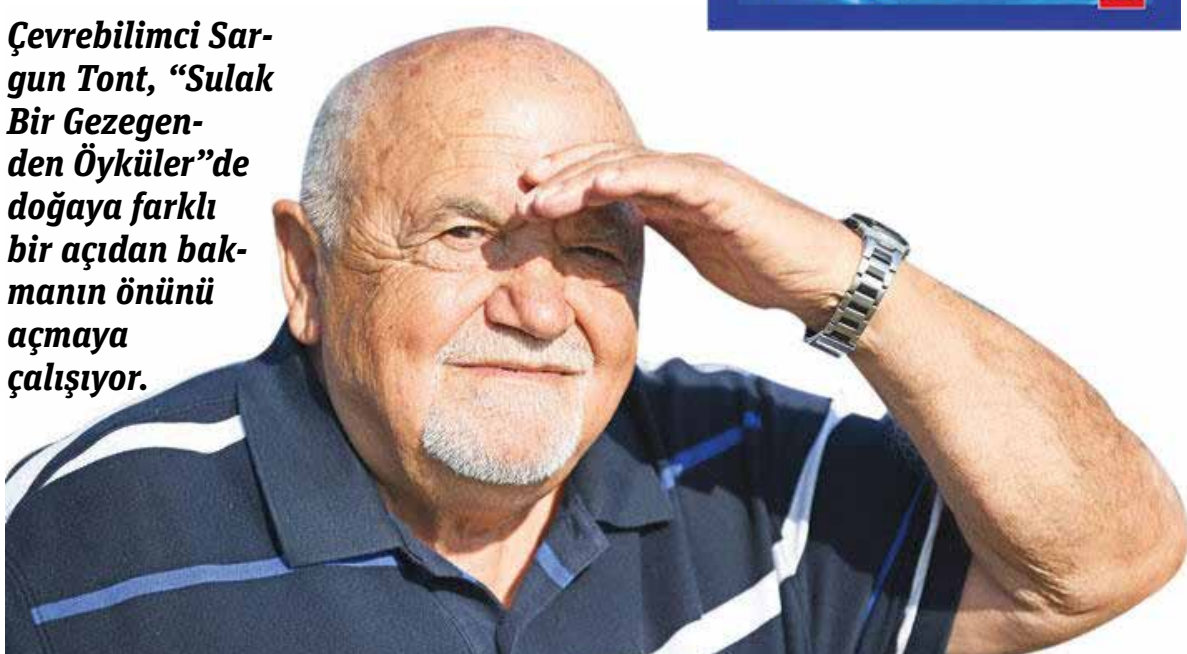
İnsan marifetiyle dünya üzerindeki varlıkları sona erdirilen hayvanların-bitkilerin, betona boğulan toprakların, palmiye tarlasına dönüştürülen ormanların, siyanürle zehirlenen dağların yerlerini de işte bol bol mikro-organizmalar, bakteriler, virüsler dolduruyor.

Yavrusuyla birlikte katledilip soyu tüketilen beyaz zürafanın âhı, koronavirüs olarak insandan çıkıyor.

Bir bakıma yeryüzü, "insan-zararlısı" karşısında kendini "dezenfekte etmeye" uğraşıyor.

Ve Doğa, kendisinin bir parçası olduğu halde giderek bünyesinde kanserleşmiş insanlık karşısında belki de "kemoterapi"ye başvuruyor!.. Onu bu gözü kara homosantrik (insan-merkezci) anlayıştan "transhümanist" (insanı-aşkın) bir anlayışa ve "ekosid" (*ecocide*) yani çevre kırımı üreten tahripkâr bir canlı olmaktan "ekosantrik" (çevre-merkezci) olmaya ve yaşamaya yöneltme yolunda, belki de çırpınırcasına son bir uyarı olarak!..

Çevrebilimci Sargun Tont, "Sulak Bir Gezegendeki Öyküler"de doğaya farklı bir açıdan bakmanın önünü açmaya çalışıyor.

Yavrusuyla birlikte katledilip soyu tüketilen beyaz zürafanın âhı, koronavirüs olarak insandan çıkıyor.

**İRFAN
YALIN**Koleksiyoncu
irfanyalin@gmail.com

Doğanın imtihanı ve intikamı

Bu yazımda Güneydoğu Asya'nın nesli tükenmekte olan teak ağacı ile doğal felaketleri ilişkilendirmeye çalışacağım. Hoş hâlâ teak ağacı diye satılan yer döşemeleri, bahçe mobilyaları ve aksesuarları var ama onlar benim bahsettiğim gibi doğal yetişmiş asırlık ağaçlardan değil...

Karantina günlerini yaşadığımız bu günlerde, bir şeyler yazmaya oturduğumda, aklıma her defasında iç karartıcı şeyler geliyor. Düşünüyorum da teknolojik gelişmemize, uzay yolculuklarımıza, genetik alandaki başarılarımıza (!), Cern'de yaptığımız sıra dışı deneylere rağmen, hala tam olarak ne olduğunu bile anlayamadığımız bir virüs hepimize diz çöktürtüyor. İnsanlık, ulaştığı teknolojik düzeyle kâğıttan kaplan misali, dünyanın her coğrafyasında canının derdine düşmüş durumda. Ünlü üniversitelerin gelişkin laboratuvarlarında, bilgisayar teknolojisinin en gelişkin haliyle çalışan bilim adamları, Orta Çağ döneminde yaşanan salgın hastalıkların yarattığı panik havasındaki atalarımız gibi korku ve şaşkınlık içinde. Bilim adamlarımız can havliyle, aşı geliştirmeye, bir çıkış yolu bulmaya çalışıyor.

Her şey ihtiyaçların şişirilmiş biçimde artıp, dünya üzerinde o güne kadar kendini korumuş kültürlerin ve doğanın yağmalanmasıyla başladı. Çok değil, 30 – 40 yıl öncesine kadar bile, bugün sadece resimlerine bakabildiğimiz hayvanlar yaşıyordu; göller kurumamış, akarsular çekilmemişti. Adını şu an suntaların üstüne milimetrik kalınlıkta yapıştırdığımız kaplamalardan bildiğimiz asırlık ağaçlar doğanın gerdanını süslüyordu

Şu bir gerçek ki, bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Dünyamıza yön veren sektörler değişecek, bilimsel araştırmaların ağırlığı -umarım- silah yerine insanlığın hayata tutunabilmesini sağlayacak alanlara kayacak. Belki insanlık, beslenme ve sağlığın her geçen gün kartopu gibi büyüyen önemini fark edecek, önüne geçilemez durumdaki nüfus artışı daha çok göze batacak. Demek istiyorum ki, bir yandan insanlık kendine sığınacak farklı kapılar bakarken, kapitalizm de yeni yatırım alanlarını arayacak.

DOĞANIN İNTİKAMI: DEPREM, TSUNAMİ, KURAKLIK, SEL, YANGIN VE SALGIN HASTALIKLAR

Her şey ihtiyaçların şişirilmiş biçimde artıp, dünya üzerinde o güne kadar kendini korumuş kültürlerin ve doğanın yağmalanmasıyla başladı. Çok değil, 30 – 40 yıl öncesine kadar bile, bugün sadece resimlerine bakabildiğimiz hayvanlar yaşıyordu; göller kurumamış, akarsular çekilmemişti. Adını şu an suntaların üstüne milimetrik kalınlıkta yapıştırdığımız kaplamalardan bildiğimiz asırlık ağaçlar doğanın gerdanını süslüyordu

duğumuz kaplamalardan bildiğimiz asırlık ağaçlar doğanın gerdanını süslüyordu. Yaşamımıza renk, ciğerlerimize oksijen, bilgi paylaşımına kâğıt, soframıza masa-sandalye olan ağaçlarımız gittikçe azaldı ve ormanlarımızın büyük bir kısmı kayboldu. Örneğin Afrika'nın abanozu, Güneydoğu Asya'nın teak ağacı, Lübnan'ın sediri, Kanada'nın çamı ve ülkemizin ceviz ağacı sayısı çok azaldı. Gölgeleleri, hışırtıları, kokuları kalmadı, kol kanat gerdiği hayvan çeşitliliği azaldıkça azaldı.

Bu yazımda Güneydoğu Asya'nın nesli tükenmekte olan teak ağacı ile doğal felaketleri ilişkilendirmeye çalışacağım. Hoş hala teak ağacı diye satılan yer döşemeleri, bahçe mobilyaları ve aksesuarları var ama onlar benim bahsettiğim gibi doğal yetişmiş asırlık ağaçlardan değil. Gördükleriniz orman tarımı yapılarak, birkaç yılda büyütülüp biçilenlerden. Yani yediğimiz kırk beş günde kesime gelip günde iki kez yumurtlatılan tavuklar, Antalya'dan İstanbul'a giren yolda da biraz daha büyüyen salatalklar gibi...

YÜZLERCE YILLIK TEAK AĞAÇLARININ BOYNU, ELEKTRİKLİ TESTERE İÇİN KILDAN İNCE!

Benim bahsettiğim teak ağaçları yüzyılda değil, yüzlerce yılda kesime geliyordu. Binlerce yıldır insanın açık denizlerde seyahat edebilmesinin sırrı bu ağaçlardaydı. Tuzlu deniz suyuna karşı bile dayanıklı olan teak ağacı sayesinde, yüzlerce yıl önce Çinliler Ümit Burnu'na kadar gelebilmişlerdi. Amerika kıtasının keşfinin ve bu yeni toprakların yerleşime açılmasının da ardında doğanın özenle yavaş yavaş büyüttüğü teak ağaçları vardı. Avustralya ve

Yanan ve kesilen ağaçlar, nesli tükenmekte olan Borneo Orangutanlarını evsiz bırakmakta.

Yeni Zelanda ile başta İngiltere olmak üzere Avrupa ülkelerinin ilişkisi teak ağaçları sayesinde kuruldu. Teak ağacı gemi oldu, yelken direği oldu ama bir yandan da iklim koruyucu görevi devam ediyordu. Çünkü binlerce kilometrelik devasa ormanlar halinde okyanus rüzgarlarına karşı direniyor, muson yağmurlarını doyasıya içerek sel felaketlerini engelliyordu. Ama tüm bu özelliklerine rağmen ilerleyen yıllarda aç gözlü insanın hırsına mağlup olup gelişkin testerelelerin karşısında diz çökecek ve ardında kilometrelerce uzanan çorak toprak bırakacaktı.

Endonezya'nın Aceh bölgesinde, adanın Hint Okyanusuna bakan yüzünün tamamında geçtiğimiz 30-40 yıl önceye kadar bile uçsuz bucaksız teak ağacı ormanları vardı. Bu ormanlar kıyıya paralel olduğu gibi kilometrelerce derinliğinde olarak yerleşim alanlarını da çevreliyordu.

Gün geldi ticaret hacmi arttı, orman ürünleri revaçta bir ticaret metaı haline geldi. Hatta bir ara bu bölgede konteynır bulmak, yük gemilerinde yer ayarlamak bile çok zordu. Ağaçlar bitince kökleri fark edildi. Yüzyıllar içinde çelik gibi sertleşmiş devasa ebatlı kökler, bir doğa harikası olarak kaybolan ormandan kalan miras gibiydi. Doğanın bu defa karnı değişti, yazılı tarihin var olduğundan beri orada olan bu değerli hazineler vinçlerle söküldü. Çıkarılan köklerin temizlenmesi- işlenmesi sonrasında masa gibi, sehpa ya da dekoratif eşya yapılmış, cilalanmış halini ünlü dekorasyon dergilerinde görenler, parlak ışıkların, coşkulu gece hayatlarının yaşandığı şehirlerdeki evlerine binlerce dolar vererek almak istediler. Alan da memnundu, vinçlerle yeni kökleri arayan köylüler de...

BORNEO YAĞMUR ORMANLARINA YAPILAN OTOBAN

Tarihsel süreç içinde sık sık yaşanan tsunami 2004 yılında, Endonezya halkının kapısını tekrar çaldı. Ama bu defa sahinden yerleşim mekanları arasında olan 30 km eninde teak ağacı orman şeridi yoktu. Bırakın ağaçları kökleri bile

kalmamıştı. Boyları devrilmiş, kökleri sökülmüş teak ağaçlarının intikamı çok acı oldu; 230.000 kişi öldü. Ama insanlık ders almadı, tam tersi, gözünü bu defa Borneo adasındaki ağaçlara çevirdi.

Borneo Adası, içindeki nehirler dışında geçit vermediği için yakın zamana kadar insanın hırsından ve aç gözlülüğünden korunmuştu. Metrelerce kalınlıktaki bataklık zeminde yükselen ağaçlardan ve onlara sarılan dev sarmaşıklardan oluşmuş bu yağmur ormanı aynı zamanda akademik dünyanın her disiplini için çok zengin bir gözlem alanı oluşturuyordu. Ara sıra helikopterlerin getirip bıraktığı erzaklarla beslenip, ağaçlar üstünde yapılan özel platformlarında yaşayarak gözlem yapan ve farklı alanlarda veri toplayan bilim adamları için ilk sonuçlar inanılmazdı. Neredeyse hayvan ve bitki çeşitliliği açısından çok şey onlar için yeniydi, ilk kez karşılaşılanlar çoktu.

İlginçtir, her gün yağışlı olan iklimine rağmen 4-5 yılda bir olağanüstü ölçüde yağın yağmur sonrası yüzlerce çeşit meyve doğayı süslüyordu. Fark edildi ki, sayıları gittikçe azalan orangutanların üremesini yedikleri bu meyveler tetikliyordu. Literatürde olmayan yüzlerce çeşit meyveyi toplayan eller, dünyanın gelişmiş laboratuvarlarına gönderilmek üzere helikopterden sarkıtılan sandığa bunları doldururken, her biri için kod numarası belirliyordu. Çünkü bu meyvelerin çoğunun literatürde adı yoktu; insanlık bu meyve ve nebatla ilk kez karşılaşıyordu.

Çok kısa bir süre sonra gelişen ekonomilerine mal yetiştirmeye çalışan Endonezya ve Malezya devletleri, dünyanın akciğerlerinden biri olan Borneo adasının keşfedilmeyi bekleyen zengin özellikleriyle dolu olan yağmur ormanlarını otoban ile geçmeye karar verdiler. On binlerce kuş çeşidi, sadece burada yaşayan maymun-goril-orangutan tipleri, bitki-ağaç zenginliği arasına dalan iş makinelerinin sesi her yanı kapladı.

Yeni tarım alanları açma adına kesilen ağaçlardan kalan topraklara yerleşenlere tapular dağıtıldı, yolların yapılmasıyla oluşmaya başlayan yerleşim alanlarında yeni bir hayat belirdi. İnşaatlar başladı, geceleri aydınlatılan caddeler ve bankalar açıldı. Yangınlar, su baskınları, kaçak avlanma ve kontrolsüz ağaç kesimi günlük yaşamın bir parçası oldu. İnsanlık geleceğin bir parçası oldu. Haftaya devam edeceğim...

Güzellikleri biriktirmenizi dilerim!..

Otoban yapma uğruna, yağmur ormanlarının karnını deşen iş makineleri, doğayı ağaçsız, hayvanları evsiz bıraktı.

EREL
ERYÜREK

Kıyamet olduğunu düşün ve herkes katılıyor!

“Yaşanacak bir yaşam vardır. Binilecek bisikletler var.
Yürünecek yaya kaldırımları ve tadına varılacak güneş
batışları vardır (Pavese)”

**Önüme çıkan her kapalı
dükkan, market, kafe
vedayı hatırlatıyor. Şu
en sevdiğim kahveci,
şuradaki sinema,
köşedeki şahane biracı
bir daha kapısını açacak
mı? Kim dayanacak bu
süre içinde; kim yokolup
gidecek?**

80 'lerin başı. Mavi bir zemin üzerinde beyaz bir güvercinin olduğu bir grafiti. Üzerinde, 'savaş olduğunu düşün ve kimse gitmiyor' yazıyor. Alman grafik tasarımcı Johannes Hartmann'ın bir reklam filmi için tasarladığı ve üzerine yazdığı bu söz, dönemin antimilitarist hareketinin sloganı olmuştu.

Bu sözü günümüze uyarlarsak nasıl olur diye düşünmeye başladım uyanır uyanmaz.

Aklıma yukarıdaki başlık geldi. Korona salgını pekala kıyamet gibi de okunabilirdi. Kıyametin kendini bize göstermeyi seçtiği yüzü bu olabilirdi. Ve katılmama şansımız yoktu.

Tabii ki daha şaşaalı bir kıyamet beklerdik. Yani o filmlerde gördüğümüz gibi, patlamalar, alevler, mutasyon geçirmiş melez yaratıklar eşliğinde... Öyle olsa gam yemeyecekmiş gibi sanki.

Ne yapalım, kıyamet bilmediğimiz, hayal etmediğimiz bir yerden geldi. Haince ve sinsî bir tavırla yaklaştı bize. Dünya da bildiğimiz Dünya olduğu için, biz de ona göre ha-

Kıyamet bilmediğimiz, hayal etmediğimiz yerden geldi. Haince, sinsî yaklaştı bize. Dünya da bildiğimiz Dünya olduğu için, biz de ona göre hareket ettik. Salgının ortasında elimizi kolumuzu sallayarak dolaştık. Bir de hiç olmadığı kadar özgürlükçü kesildi idareciler. “Bize bir şey olmaz” dedik haliyle...

reket ettik. Geciktik. Salgının ortasında elimizi kolumuzu sallayarak dolaştık. Bir de hiç olmadığı kadar “özgürlükçü” kesildi idareciler. “Bize bir şey olmaz” dedik haliyle...

SIRADAN BİR KIYAMET GÜNÜ

Ama bugün pazar. 20 gündür, mecbur olmadıkça dışarıya neredeyse adım atmıyorum. Günleri ve saatleri takip etmiyorum artık. Bilmediğim bir zamandayım. Bedenim ve ruhum bu zamanın dışına çıkmak istiyor. Sabah çok erken uyandığımda, açık pencereden gelen hava hala buz gibi. Seviniyorum. Uyanık ve diri olma konusundaki kafa karışıklığıma en iyi gelen şey bu serinlik. Zamanın ritmine daha çabuk uyum sağlamama yarıyor.

Peki zamanın ritmi ne? Doğru ritim ne? Pandemi modunda yaşadığımız her gün bu sorunun cevabını bulmakta zorlanıyorum. Ritim de zaman da cahil artık. Güdük. Bir şeyden haberi yok. Çünkü pandeminin kendine ait bir zamansallığı var. Her şey uzakken, Çin'de yaşanırken, bizim hala burun kıvrıma lüksümüz varken, orada, bizim olmadığımız yerde hastalık varken, geçmesine izin verdiğimiz zaman, şimdi pişmanlık duyduğumuz zaman, kayıp zaman.

Ne düşündük ki? Dokunulmaz olduğumuzu mu? İşte, epidemi yayıldıkça yayılıyor ve bize alçakgönüllülük dersi veriyor.

Uyandığımda böyle hissediyorum; her yeni haberin, her istatistiğin, her eğrinin, her grafiğin çok aceleci bir ritimle

üretildiği tüm gün ve haftalardaki zorlayıcı baskıdan sonra, bugün zamanın dışına çıkmak istiyorum.

HER ŞEY BİTTİĞİNDE NEYİ HATIRLAYACAĞIZ?

Sabah uyanır uyanmaz yeni enfeksiyon oranlarını öğrenmeden önce en son ne zaman kahve içtim? Sabah haberlerinden önce en son ne zaman müzik dinledim? En son ne zaman yavaş olanı hızlıya tercih ettim? Hatırlamıyorum.

Bu sıralamayı bugün tersine çevirsem ne olur? Önce Keith Jarrett dinlesem, her şey sonsuzmuş gibi davransam ve kendime doğru çeksem bu hissi. Müzikle kuşansam ve sonra salgını olduğu gibi kabulense; onun gerçekçi ritmine yavaş yavaş uymaya çalışsam...

Birbirimize yaklaşmıyoruz artık, yüreyeceksek, tek başımıza “işimizi görmek” için yürüyebiliyoruz. Şimdilik, kendimizi tecrit halindeyken etkileyen ve artacak olan melankoli, yalnızlık ve korkulardan kaçıp kurtarmaya iznimiz var. Şimdilik, kimilerine, dışarıya koşup, evdeki dayak, istismar, şiddetten kaçmasına izin var...

O zaman ben de bu izni kullanayım. Bugün farklı olsun. Ölü sayıları olmasın. Önce kahve,

sonra Keith Jarrett, sonra ikisi bir arada olsun. Sonra da adına zaruri yürüyüş diyeceğim uzun bir yürüyüş yapayım. Çünkü yürümek istiyorum. Eve kapanmaşlığımdan kendimi kurtarıp, bugün yürüme fetişisti olmak istiyorum. Dağ tepe, nereye olursa, her yere yürümek. Bugün zamanın dışına çıkmak istiyorum. Çıkıyorum...

'KORONA SCHENGEN'

Dışarıda sadece köpek sahipleri kendinden emin ve “haklı” görünüyor. Ellerindeki tasma ve dolaştırdıkları köpekleri “Korona Schengen”i gibi bir şey. Ben de o da yok. Önüme çıkan her kapalı dükkan, market, kafe vedayı hatırlatıyor. Şu en sevdiğim kahveci, şuradaki sinema, köşedeki şahane biracı bir daha kapısını açacak mı? Kim dayanacak bu süre içinde; kim yokolup gidecek? 'En azından Taksim Meydanı'ndaki şeker komasına susamış Araplar yok' diye geçiriyorum aklımdan. Ya da tatlıcılar olmayınca onlar da yok.

Dehşetin teritoryumu Gezi'nin sessizliği ve suskunluğunun hüznüyle, pandemiyi hangi imgelerle hatırlayacağımızı düşünüyorum. Nasıl hatırlayacağız? Neyi hatırlayacağız? Neyi hatırlamak isteyeceğiz? Neyi inkar edeceğiz? Kimler ikonlaştırılacak? Hangi çabaları saygı ve şükranla anacağız? Hangi hikayeleri uyduracağız; hangilerini gerçekmiş gibi anlatacağız? En önemlisi de, ne öğreneceğiz ve de çok geçmeden unutacağız?..

SERHAT
GÜNEY

En küçük hapishanenin mahkumları

İçinden geçmekte olduğumuz salgın felaketinin dayattığı yaşam pratikleri açısından en dramatik olanı çocukların sokaktan koparılmaya zorlanması değil, kaçınılmaz biçimde ve öngörülemez bir zaman dilimi boyunca aile hapishanesine tıklmaları olmuştur.

O vakitlerde ilkokula devam eden bir çocuk olarak 12 Eylül 1980 darbe sabahını her gün nasıl uyanıp güne başladığıysam o şekilde yaşadığımı çok iyi hatırlıyorum. Annem veya babam herhangi bir tedirginlik emaresi göstermişler miydi? 'Aman evladım, sakin dışarı çıkma' diyen olmuş muydu bilmiyorum, ama ben o sabah sokağa çıkmış, arkadaşlarımla buluşmuş, her zaman futbol oynadığımız yerde akşama kadar top peşinde koştuğum. Bir ara, hemen o arsanın yanı başındaki evin verandasında pijamalarıyla beliren komşumuzu hayal meyal gözlerimin önüne getirebiliyorum mesela. Bütün gün verandadaki çiçekleri sulamış, kimi zaman içeri girip uzun süre çıkmamış, bazen de elinde bir çay bardağıyla veranda demirlerine yaslanıp uzun uzun bizi izlemişti. Hatta bazen oradan bize laf da atmış, yok, 'orta yap', yok, 'öyle mi vurulur topa' gibilerinden türlü çeşitli gevezeliklerle akşamı bizimle birlikte getirmişti adam.

Normalde her gün işe gidiyor olmasın muhtemel komşumuzun bütün gün evinde oturmasını garipsemiş olmalıyım ki, o güne dair anılarımdaki en belirgin görüntüdür bu. Akşam eve döndüğümde sorgulamadığım bir başka şey de o gün babamın işe gidip gitmediğiydi muhakkak, elbette ki işe gitmiş olmalıydı, fakat şimdi biliyorum ki o da evde kalmıştı tabii, çünkü darbeler 12 Eylül 1980 sabahı saat 5'ten başlayarak, ertesi sabah saat 8'e kadar sürecek bir sokağa çıkma yasağı ilan etmişlerdi. Bu yasak 1982 senesinin ağustos ayına kadar, gece saatlerini içine alacak şekilde sürdü ve sonunda hayatımızdan çıkıp gitti.

Ben çocukluğumdan bu yasağa dair pek az şey hatırlıyorum. Aklımda sadece anneannemin her gece dayının sokaktan dönüşünü bekleyişi kalmış. Kadıncağız geç vakte doğru pencerenin altındaki sedire çöker, yumruğunu çenesine dayayıp dışarılarda gezip tozmayı, arkadaşlarıyla takılmayı, eğlenmeyi çok seven oğlunun yasağa yakalanmadan eve dönmesini umarak karanlığı gözetirdi. Çocuklara göre bir şey yoktu, biz zaten hep olduğu gibi, çocukluğun

Büyükler çocukların, etraflarında vuku bulan şeyleri belli bir biçimde – genellikle kendi gördükleri ve deneyimledikleri tarzda yorumladıklarını sanıp ona göre tepkiler verebilirler, ama onların kabul edebilecekleri veya içlerine sindirebilecekleri şeylerin aslında bir sınırı vardır

sokağa çıkma yasağının başladığı o kesin vakitte, yani babalarımız işten gelmeden hemen önce eve dönmek zorundaydık. Hayat bizim için normal akışında devam ediyordu; okul kapanmamıştı ve gündüzleri evde kalmayı zorunlu kılacak bir durum yoktu. Büyükler için elbette durum biraz daha farklı olmalıydı.

Sonuçta bugün yaşadığımız türden katı bir fiili sokağa çıkma yasağı veya gönüllü karantina benzeri bir somut kapanma hali yoktu, ama sosyal hayatın huzuru, neşesi o zaman da kaçmıştı. İnsanlar arasında kişisel travmaların, güvensizlik ve korkunun yarattığı mesafeler oluşmuştu; gelecek o zaman da çok belirsizdi. Belli ki, toplumun ve hayatın yönü dramatik bir biçimde değişmekteydi; bunu büyüklerin halinde tavrında, bakışlarında sezebiliyordunuz, ama biz çocuklar birçok şeyden habersiz, boş arsalarda top oynamaya devam ediyorduk.

Bütün bu olup bitenlerin çocukları nasıl etkilediğini, çocukluk rutininde neleri değiştirdiğini tanımlamak oldukça zor. O dönem yaşananların geleceğimizi birçok bakımdan köklü bir biçimde ve elbette olumsuz yönde değiştirdi, ama bunun bir çocukluk travması gibi yaşandığını iddia etmek sanırım bir parça aşırıya kaç-

mak olur. Zira çocuklar hayatı ve olup bitenleri hiçbir zaman yetişkinler gibi algılamazlar. Büyükler çocukların, etraflarında vuku bulan şeyleri belli bir biçimde – genellikle kendi gördükleri ve deneyimledikleri tarzda yorumladıklarını sanıp ona göre tepkiler verebilirler, ama onların kabul edebilecekleri veya içlerine sindirebilecekleri şeylerin aslında bir sınırı vardır. Bu, bir yönden çocukların kırılabilirliğini veya yetişkin dünyası içinde ne denli savunmasız olduğunu gösterir de, aynı anda onlara içkin büyü bir dayanma gücüne de işaret eder. William Faulkner, çocuk dünyasının bu gizemli durumunu 'Yenilmeyenler' kitabında çok güzel ifade etmiştir. Orada der ki; "çocuklar zamanla her şeye inanabilirler, ama inanılmaz olayları yaşadıkları sırada, onları gerçek diye kabul etmeleri güçtür." Bu yüzden, çocuklar olarak 12 Eylül döneminin yarattığı havayı, hayatımızda değiştirdiği şeyleri kabullenmiş olabiliriz belki, ama o dönemi acımasız gerçekliğini idrak ederek yaşamış olamayız.

SALGIN FELAKETİNİN EN SAVUNMASIZ KURBANLARI: ÇOCUKLAR!

Bugün toplumca tecrübe etmekte olduğumuz sıra dışı durumu sokağa çıkma yasağı olarak değil de eve kapanma zarureti biçiminde tanımlarsak, çocukların yaşadığımız inanılmaz olayları nasıl bir ruh haliyle karşıladıkları sorusu gündeme gelecektir. Bugünkü durumun 12 Eylül döneminden farkı, çocukların ancak büyüklerin çözüp halledebileceği kadar ciddi ve akıl almaz derecede karmaşık bir olayı ebeveynleriyle birlikte ve onlarla aynı ortam içinde göğüslemek zorunda kalmış olmalarıdır.

Burada hayıflanacağımız şey, çocukların eve kapanmak zorunda kalışı değildir, hayır, çocukların, tepelerinde boza pişiren aileleri olmadığı müddetçe eve kapanmakla ilgili bir sorunları olduğunu hiç sanmıyorum. Ne de olsa, salgınla birlikte onların kültürel geleceğinin ifadesi olan tüm deneyimler karantina yaşam iklimi içinde erkenden çiçek açtı; tarih tersine hareket edip geleceğin yetişkinlerinin dünyasını bugüne doğru geri sardı. Başat sosyalleşme formu çevrim içi olan ve iletişim becerilerini dijital evrende deneyimlemeyi öğrenmiş çocuklar ve gençler için evde, bilgisayar başında ve mobil aygıtlarla haşır neşir olarak yaşamak ve ona göre sosyalleşmek hiç de travmatik olmasa gerek. Hele bir de okula gitmek zorunda olmadıklarını düşünürsek, onlara göre hava hoş bile diyebiliriz. O nedenle bu acayip felaketin dayattığı yaşam pratikleri açısından en dramatik olanı çocukların sokaktan koparılmaya zorlanması değil, kaçınılmaz biçimde ve öngörülemez bir zaman dilimi boyunca aile hapishanesine tıklmaları olmuştur.

Çocukların sokağa çıkabilmeleri veya okula gidebilmeleri onların sıkılmasını önlemek, hareket kabiliyetlerini arttırmak ya da sosyalleşebilmeleri yanında bilişsel becerilerini geliştirmekten çok sürekli ebeveynlerine maruz kalmaktan korunmaları açısından önemliydi. Çocuklar salgın gerçeğine asla tam manasıyla vakıf olamayacakları için onun sıra dışılığına ve akıl almazlığına kendi meşreplerince inanabilir ve onunla baş edebilirler, ama Foucault'un 'en küçük hapisane' olarak nitelendirdiği ailenin gizli sırlarına ya da bünyesinde taşıdığı türlü çeşitli dramalara, yaşam gailisine dair güçlüklerin ifşasına ve salgınla birlikte iyice depresyere rutinini dışına taşan psikozlara ilk elden ve biteviye şahit olmaya; üstüne üstlük zaten kötü olan eğitimin en seviyesizinden bir paradisinin evde kendilerine dayatılmasına nasıl katlanabilecekler bilmiyorum. Bu nedenle, hastalıktan en az etkilenen onlar olmasına karşın, salgın felaketinin en savunmasız kurbanları aslında çocuklardır.

KÖTÜ ŞEYLERİN GERİ GELMEK GİBİ BİR ALIŞKANLIĞI VARDIR

Uzun vadede hepimize yaşattığı musibetleri hafızada bir kenara koyacak olursak, 12 Eylül döneminde yetişkin Türkiye karanlık bir korku tüneline girmişken hiç değilse bizim çocukluğumuzu yaşamamıza çok ilişemedikleri veya bizi o karanlık dünyanın mutsuzluklarına maruz kalmaktan bir biçimde koruyabildikleri için gene de bir parça şanslı sayabiliriz kendimizi. Bu salgının en kötü tarafı, kendi ana babalarımız gibi acıları içimize atıp felaketin olumsuzluklarını çocuklara yansıtmamak için gerekli düzenlemeleri yapabilecek olgunluğa sahip olup olmadığımızı sınamaya yer bırakmayacak şekilde dayatmacı olmasıdır. Gerçi salgın bize bu kararları alabilecek fırsatı verseydi ne yapardık onu da kestiremiyorum.

Çocukluğumuza teğet geçen 12 Eylül'ün uzun vadedeki olumsuz etkileriyle biçimlenmiş kuşaklar olarak ne kadar olgun olduğumuz, dünyayı nereye taşıdığımız ortada. Kötülüğün diyalektikliği diyebiliriz buna, şanssızlığa dönüştüren gizemli döngü... Büyük Amerikalı yazarı Saul Below, şöyle seslenir 'Yağmur Kral'ın sayfalarından: "Kötü şeylerin geri gelmek gibi bir alışkanlığı var, dünyanın en kötü ritmi budur işte."

ÖZLEM
YALIM

Karışık pazar yazısı

Devir değişti. Canlı yayın artık instagram'da. Takip ettiğiniz hesaplara göre istenilen alandaki yayınları art arda, üs üste, iç içe izleyebiliyor; izlerken yorumlarınızla bu yayınlara katılabiliyorsunuz. Aslında önceden var olan teknoloji, karantina günlerinde bir anda genel eğilim haline dönüşüverdi

Herkes gibi benim de kafam karışık. Şanslı sayılabilecek çoğunluğumuz gibi evdeki 15. günümü geçiriyorum; bir tür utanç içinde olarak bu #evdekal'ma halinden... Çünkü market torbalarını, su damacalarını getirenler, bankacılar, duramayan fabrika çarklarını döndüren işçiler evde değiller... Onlar her gün işlerine gidip gelmek zorundayken, evde olan mutlu kesim olmanın utancı bendeki.

Tam bu satırları yazarken bir de komşularımız olan bir çiftin hastalandığı haberini aldım. Apartmanımız dezenfekte edilecekmiş; en az iki gün dışarı çıkmamalıyım.

INSTAGRAM'DA İLETİŞİM PATLAMASI VE TASARIM SOHBETLERİ

Oysa, daha birkaç saat önce, bu akşamüstü ilk kez moda uyup, instagram'dan ilk canlı yayını yapmıştım! Keyifliydim. Canlı yayın deneyimim ilk değil; bundan yıllar önce, NTV ekranlarında yayınlanan Türk Mucit yarışmasının jüri üyeleri arasındaydım. O yıllarda haftanın üç gecesi TV ekranındaydık ve final gecemiz dahil, o dönemde önde gelen pek çok yayında canlı programlara konuk olmuştum.

Devir değişti. Canlı yayın artık instagram'da. Takip ettiğiniz hesaplara göre istenilen alandaki yayınları art arda, üs üste, iç içe izleyebiliyor; izlerken yorumlarınızla bu yayınlara katılabiliyorsunuz. Aslında önceden var olan teknoloji, karantina günlerinde bir anda genel eğilim haline dönüşüverdi.

Bir AVM binasının işlevsiz kalarak, evsizlere barınak olmasından daha ironik bir şeyle virüs olmasa karşılaşamazdık. Evren, tüm gücü ile insanlara, "Kurduğunuz sistemlerden bir halt olmadı, batırdınız işte!" diye haykırıyor gibi geliyor bana...

Geçtiğimiz gece saat 17:00 sularında başladığım yayınlarda, gece yarısına kadar, farklı ülkelerden şunları izledim: dünyanın en ünlü dans topluluğunun dansçılarından birinden özel bir dans gösterisi, Amerikalı ünlü birkaç tasarımcı ile söyleşiler, yine pek bilindik bir grafitti sanatçısından gitar solosu, birkaç dergiden seramik yapımı, resim yapımı gibi gösterimler, edebiyatçılarımızın, akademisyenlerin katıldığı sohbetler... Tabii pek çok da magazin yayını vardı; takip ettiğim kimi "ünlü" isimlerin havadan sudan sohbetleri.

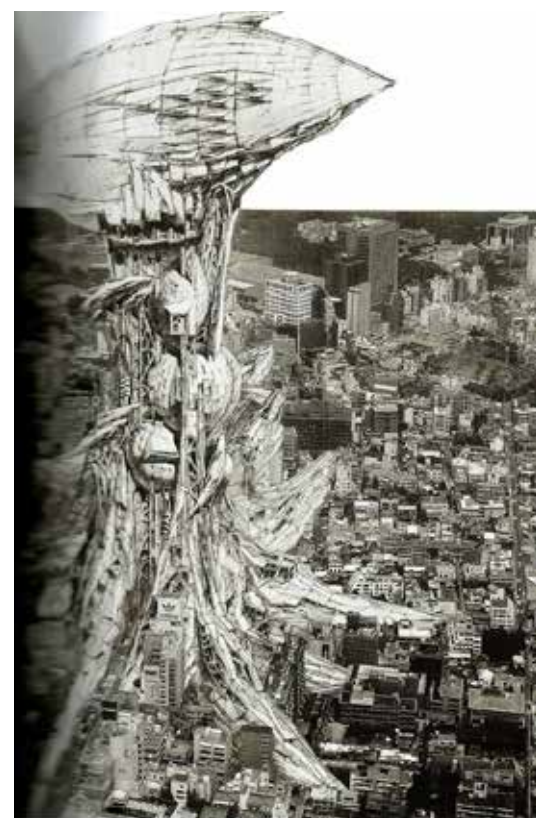
Mimarlık ve moda tasarımı alanında yayınlara başlayınca, ben de attım kendimi bu denizin içine, nasılsa yüzmeyi öğrenirim diye ve ilk yayını, Türkiye'nin önde gelen tasarımcılarından biri olan Gamze Güven ile gerçekleştirdim.

Gamze ile tanışıklığımız doksantı yıllara dayanır; o yıllardan beri de üstümde emeği çok olmuştur; en önemlisi, İstanbul'a taşınmam O'nun sayesinde. Şimdi siz böyle bahsedince bir yabancı gibi algılıyorsunuz ama ben Gamze'nin

Mey İçki firması için başta Yeni Rakı olmak üzere pek çok şişenin tasarımcısı olduğunu, pek çok mutfakta kullanılan Komili zeytinyağlarının şişesinin, Eti Tutku çikolatasının tasarımcısı olduğunu söylesem, o zaman bir an duraksarsınız tahmin ediyorum. Gamze, pek çok diğer meslektaşım gibi, yaptığı tasarımlarla, siz fark etmeden hayatlarınıza dokunan bir tasarımcıdır. Bu yeni moda furya içerisinde, O'nunla bir saati aşkın süre boyunca tasarım, üretim hakkında keyifle konuştuk. Gördüğümüz ilgiden anladık ki, bu söyleşiler şü an için bir ihtiyaç var; önümüzdeki günlerde farklı alanlardan tasarımcılar ile bu sohbetlerim devam edecek.

Virüs korkusunun insanları evlerine kapatmasının yaratıcı alanda ortaya çıkardığı bir gerçek bu yayınlar; izlemek en azından yalnızlık duygusunu gideriyor.

EV NEDİR, NE DEĞİLDİR?

Aslında bu haftaki yazımı ev üzerine yazacaktım. Malum evdeyiz. Benim gibi evini kozası bilenler için değil ama, pek çoklarımız için evin yeniden keşfi oldu bu süreç. Daha önceleri sanat sergilerine, bienallere konu olmuş Asya'daki tek odalı, kalabalık yaşam dehlizlerinden, büyük saraylar içindeki yalnızlıklara kadar, insanlık evlere hapsoldü. Evinden başka güveneceği bir sığınacağı yok çünkü bu tehlike karşısında. Sahi evsizlere ne oldu? Gelişmiş ülkeler, stadyumları, kullanılmayan AVM binalarını dönüştürerek onlar için bir döşek ve yamsalsal ihtiyaçları sağladı.

Bir AVM binasının işlevsiz kalarak, evsizlere barınak

Kuş evleri, mimari kültürümüzün önemli bir parçası

olmasından daha ironik bir şeyle virüs olmasa karşılaşamazdık. Evren, tüm gücü ile insanlara "Kurduğunuz sistemlerden bir halt olmadı, batırdınız işte!" diye haykırıyor gibi geliyor bana. Çadırlardaki ve sokaklardaki göçmenler, depremzedeler, ev bildikleri çadırlarında kaldılar. Kimileri, yukarıda bahsettiğim sosyal medya yayıncılığından hareketle, evlerin yaşamak için düzenlendiğini, bu tür bir yayıncılığın görseleliğine ve estetiğine sahip olmadığını söyledi yazılarında. Son dönemlerde mağazaların kimi köşelerinde instagram fotoğraflarında güzel çıksın diye özel köşeler düzenleniyordu, hatta yine son dönemde çığırından çıkmış sanat ve tasarım etkinliklerinde sırf sosyal medya paylaşımlarına oynayan kimi eserler sunuluyordu ya, şimdi evden yayınlar yapılıyor diye kim bilir artık evlerin de böyle özel-görsel köşeleri mi olacaktı?

Bu gelişmelerin tümü kafamı karıştırdıkça karıştırdı. Benim için ev böyle bir yer değildi, olamazdı. Sokrates'tan Gaston Bachelard'a, ev üzerine kafa yormuş, düşünce üretmiş herkesin kemikleri sızlıyor muhtemelen. Goethe veya Shakespeare'e göre ev insanın en mutlu olduğu yeri. Oysa bu hafta gördüm ki, evinde ailesi ile bir arada yaşamaktan bunalanlar, evinde kapalı kalınca can sıkıntısı çekenler var. Belli ki zaman insanları sokakta mutluluk peşinde koşan canlılar haline getirmiş. Ev hakkında insanların düşünceleri, algıları fazlası ile karışık, bu nedenle bu konuda yazmaktan - şimdi-lik vaz geçtim. İnsanların ev yaşamlarını idrak etmelerini beklemeye karar verdim.

Gamze Güven çikolata tasarımı

KAYBETTİĞİMİZ MİMARLAR, BEKTAŞ VE SORKİN

Aklıma bir yandan da başka bir şey takılıyor evi düşünürken: Kuş evleri. Ben kuş evlerinin hikayesini mimar Cengiz Bektaş'tan öğrendim. Sevgili Bektaş'ı 20 Mart gününde kaybettik; usul usul ayrıldı aramızdan günün gerçekleri altında. Mimarlıktan yaşama, ellinin üzerinde kitabı olan bir düşünür, yazar, ozandı Bektaş. Kuzguncuk'ta komşusu olmaktan, aynı kaldırımda yürümekten, aynı havayı solumaktan kendimce gurur duygusu çıkardığım bir değerdi. Ara ara yaptığım gibi yine onun kelimelerine başvurmak istedim evi düşünürken. Gözüme kitaplığımdaki eserleri arasından Kuş Evi kitabı ilişti. Tuhaftır kitabın daha ilk sayfasında şu satırlar yazıyor; günümüz için ibretlik:

"NewYork'ta bir ana caddenin kaldırımında, oralı bir hanımla yürüyoruz. Birden az ötemizde yere düşüp öylece kalakalmış bir adamı görüyorum. Giysileri eski, kötü... Yüzü sağlıksız, gözleri kapalı..Ona doğru bir adım ancak atıyorum.. New York'lu hanım çekiştiriyor:

- Bırak onu!
- Kim bilir ne olmuş zavallıya? Yardım etmeliyiz!
- Bu senin işin değil! Sigortası vardır...
- Ya yoksa!
- Kendisi düşünmeliydi...

• Canım bin türlü insanlık durum var. Neden, nasıl olursa olsun düşmüş işte.. Yardım etmek gerekmez mi?

Neredeyse zorla çekiştiriyor beni New York'lu hanım. Elin ülkesinde, bilemezsin ki... İnsanın insanla ilişkisi buralara mı gelecekti?

Yirminci yüzyıl daha insanlıc olmamalı mıydı?.."

Bektaş'ın 2003 basımı kitabında yer alan bu serzenişi belli ki çok daha önceki yıllara ait. Kitap, tümüyle kuş evlerine adanmış bir yapıdır oysa. Kültürümüzdeki ve diğer birkaç kültürdeki hayvan sevgisini anlatıyor bu manidar anısıyla yaptığı girişi takiben.

Şimdilerde kalmayan hassasiyetlerin altını çiziyor ustalıklı.

Bektaş başka eserlerinde sanattan, doğadan, kentten, sevgiden, denizden, Anadolu'dan, kültürden, mimarlıktan dem vurur. O kitaplar birer insanlık okuludur. Sevgili mimar, ardında büyük bir iz bırakarak gitti dünyamıza, tüm büyük insanlar gibi. Bu tuhaf zamanları bedeni kaldırsa bile eşitlikle, adalet arayışı ile, doğa sevgisi ile dolu olan kalbi zaten kaldırmazdı. Okumalı kitaplarını daha çok, belki de her zamankinden daha fazla!

Covid-19 salgını ile daha şimdiden pek çok değerli insan kaybettik. Kuşkusuz yaşamlarını kaybeden herkes değerli. Yaratıcı dünyalardan Amerikalı mimar Michael Sorkin 26 Mart tarihinde yaşama veda eden bir diğer isimdi. Sorkin, bir mimar olmadığım halde, spekülatif mimarlık alanındaki çalışmalarını ile dikkatimi çok çeken, yakından takip ettiğim bir mimardı. Türkiye'den de mimarlık dünyasında pek çok kişi ve kurum ile birliktelikleri olmuş değerli bir akademisyen, düşünür ve yazarı aynı zamanda. Bu nedenle ölümünü, mimarlık dünyamızda büyük üzüntü yarattı. Tanımamış olanlar hiç değilse yapıtlarına, yazdıklarına bir göz atabilirler anısına.

SÜREYYA
SU

Adil bir yasa olabilir mi?

Başımıza bir hastalık veya kaza gibi bir kötülük geldiğinde, “bu hiç adil değil” diye itiraz edebiliyorken, başkasının başına aynı veya benzer bir kötülük geldiğinde, eğer o kişi sevmediğimiz veya nefret ettiğimiz biriye, “adalet yerini buldu” diyebiliyoruz. Demek ki adalet, kendimiz için olumlu şekilde tecelli ettiğinde kabul edebileceğimiz, başkası için ise genellikle olumsuz şekilde tecelli ettiğinde tatmin eden bir durum

A olan veya adil olmayanın ne olduğunu bilen var mı?.. Felsefede ilkçağdan bu yana tartışılan kadim bir meseledir bu. Adalet kavramı. Herkes için adil olan, herkes için adalet yerini buldu dedirtecek bir hukuk var mı?

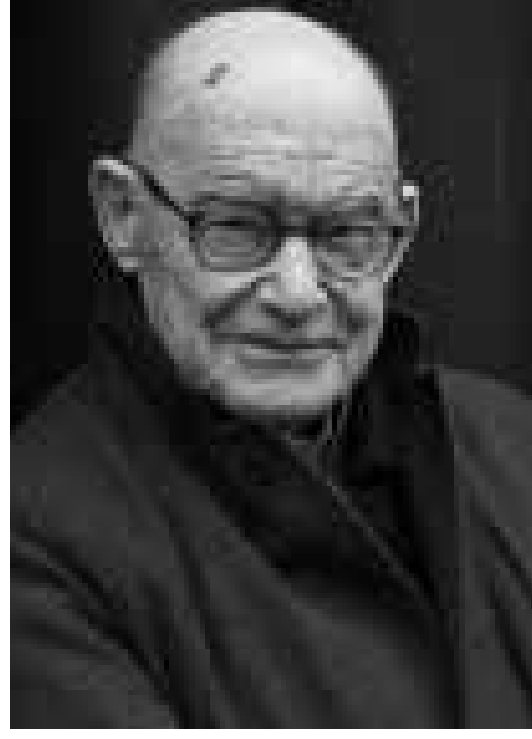
Dinler de bu meseleyle ilgileniyorlar. Örneğin İslam; ta baştan beri bir adalet meselesi üzerinden mezhep ayrışması yaşamış. Halifelik sırasında hak kimindi? Hz. Ömer, adil olarak ünlenmiş ama onunla ilgili rivayetleri okuyunca her zaman adil olmadığı anlaşılıyor; çünkü bazen toplumunun üyeleri tarafından verdiği kararların adil olmadığına dair uyarılmış. Allah ve Hz. Muhammed adil olmayı sıfat olarak taşıyorlar (el-adl ve el-emin) ama onlar nezdinde adalet de en sorunsuz olduğu halde eşitlik olarak sağlanma eğiliminde, ama sınıf ve cinsiyet boyutunda (kadın hakları, kölelik, cariye vs.) birçok sorunlu hal de var. Zaten öldükten sonra hesap vermeye ilgili olarak siciline güvenmeyen ve asla masum olamayacağını bilincinde olan Müslümanlar da Allah'tan adalet değil, rahmet isterler. Çünkü adaletin yerini bulması pek de herkes için iyi ve tercih edilir bir sonuç olmayabilir.

Demek ki adalet aslında kimsenin pek kendisi için istemediği, bilakis herkesin başkaları için istediği, dolayısıyla aşkın bir hukuk nosyonudur. Adalet hep bir idealdir, fikirdir, soyut bir fikir; gökteki bir yıldız gibi yasalara kerteriz olan ama asla ulaşamayacak olan bir amaçtır. Adalet menziline gidilen ama varmak istenmeyen bir hedeftir.

Kapitalizm arzuyu kışkırtarak bireysel girişime ve hazza, tüketime ve mülkiyete teşvik eder. Oysa komünizm arzuyu özgürleştirerek müşterek üretime ve yarara, mutluluğa ve zenginliğe teşvik eder. Toplumsal yapının temelini özel mülkiyet değil, ortak zenginlik olduğu bir durumda farklı yetenekler ve arzular herkesin yararına ve mutluluğuna hizmet eder

Örneğin, başımıza bir hastalık veya kaza gibi bir kötülük geldiğinde, “bu hiç adil değil” diye itiraz edebiliyorken, başkasının başına aynı veya benzer bir kötülük geldiğinde, eğer o kişi sevmediğimiz veya nefret ettiğimiz biriye, “adalet yerini buldu” diyebiliyoruz. Hatta tanımadığı birisi için bile, “kim bilir ne yaptı da ettiğini buldu” diyenler var. Demek ki adalet, kendimiz için olumlu şekilde tecelli ettiğinde kabul edebileceğimiz, başkası için ise genellikle olumsuz şekilde tecelli ettiğinde tatmin eden bir durum. Kendi yaptıklarımızın sonucu olarak adaletin tecelli ettiğini kabul etmek istemiyoruz ama başkalarının yaptıklarının sonucu olarak adaletin yerine gelmesi için mücadele ediyoruz.

Bu çelişkili tavrın ifşa ettiği gibi herkesin adaleti var ama herkes için adalet yok; nitekim adalet göreceli bir kavram. O zaman asla tam olarak yerini bulan, mükemmel bir adalet yoktur. Adalet en iyi durumda genelin vicdanının kabul ettiği, en ideal du-

Jean-Luc Nancy'ye göre, kurum olarak adalet, adil olanın niteliği değil, yasayı uygulamaya koyan bir kurumdur.

rumda da eşitliği sağlayan bir hükümdür.

Ancak eşitlik her zaman ve hiçbir zaman adalet değildir. Adalet, hakkın teslimini, payın dağıtımını, ama illa eşit olmasa da ihtiyaç duyulan payın dağıtımını gerektirir. Şöyle bir örnek verelim: Bir şişenin içinde aynı ölçekte beş bardak doldurabilecek su varsa, suyun eşit paylaşımı adaleti sağlayabilir. Çünkü her bardağa yeterli su paylaştırılmıştır. Ama şişenin içinde aynı ölçekte beş bardağa yetecek su yoksa, ama her bardağa aynı miktarda su doldurulursa adalet sağlanmasa da eşitlik sağlanmış olur. Ya da beş ayrı ölçekte bardak ve içinde bu bardakları doldurmaya yeterli su olan bir şişe var diyelim. Bu bardakların her birini doldurduğumuzda adil bir dağıtım yapmış oluruz ama eşit bir dağıtım yapmış olmayız. Ama her bardağa eşit miktarda su doldurduğumuzda da eşit bir paylaşım yapmış ama adil bir paylaşım yapmamış oluruz.

HERKESE İHTİYACINA GÖRE...

Marx, komünizm teorisinde adaleti şöyle formüle etmiştir: “Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre”. Yani aslında Marx'ta önemli olan eşitliğin sağlanması değil, adaletin sağlanmasıdır. Marksizm karşıtları bu durumda çok çalışanın hak ettiğini alamayacağını ve daha az çalışanın hak ettiğinden fazlasını alacağını belirterek bu adalet düşüncesini eleştirirler. Oysa arzu ve ihtiyaç arasında fark olduğu gibi bireysel çıkar ile ortak yarar ya da kamu yararı arasında da farklar vardır. İhtiyaçların nesnel bir tanımı yapılabilir (beslenme, eğitim, sağlık, barınma vs.), ama arzu öznel ve farklılaşabilir. İhtiyaç temelli bir paylaşım eşitliği sağlayabilir, ama bunu herkesi aynılaştır-

rak yapar. Birey ve teklikler kendilerini ifade edebilecek araçlardan yoksun olurlar.

Farklılığın ve başkalığın toplumsal varoluşu sadece arzunun özgürleşmesiyle mümkün olabilir. Burada arzunun özgürleşmesi ile kışkırtılmasını birbirinden ayırt etmek lazım. Kapitalizm arzuyu kışkırtarak bireysel girişime ve hazza, tüketime ve mülkiyete teşvik eder. Oysa komünizm arzuyu özgürleştirerek müşterek üretime ve yarara, mutluluğa ve zenginliğe teşvik eder. Toplumsal yapının temelini özel mülkiyet değil, ortak zenginlik olduğu bir durumda farklı yetenekler ve arzular herkesin yararına ve mutluluğuna hizmet eder. Böylece arzu, sınıfsal çelişkileri ortaya çıkaran bir çatışma dinamiği olmaktan çıkıp toplumsal dayanışmayı sağlayan bir devrim dinamiği haline gelir. Diğer taraftan “oldukça” adil bir toplum kurulmuş olur. Yine de adalet, haklar üzerine kurulmuş bir toplumsal sözleşmenin ilkesel temelidir sadece; yasalar için esas alınan bir yöndür.

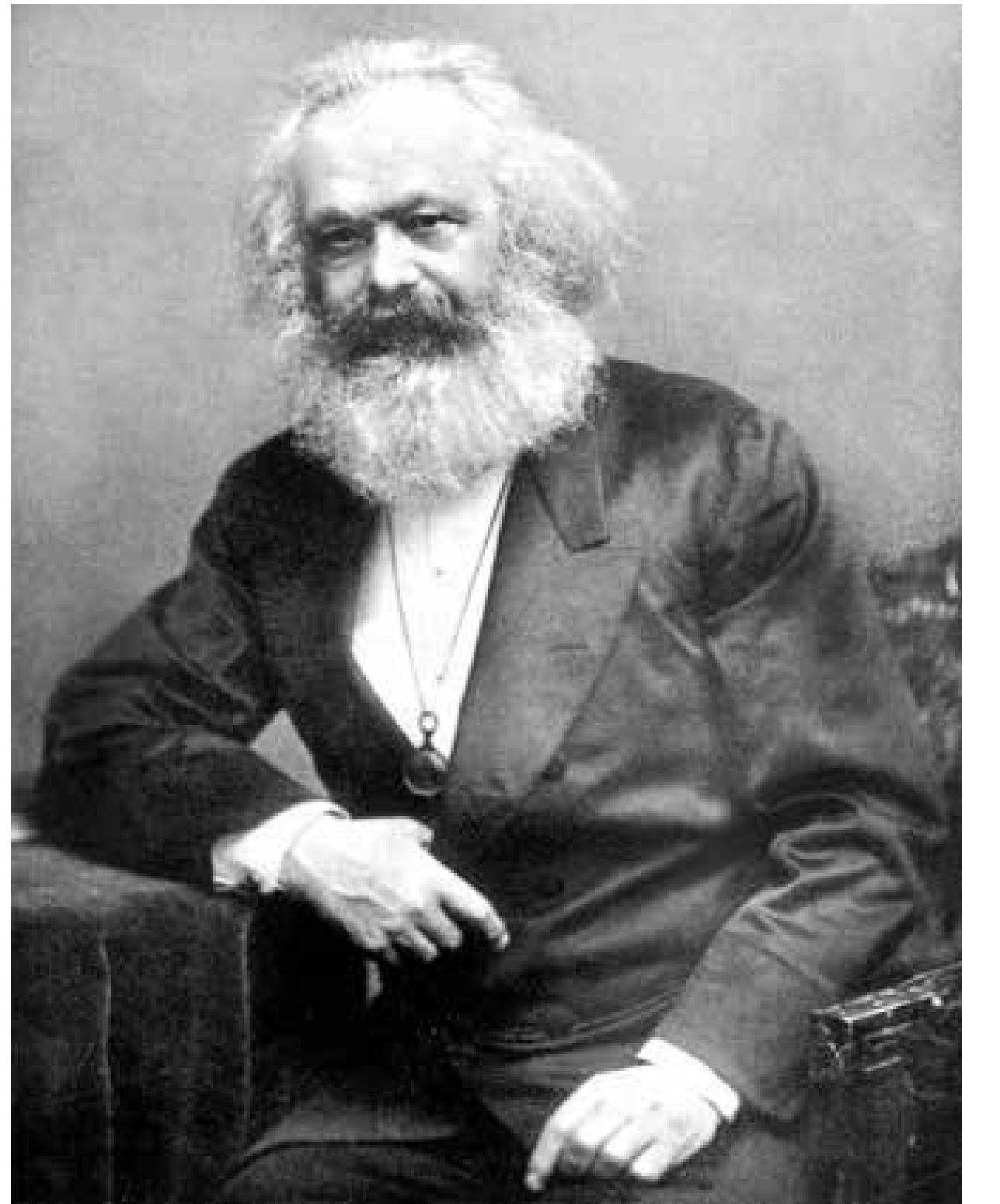
KURUMSAL ADALET VE YASA

Jean-Luc Nancy Tanrı, Adalet, Aşk, Güzellik adlı kitabında, “Adalet kavramının gündelik kullanımında, aklımıza ilk önce devletin büyük kurumlarının

bir parçası olan adalet gelir”, der (s. 60). Mahkemeler, yargıçlar, savcılar, avukatlar, zanlılar, suçlular, davalar... Nancy'ye göre, kurum olarak adalet, adil olanın niteliği değil, yasayı uygulamaya koyan bir kurumdur. Dolayısıyla adaleti sağlayan değil, düzeni sağlayan bir kurumdur. Bu yüzden yasalar adaleti gözetmezler, toplumsal düzenin devamlılığını gözetirler. Toplumsal düzenin sürdürülebilmesi için bazen yasa ve yasağın özdeşleşmesi gerekir. Örneğin bugün kapalı mekanlarda sigara yasağı uygulanıyor, hatta yasak kamusal alana doğru genişletiliyor. Yasak gelmeden önce insanlar kapalı ve özel alanlarda özgürce sigara içebiliyordu. Kafelerde, barlarda, restoranlarda, hatta otobüs ve trenlerde. Bugün kendi özel aracınızda bile içmeniz yasak.

Sigara içmeyi yasaklayan yasa, başlarda sigara içenler için özgürlüklerini sınırlandıran ve bu yüzden adil olmayan bir yasa olarak geliyordu. Çünkü sigara içmeyenlerin dumandan rahatsız oldukları için gelen bir yasak gibi algılanıyordu. Sigaranın sağlığa verdiği zararın ise sadece içen için söz konusu olduğuna inanılıyordu. Bedenin özerkliğine istinaden sağlıkla ilgili kararlar da bireyi ilgilendirirdi. Ama bilimsel araştırmalarla edinilen bilgilerin kamuya paylaşılması bu konuda çabuk bilinçlenmeyi sağladı. Artık sigara içmenin sadece içene zarar vermediği, çevresindekilere de zarar verdiği kabul ediliyor ve sigara içenler kamu yararı adına kendileri için adil olmayan bir yasaya uymaya razı oluyorlar.

Demek ki yasalar adil olmasa da, herkes adil olmadığını düşündüğü yasalara uymamaya kalkmıyor. Öyleyse toplumun genelini adil olmadığını düşünmesine rağmen yasalara uymaya razı olmasını sağlayan nedir? Bunun bir nedeni insanların herhangi bir yer ve zamanda adaletin tam olarak sağlanabilir olduğuna dair inançlarının olmamasıdır. Adalet hiçbir zaman tatmin olamayacak bir arzudur. Bu yüzden insanlar ihtiyaçlarını arzularına tercih ederler. Yani aracı (yasa) amaca (adalet) tercih ederler. Adil olmasa da toplumsal bir düzen sağlayan yasa, gücün egemen olduğu yasadışıktan iyidir. Yasa, bir toplumda herkes için adaleti sağlasın diye bulunmaz; yasa, düzen herkes için hüküm sürsün diye vardır.

Marx, komünizm teorisinde adaleti, “Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre” şeklinde formüle etmiştir.

ANIL
ÖZGÜÇ

Olmak ya da olmamak, ölmek ya da ölmemek

Ölümü yaşamdan ayırmayan bir kültürle yoğrulduk biz, “Ölüm de dirim de bizim için”di. Babaannelerimiz “Ölüm temizliktir” derdi. O halde bilinmezi/görünmezi beklemek mi bizi korkutan?..

Nicedir gün sayıyoruz, çetele tutuyoruz. Her sabah faili meçhullerin kaç gündür ölü olduklarının, siyasi tutukluların kaç gündür “içeride” tutulduklarının, kayıpların kaç gündür bulunmadıklarının sayısına uyanıyoruz. Sayıları aklımızda tutuyor, küçük kağıtlara yazıyoruz. Bunu yapıyoruz çünkü her akşam okunan tragedyalar gibi yapmazsak kayıplarımızla, acılarımızla baş edemeyeceğimizi içimizde bir yer çok iyi biliyor.

Şimdilerdeyse günlerimiz yeni sayılara tutsak. Akşama ayarlıyoruz saatlerimizi, hastaların, ölümlerin sayıya dönüşmüş haberlerini bekliyoruz. Sayılar her geçen gün biraz daha büyüyor, sayılar büyüdükçe ölüm bizi çevreleyen sınırını biraz daha daraltıyor, bizi daha çok korkutuyor.

Bu coğrafya ölüme aşınadır –hangi coğrafya değildir ki?.. Kadınlar evlerinde, evlerinin direğince öldürülür, göçmenler yurtsuzluklarının çaresizliği içinde boğulur, gencecik erkekler savaş çıtırtkanlarının hırslarına kurban edilip uzak topraklarda bırakır yaşamlarını, müzisyenler ölmeye yatırır kırılğan bedenlerini... Ölüm sever “ötekini”, “ötedekini”. Kapımızı her çaldığındaysa bir öncekini unutturur bize.

Batılı aydın, “Ölüyorum, öyleyse varım” diyerek uzlaşamazlığının, kendisine sunulan seçenek ve seçeneksizlikler arasında bocalamanın sonunu kendi eliyle getirir. Bu anlamda “Zweig’in İntiharı” 2. Dünya Savaşı’nın acımasızlığına ve sonu hiç gelmeyecekmiş gibi sürmesinin ağırlığına dayanamamanın sembolü haline gelse de üzerinde ilk konuşulan, Seneca’nın idam/intiharıdır

Oysa ölümü yaşamdan ayırmayan bir kültürle yoğrulduk biz, “Ölüm de dirim de bizim içindi” Babaannelerimiz “Ölüm temizliktir” derdi. O halde bilinmezi/görünmezi beklemek mi bizi korkutan?

Ya daha birkaç ay öncesinde bu korkuyla yaşamayı reddedenler? Hatırlayalım onları bir kez daha, onların iç sesi, “olmak” ve “oluş” arasındaki farkı ayırt edip, belki de yaşamları üzerinde ilk ve son kez kontrol kurmak ister. Madem ki dış dünyaları üzerinde hiçbir hükümleri yoktur, olabileceğine dair bir

Henry Wallis, 1856, Tate Britain

umut da görünmemektedir ufukta. O halde bir kez olsun sahne alacaklardır kısacık bir süre, “Ve perde” diyeceklerdir ardından. Bazen bir evi ve bir çaresizliği paylaşan dört kardeştir onlar, bazen bir üniversite öğrencisi, bazene çocuklarının açlığına dayanamayarak kendini küle çeviren bir işçi... Yaşam üzerinde kurulan en sağlam iradedir bu, sanatın, yazının, felsefenin, tarihin ve aydınlanmanın yoluna kim bilir kaç taş döşemiştir bu irade?

Bu yazı sanatçının ve aydının intiharı ile ilgili olsun o halde. En çok da edebiyatçının ve onun kahramanının intiharı üzerine...

ÖLÜMÜNÜN ÖTEKİ YÜZÜ: İNTİHAR

Dini sistemler günah sayar, yasalar suç görür, norma dayalı hiçbir sistemde kabul görmez intihar. Ama zaten intiharın doğası kabul görmenin ötesine geçme üzerine kurulu değil midir? İrade yaratıcının ya da iktidarın elinden kayıp gitmiştir artık. Her ikisi de, yarattığının/yönettiğinin kendine rağmen kullandığı iradeyi tehdit algılar ve mutlak egemenlik ister ne de olsa.

Edebiyat ve felsefe tarihi intihar eden yazarlarla dolup taşıyor. Bizde –Doğu’lu topraklarda- Batı’daki denli yaygın değildir aydının intiharı. Buralar “Mezarımda ot çiksin, Kuzu yesin süt olsun, Arı yesin bal olsun” diyen Aşık Veysel’in topraklarıdır çünkü. Doğayla hemhal olma kültürü, bu kültürün süregelenlik ve döngüye yaptığı atfı yaşamı sonlandırma iradesinin elini zayıflatır buralarda.

Batılı aydınsa “Ölüyorum, öyleyse varım” diyerek uzlaşmazlığının, kendisine sunulan seçenek ve seçeneksizlikler arasındaki bocalamanın sonunu kendi eliyle getirir. Bu

anlamda “Zweig’in İntiharı” Stefan Zweig’in 2. Dünya Savaşı’nın acımasızlığına ve sonu hiç gelmeyecekmiş gibi sürmesinin ağırlığına dayanamamanın sembolü haline gelse de üzerinde ilk konuşulan aydın intiharı Seneca’nın idam/intiharıdır.

Seneca (M.S. 12-65) parlak zekâsı, sözcüklere hükmetme yetisi ve yarattıklarıyla Neron’un öfkесinin odağıdır. Ona biçilen ölüm cezasıyla kendi ölümünü seçme özgürlüğü olacaktır. Oysaki Seneca ömrü boyunca astımın, nefes darlığından mustarip olmuş, soluk alamadığı yaşamını birkaç başarısız denemeye sonlandırmaya kalkmıştır bile.

Charlotte E. Altmann ve Stefan Zweig, Rio De Janeiro, 1942

Bu kez damarlarını keser Seneca. Yazı, yaratı ve düşün dünyasının bu “romantik” intihar yöntemi ölümü geç getirir. Seneca ölemeyince astımının yardımına başvurulur ve bir buhar odasına alınır. Ardından halk mahkemesince ölüme mahkûm edilenlere içirilen zehir konur önüne. Seneca bu kombine yöntemle hep aradığı ölümüne kavuşur.

Henry Wallis’in 1856 tarihli “The Death of Chatterton” adlı tablosunda gördüğümüzse iç karartıcı bir çatı katında kirli sarı çarşafın üzerinde uzanmış, narin ve soluk tenli ölü bir genç adam –sanıldığı gibi sadece ölümün solukluğu değildir bu, günlerdir açtır Chatterton (1752-1770) ya da kendine verdiği adıyla Thomas Rowleybaşucunda yırtılmış kâğıtlar, belli ki son yazdığı şiirini beğenmemiş, biraz ilerideyse boş bir arsenik şişesi... Edebiyatın en genç intiharı, yaş 17, son notunda Tanrıdan bu “rezaleti” bağışlamasını diliyor.

“DAHA TATLI BİR ÖLÜM TASAVVUR EDEMİYORUM!”

Bizim topraklarımızın aydını/şairidir Beşir Fuat (1852-1887), edebiyatın en sık kullanılan intihar imgesiyle, bileklerini keserek yaşamını sonlandırmış, kanıyla yazmıştır intihar mektubunu. Bu romantik tavrın çok ötesinde bir anlamı

vardır bunun, Beşir Fuat pozitivisttir, ölümü merak etmektedir, o yüzden kanıyla yazdıkları, intihar mektubundan çok gözlem notlarını andırır: “Ameliyatımı icra ettim. Hiçbir ağrı duymadım. Kan aktıkça biraz sızlıyor. Kanım akarken baldızım aşağıya indi. Yazı yazıyorum, kapıyı kapadım diyerek geri savdım. Bereket versin içeri girmedi. Bundan daha tatlı bir ölüm tasavvur edemiyorum. Baygınlık gelmeye başladı”

Birinci Dünya Savaşı’nda askere çağrılır Sergei Yesenin (1895-1925). Ekim Devrimin ülkesini kasıp kavurduğu yıllar, devrimi desteklemesine rağmen bolşevizmi kritize eden şiirlerinde izi sürülen kalp ve ruh kırıklıkları, çalkantılı aşkları, akıl hastanesi deneyimi ama en çok da nereye ait olduğunu bilememe, referanslarını kaybetme - ölümünden az önce “Hangi devrime ait olduğumu artık hiç anlamıyorum, tek bildiğim bunun ne şubat ne de ekim devrimi olduğudur. Bizim içimizde kasım gibi bir şeyler vardı ve hala var” yazmıştır - bir otel odasında kendini asmaıyla sonlanır. Bıraktığı not yakın arkadaşı Mayakovski’yedir. “Elveda sevgili dostum, el sıkışmadan, Sessizce, ne keder, ne tasa gerek, Ölmek yeni birşey değildir bu dünyada, Ama yaşamak da yeni birşey olmasa gerek” diyerek...

Mayakovski (1893-1930) en yakın arkadaşının, yoldaşının ölümüne cevabını bir şiirle verir. “Şu yaşamda en kolay iştir ölmek, Asıl güç olan olan yepyeni bir yaşama başlamak”. Dizelerinde sitem vardır ama o da tıpkı yoldaşı gibi başlayamadığı o yeni yaşama bir otel odasında kendini vurarak son verir.

Savaşın hiç bitmeyeceğini hissetmektir, kıyımın insanlığın yakasını asla bırakmayacağını yarattığı dehşettir Walter Benjamin’i (1892-1940) bu dünyadan koparan. Yeni bir kıtaya doğru yola çıkmışken bir geceliğine kapanır Fransa- İspanya sınırı. Almanya’ya iade edilmenin olasılığına bile tahammülü yoktur Benjamin’in. Aşırı dozda morfinin yardımıyla bırakır kendini ölümün kollarına. “Herşey zahmetsiz bir belki ile başlıyor. Ölüm benimle sarhoşluğum arasında duruyor” yazar gitmeden az önce. Ertesi günse kapanan sınır kapısı yeniden açılır.

Stefan Zweig (1881-1942) aynı savaşın yarattığı aynı dehşetten uzaklara gidebilmeyi başarmıştır ama yaşadığı dünyada hala savaş devam etmektedir. Savaşla, savaşanla, ölümlerle ve sahte zaferlerle aynı gökyüzünün altında olduktan sonra nerede olduğunun bir önemi yoktur Zweig için. Karısıyla birlikte uyku kapısından girerler ölümün ülkesine. Yanlarında şu not bulunur: “Bütün dostlarını selamlarım! Umarım, uzun gecenin ardından gelecek olan sabahın ışığını görebilirler! Ben, çok sabırsız olan ben, onların önünden gidiyorum.”

Yaşam saygısını ölürken bile yitirmez kravatı boynundadır, bir eliyle karısının elini tutmaktadır.

Sanılmasın ki Gerard De Nerval’i, Jack London’u, Virginia Woolf’u, Sadık Hidayet’i, Cesare Pavase’yi, Hemingway’i, Sylvia Plath’i, Jerzy Kosinski’yi, Kavabata’yi ve Mişima’yi unuttum. Bir seri olsun kendi yaşamına son veren sanatçılar ve onların kendi yaşamına son veren kahramanları...

Haftaya devam edelim mi?

(Referanslar: *Dünyayı Geride Bırakmak, Faruk Duman, Notos Öykü içinde, Sayı 37, (6):2012; Sessiz Başkaldırıya Ses Veren Metinler: Edebiyatta İntihar, Burcu Alkan, Notos Öykü içinde, Sayı 37, (6):2012*)

Sergei Yesenin Cenaze Töreni, St. Petersburg, 1925

BÜLENT
VARDAR

Pandeminin sinemaya yansımaları ve ertelenen film festivallerimiz

Bu günlerde herkes kendi derdine düştüğü için ne kadar duyarlı olduğumuzu iddia etsek de aslında sağlık personelinin ve bilimin yaşamsal önemini hatırladık. Bu bağlamda, "Salgın" (Pandemic) isimli belgesel dizi, salgına dönüşen hastalıkların nasıl yayıldığını anlamamızın ötesinde, bu hastalıkların önlenmesinde sağlık çalışanlarının yaptığı fedakarlıkların önemini anlamak açısından da önem taşıyor

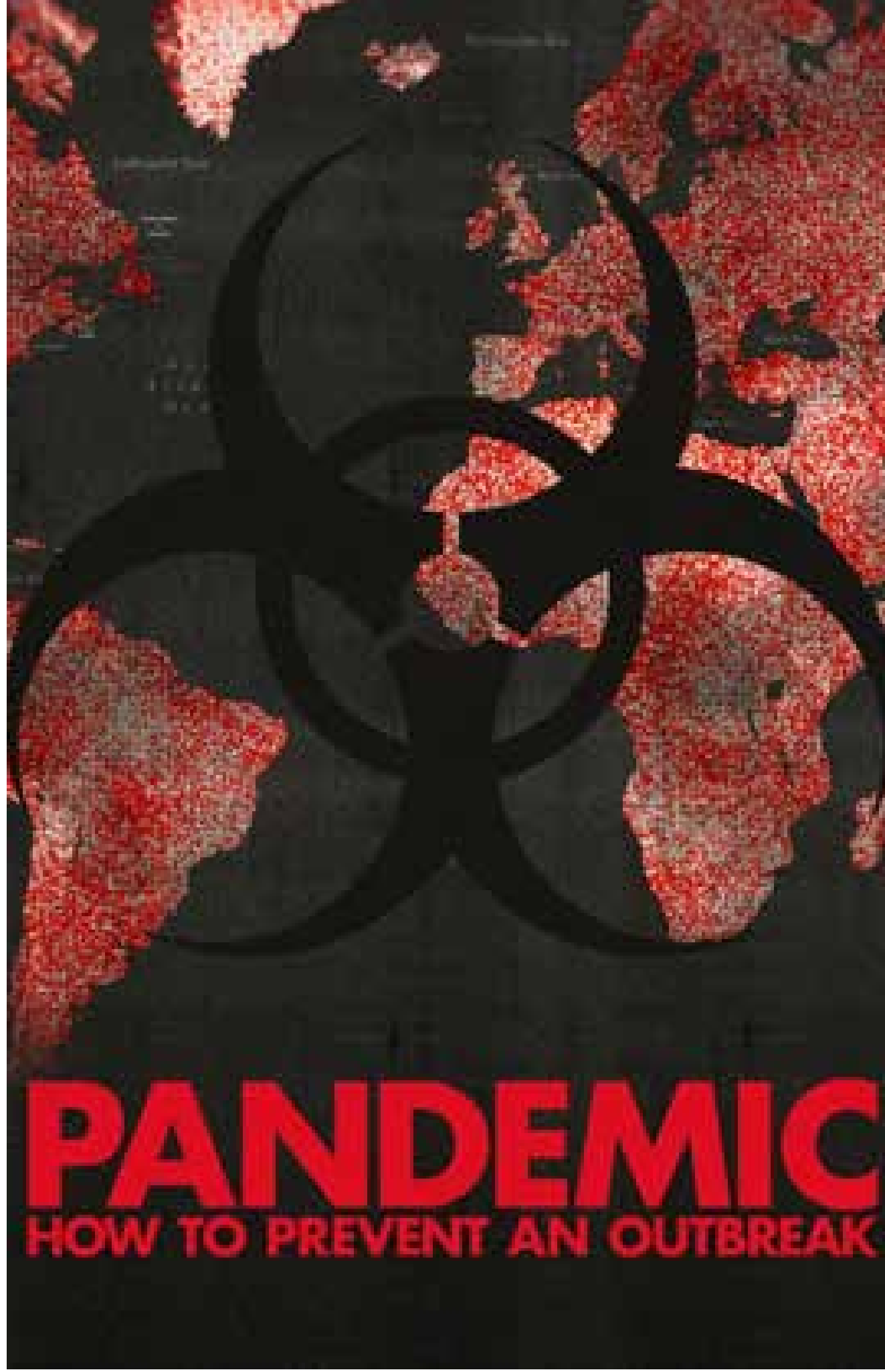
A rtık kimse Covid-19 hakkında bir şey duymak istemiyor. Virüs haberleri çoktan doyuma ulaştı!.. Geçen haftaki yazımda, virüs salgını nedeniyle kitlesel katılımın olduğu etkinliklere ara verildiğinden bahsetmişim. Şüphesiz doğru olan bu uygulamadan, sinema salonlarının da nasibini alması kaçınılmazdı... Bu ortamda günümüzde internet üzerinden film izlemeye alternatif yaratan ve içerik üreten Netflix, Blue TV, Puhu TV gibi internet medyasına ilginin artması kaçınılmaz!..

Geçen hafta bir Netflix filmi olan "The Platform" hakkında yazmıştık. Bu mecrada aynı zamanda belgesel filmleri de izlemek olanaklı. Başka zamanlarda öncelikle ilgimizi çekmeyebilecek belgesel dizilerinden birisi de "Salgın" (Pandemic: How to Prevent on Outbreak-2020). Bu basık günlerde biraz rahatlamaya, kafalarımızı dağıtmaya şüphesiz ihtiyacımız var. Diğer yandan "Salgın" gibi belgeseller, genel olarak influenza (grip) olarak bilinen ve yaygın olarak kış mevsiminde daha etkili olan virüsün, geçtiğimiz yıllarda "kuş gribi", "domuz gribi" gibi versiyonlarının dünyayı nasıl kavurduğunu, bir küresel salgına nasıl dönüştüğünü anlatıyor.

Bu günlerde herkes kendi derdine düştüğü için ne kadar duyarlı olduğumuzu iddia etsek de aslında sağlık personelinin, bilimin ve sonuçlarının ne kadar önemli ve yaşamsal olduğunu yeniden bu vesileyle hatırladık. Bu bağlamda, "Salgın" isimli belgesel dizi, salgına dönüşen hastalıkların nasıl yayıldığını anlamamızın ötesinde, bu hastalıkların önlenmesinde sağlık çalışanlarının yaptıkları fedakarlıkların ve katkılarının önemini anlamak açısından da önem taşıyor. Hatta bazı araştırmacıların ceplerinden para harcayarak, kapitalizmin kar saikiyle hareket eden ilaç firmalarından daha hızlı bir şekilde tedavi yöntemleri üzerinde çalıştığını, gene bu belgeselden öğreniyoruz.

Daha önceki yazımızda da vurguladığımız gibi, Covid-19 salgınının sona ermesi sonrasında her şeyin aynı şekilde sürmemesi; dünyada üretilen gayri safi hasılanın küçük bir azınlık tarafından adaletsiz paylaşımının sona ermesi; yaşlı dünyamızda iklim krizi yaratan

İçinde yaşadığımız karantina ortamı, yakın zamanda gerçekleştirilecek ve ülkemiz sinema sanatının önemli festivalleri olan, İstanbul Film Festivali ve Ankara Film Festivali'nin ertelenmesiyle sonuçlandı. Bu iki festival de belki bu yıl yapılamayabilir. Ayrıca İstanbul Film Festivali'nin sinemada İnsan Hakları Ödülü de festivalin tarihinde ilk defa izleyiciler tarafından belirlenecek

koşulların önlenmesi için ivedilikle daha duyarlı yaklaşımlar geliştirilmesi gerektiği anlaşılmalı.

FİLM FESTİVALLERİ ERTELENDİ

İçinde yaşadığımız karantina ortamı, yakın zamanda gerçekleştirilecek ve ülkemiz sinema sanatının önemli festivalleri olan, İstanbul Film Festivali ve Ankara Film Festivali'nin ertelenmesiyle sonuçlandı. Bu iki festival de belki bu yıl yapılamayabilir. Ayrıca İstanbul Film Festivali'nin sinemada İnsan Hakları Ödülü de festivalin tarihinde ilk defa izleyiciler tarafından belirlenecek.

10-21 Nisan tarihleri arasında düzenleneceği duyurulan İstanbul Film Festivali, her yıl Nisan ayında bir sinema şöleni olarak gerçekleştirilmesine alışık olduğumuz, ülkemizin önemli film festivallerinin başında gelenlerinden... Festival ertelenmesiydi, ödül töreni 21 Nisan Salı gecesi Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda gerçekleşecekti. İsterseniz 39. İstanbul Film Festivali'nin ödül kategorilerine bir göz atalım: "Uluslararası Yarışma", "Sinemada İnsan Hakları Yarışması", "Ulusal Yarışma", "Ulusal Belgesel Yarışması", "Ulusal Kısa Film Yarışması", "Seyfi Teoman En İyi İlk Film Ödülü" ve "Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Federasyonu (FIPRESCI)" ödülleri.

Festivalin gediklilerinin

50,000 TL, Jüri Özel Ödülü'nü kazanan filmin yönetmeni ise 5 bin Avro ile ödüllendiriliyor.

İlk kez izleyiciler tarafından belirlenecek olan Sinemada İnsan Hakları Ödülü, 13 yıldır sadece İstanbul Film Festivali'nde verilen bir ödül ve Avrupa Konseyi Kültür Fonu Eurimages'in sunduğu 5.000 Avro para ödülü ile de destekleniyor. Bu ödül, insan hakları alanında kamuoyunda duyarlılık ve bilinç uyandıran ve konunun önemini daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunan bir filme veriliyor.

CMYLMZ FİKİR SANAT'TAN 30.000 TL'LİK ÖDÜL

Ulusal Yarışma'da Altın Lale Ödülü için, 2019-2020 sezonunda yapımı tamamlanmış olan filmler yarışacak. Ulusal Yarışma Jürisi, En İyi Film, En İyi Yönetmen, Jüri Özel Ödülü, En İyi Kadın Oyuncu, En İyi Erkek Oyuncu, En İyi Senaryo, En İyi Görüntü Yönetmeni, En İyi Kurgu ve En İyi Özgün Müzik olmak üzere toplam 9 dalda ödül verecek.

39. İstanbul Film Festivali kapsamında verilecek En İyi Özgün Müzik Ödülü, bu yıl Gevende topluluğunun kurucusu, şarkıcısı, gitaristi ve besteci Ahmet Kenan Bilgiç tarafından 2018'de kurulan LU Records tarafından desteklenecek.

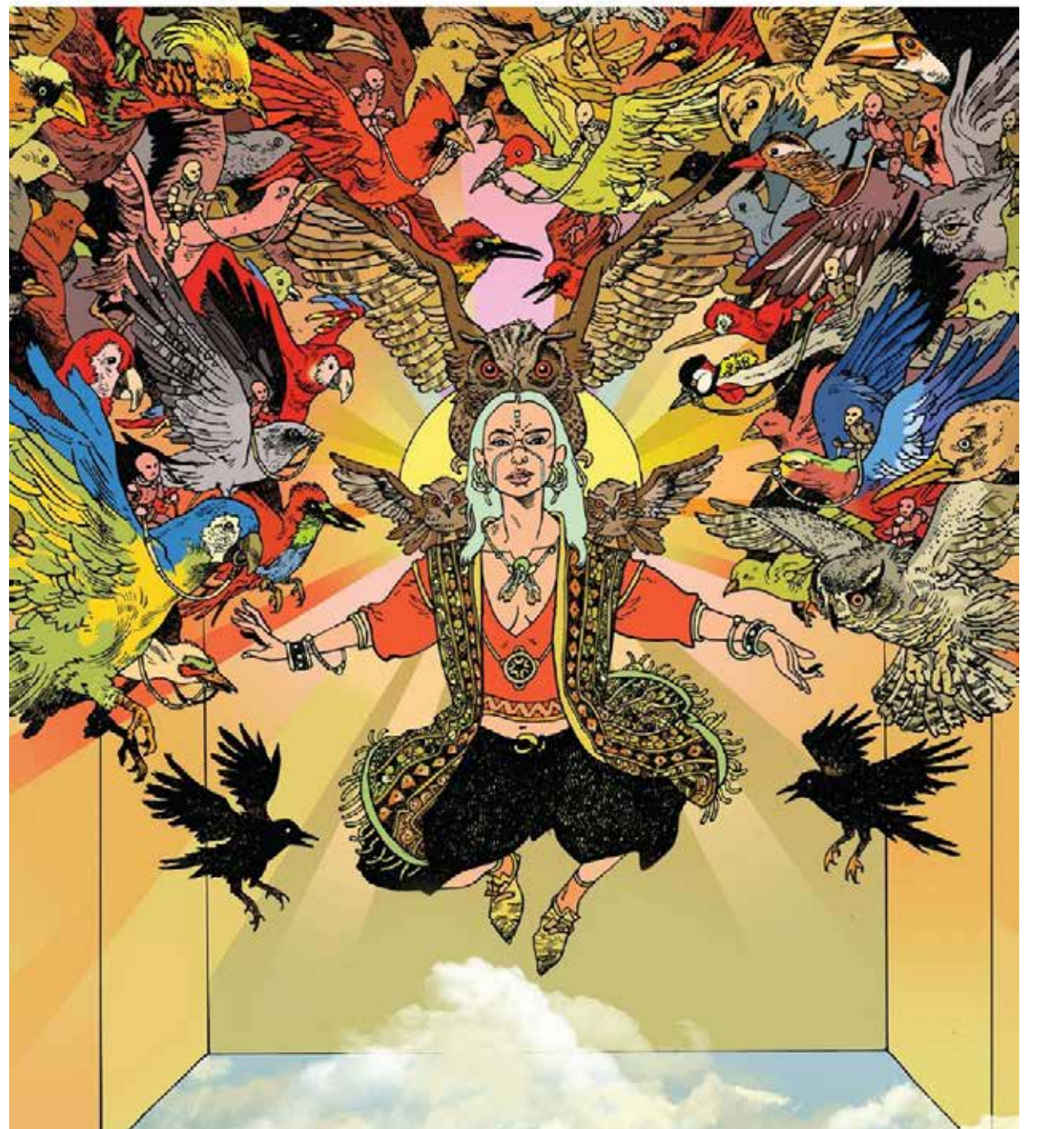
Ulusal Belgesel Yarışması'nda ise En İyi Belgesel ödülü İKSV tarafından destekleniyor. Kısa film yapımını özendirilen, bu alanda gelişimi destekleyen ve nitelikli filmleri izleyiciyle buluşturan En İyi Kısa Film Yarışması ise, Anadolu Efes tarafından destekleniyor.

Talihsiz bir kaza sonucu yitirilen yönetmen ve yapımcı Seyfi Teoman adına, 2013 yılından bu yana verilen En İyi İlk Film Ödülü'nü kazanan filmin yönetmenine, daha sonraki çalışmalarını teşvik etmek üzere CMYLMZ Fikir Sanat tarafından 30.000 TL ödül veriliyor.

Virüssüz günlerde, sinemanın yeni ve seçkin ürünlerinin izlenmesine fırsat yaratan film festivalleriyle yeniden buluşabilmek umudu ve bugünleri atlattıncaya kadar evinizde kalmanız dileğiyle...

İSTANBUL
KÜLTÜR
SANAT
VAKFI
İKSV
FİLM

39. İSTANBUL FİLM FESTİVALİ
10-21 NİSAN 2020

SİNAN
TEPE

Gözden kaçmış bir gözetim toplumu romanı: 'İsa'nın Güncesi'

İsa'nın Güncesi, her ne kadar otobiyografik bir roman olmasa da Anday'ın, İsa karakteri ile yer yer özdeşlik kurduğu görülmektedir. İsa'nın bu kadar baskı altında yaşamayı, her an devletin memurları tarafından takip edilmesi, özel hayatına dahi müdahalede bulunulması, Anday tarafından da tecrübe edilmiş gerçeklerdir

G arip akımının öncülerinden olan Melih Cevdet Anday, şairliğinin yanı sıra deneme, roman ve tiyatro türünde de eserler vermiştir. Romanlarında felsefi, sosyolojik altyapılar bulunduran Anday, kimi zaman 'beklemek', kimi zaman 'sorgulamak' kavramlarını metinlerinin merkezine yerleştirmiştir. 1974 yılında yayınlanan "İsa'nın Güncesi" romanı, 12 Mart 1971 Askeri Muhtırası'nın izlerini taşımakla birlikte, ekonomik ve toplumsal olaylar neticesinde bireyin içine düştüğü şüphe ve korku halini işlemektedir.

"İsa'nın Güncesi", bilinmeyen bir kentte, bilinmeyen bir zamanda geçer. Karakterlerin isimleri yoktur. Romanın başkarakteri olan ve sonradan karısının kendisine İsa diye hitap ettiği isimsiz kahramanımız, etrafındaki insanların fiziksel özelliklerinden yola çıkarak onlara isimler takar. Roman boyunca bu karakterler bu isimlerle anılır. 'Bıyksız fok', 'Âdemelması' ve 'Kuşyüzlü' gibi.

Adı olmayan bu kentte sürekli yağmur yağar ve mekânlar her daim karanlıktır. Örneğin; başkarakterimizin her işini danıştığı, onsu bir karar dahi almadığı bacanağının evi zemin-den altı kat aşağıdadır ve duvarlarında göstermelik pencereler vardır. Kentin ve mekânların görüntüsü ile Kafkaesk bir hava barındıran roman, başkarakterimizin başına gelen olaylar ve bitmek bilmeyen sorgulamalarla da Kafka'nın Dava romanını anımsatır.

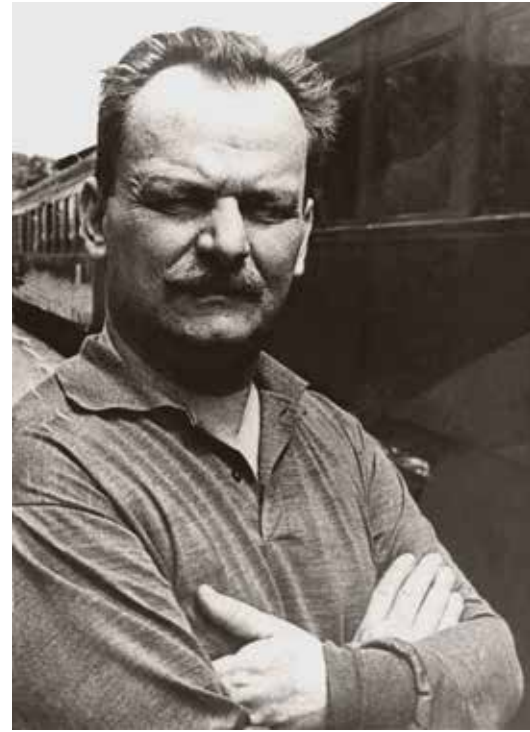
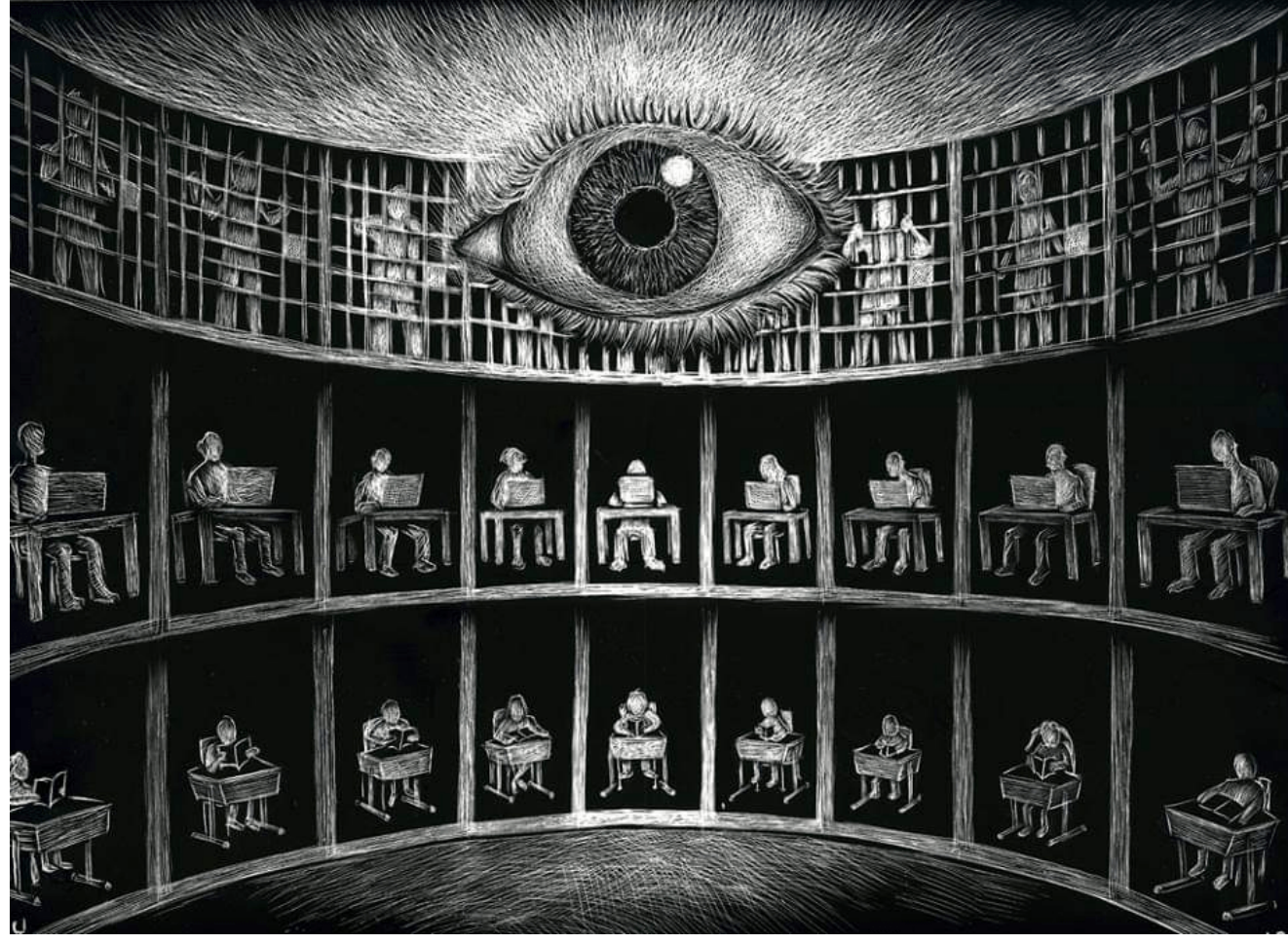
Güncenin neden İsa'ya ait olduğu sorusu, İsa peygamber gibi kendi sonuna karşı koymadan, çarmıhı sırtındaymış gibi gitmesinin yanı sıra, bir kelime oyunudur da aynı zamanda. Melih ismi Mesih'e, ardında da İsa'ya dönüşmüş gibidir

Eski çalıştığı işyerinden ayrılıp "İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu" adlı yeni bir yere başlayan başkarakterimiz, bir çarşamba günü çalışma odasında bulunan çelik kasayı açmasıyla beraber başına türlü belalar alır. Gittiği her yerde birtakım insanlar tarafından sorguya çekilir, takip edilir. Sevgilisinin evinde, meyhanede, bacanağının evinde, bindiği otobüste, yürüdüğü yolda hasta kendi evinde dahi bu sorgulanma ve gözetlenme hâli devam eder.

Romanımızın isimsiz kahramanı, kendi halinde, sıradan, en hayati kararları dahi kendi başına alamayacak kadar pasif, karısıyla ilişkisinde yalnızca direktifleri yerine getiren bir bireydir. Başkarakterin isimsiz olması ve toplumun en kendi halinde yaşayan milyonlarca bireyinden biri olması, Anday'ın bilinçli bir tercihidir.

GÖZETİMİN İLK EVRESİ

Başkarakterimiz evli olmasına rağmen ta okul yıllarında tanıştığı bir sevgilisi vardır. Sevgilisinin evi, aynı zamanda terzi kızların da çalıştığı bir atölyedir. Buraya geldiği vakit 'Âdemelması' adını taktığı, kör derecede miyop olan bir adamla karşılaşır. Âdemelması ile karşılaşması, gözetime uğraması ve takibe alınmasının da başlangıcıdır. Karısının ısrarına dayanamayarak geldiğini ve akabinde özü dileyerek başlayan konuşmasını, bir sorgulamaya dönüştürmüştür. Âdemelması. Konuyla hiçbir ilgisi yokken dini inancını sorgulamış ve bunun toplumsal bir boyut taşıdığını söylemiştir. Toplumda fikirlerden

Melih Cevdet Anday

ziyade, milli ve mezhepsel aidiyetlerin önemsendiği ve insanların inançlarının tartışma konusu edildiği bir zaman dilimine tanıklık etmekteyiz. Kırk yılı aşkın bir süre öncesinde yazılmış bir romanda bu hassasiyeti görmek ve değişen fazla bir durum olmadığını tespit etmek düşündürücüdür.

İş konusunda yaptığı değişiklik ve akabinde gelen gözetlenme hali, başkarakterimizin yaşamının her alanına sirayet eder. Her iş çıkışı yaptığı gibi bacanağının evine uğradığında, burada tadilat olduğunu görür İsa. Bir usta kendi halinde çalışmaktadır. İsa ona "Sizin adınız Solnes'mi" diyerek İbsen'in eserine gönderme yapar. Fakat yapı ustası bu espriyi anlamaz. Bu olaydan birkaç gün sonra sivil polisler bacanağının evine gelir ve Solnes diye birini aradıklarını söylerler. Anlaşılacağı üzere, yapı işçisi onları ihbar etmiş ve Solnes'ten, İbsen'den habersiz bir memur, çok gereksiz bir ayrıntı yüzünden kovuşturma başlatmıştır.

KÖR TOPAL BİR ADALET MEKANİZMASI

Gözetimin ve takibin yerini, uzun süren, bitmek bilmeyen sorgulamaların alması, iş yerindeki üçüncü günü olan, çarşamba günü, çelik kasayı açması ile başlar. Anday'ın imge

yağmuruna tuttuğu sorgulama bölümlerinde, sorgulamayı yapan tüm karakterlerin birer kusurlarının olması dikkat çekicidir. Sorgulama sakallı bir topal ile başlar, beşinci katta kambur vardır, altıncı kattaki kuklalardan birisi hımbıldır ve diğerinin sağ el başparmağı yoktur, dokuz K'da tekerlekli sandalyedeki adam, dürbünle ancak görebilen başkan ve uzun parmaklılar vardır. Sorgulama bölümleri adalet mekanizmasının işleyişini temsil etmektedir. Küçük bir hatada ta en başa dönen, ağır ve bürokratik işlemler içeren, 'kör, topal' ilerleyen bir adalet mekanizması.

İsa, sorgulanmak üzere gideceği işyerine ulaşmak için bir otobüse biner. Fakat görür ki bu otobüs sıradan bir otobüs değildir. İçeride Âdemelması ve bacanağının evinde onu sorguya çeken memurlar vardır. Bu aslında bir nevi sorgu otobüsüdür. İsa, gözetlenmeyi ve sorgulanmayı o kadar kanıksamıştır ki; garipsediği durum sadece, sorgunun bu kadar erken saatte başlamasıdır. Otobüsteki sorgulama da öncekiler gibi mantık içermeyen, tekrara dayalı ve memurların yalnızca kendi eylemleri hakkında fikir sahibi olduğu bir süreçtir.

MELİH'TEN İSA'YA DÖNÜŞÜM

İsa'nın Güncesi, her ne kadar otobiyografik bir roman olmasa da Anday'ın, İsa karakteri ile yer yer özdeşlik kurduğu görülmektedir. İsa'nın bu kadar baskı altında yaşamayı, her an devletin memurları tarafından takip edilmesi, özel hayatına dahi müdahalede bulunulması, Anday tarafından da tecrübe edilmiş gerçeklerdir. Güncenin neden İsa'ya ait olduğu sorusu, İsa peygamber gibi kendi sonuna karşı koymadan, çarmıhı sırtındaymış gibi gitmesinin

yanı sıra, bir kelime oyunudur da aynı zamanda. Melih ismi Mesih'e, ardında da İsa'ya dönüşmüş gibidir.

Romana isimsiz başlayarak, daha sonradan İsa'ya dönüşen karakterimiz, aslında kişisel bir hikâyeden azade, toplumun tezahürüdür. Karakterin isimsiz olması toplumdaki her bir bireye yapılan atıftır ve bu bireyler de İsa'nın yaşadığı, sonu belli olan hikâyeyi yaşayacaktır. Her sabah evlerinden çıkıp işlerine giden milyonlar, aslında sorgulanmaya, gözetlenmeye gidiyorlardır. Sorgu otobüsü hareket halindeyken, şişman sorgucunun sevinçle söylediği şu sözler bu durumu anlatır niteliktedir; "Duraklar ne kadar kalabalık. Aferin doğrusu, bütün sanıklar tam vaktinde, beklendikleri yerlere geliyorlar". Şişman sorgucunun bu sözlerinden sonra İsa; "Ben bunları eskiden hep yolcu sanırdım. Bilmezdim sanık olduklarını" diyerek, toplumdaki her bireyin bir sanık yahut şüpheli olduğunu dışa vurmaktadır. Gözetim toplumunun tipik bir özelliği olan, vatandaş potansiyel bir tehdit olarak görmek ve devleti vatandaştan korumak gerektiği inancı burada kendisini ele vermektedir.

KÜÇÜK İKTİDAR YAPILARI

Gözetim toplumunun en önemli özelliklerinden birisi de toplumdaki her bir ferden, ayrı birer gözetim aygıtına dönüşmesidir. 'İyi bir yurttaş' olmanın önkoşulu olan bu seçim beraberinde, mahremiyetin ne denli gereksiz bir şey olduğu düşüncesini getirir. Foucault'nun da değindiği üzere, iktidar kavramı yalnızca devlet aygıtında değil, toplumdaki her türden ilişkide kendisini göstermektedir. Baba, çocuğuna; erkek, kadına; öğretmen, öğrencisine baskı kurma potansiyeli olan bir iktidar ilişkisi uygular.

İsa da başına gelen tüm bu gözetime tabi tutulma, sorgulanma ve yalnız kalma, terk edilme halinden sonra; iktidar aygıtının bir kurbanı olsa dahi, kendisi de iktidar aygıtının belli reflekslerini göstermektedir. Sevgilisinin katına çıkarken karşılaştığı öpüşen gençlere bakışı bu minvaldedir. Benzer şekilde karısının gizleme isteğine karşın, onun bacağındaki yara izine inatla bakması da, İsa'nın içindeki iktidar mekanizmasının harekete geçmesinden başka bir şey değildir. Büyük yapılar karşısında kendini savunamaz oluşu, İsa'nın hiçbir özne karşısında egemen olmayacağı anlamına gelmiyor. Çünkü kendisi bu yapılar tarafından inşa edilmiş ve ezen-ezilen, gözetleyen-gözetlenen, sorgulayan-sorgulanan ikiliklerinin normalliğine kanıksanmış bir bireydir.

İsa, sorgulamalar, takip edilmeler sonucunda giderek yalnızlaşır. Sevgilisi onu terk eder, bacanağı apar topar taşınır ve nihayet kendi evinde bir yabancı oturdugunu görür. Fakat Anday, bu kuşatılmış toplum içerisinde bir umut ışığı bırakmaktan geri durmaz. Tıpkı Dava romanının son bölümünde, Joseph K.'nın belli belirsiz gördüğü uzanan el gibi, İsa'da bu dünyada iyi insanların var olduğunu anlatmak derindedir. Cebindeki son parayı büfedeki adama verir ve dün ondan sigara ve kibrit aldığını fakat bozuk çıkmadığını söyler. Aslında borcu falan yoktur. Yalnızca büfecinin, bu Dünyada iyi insanların da olduğunu bilmesini ister;

"Ne doğru insanlar var şu dünyada," diye düşünür dedim kendi kendime. Bununla da kalmaz, gece, karısına açar olayı, belki de, "Bu dünya işte böyle iyi adamlar yüzünden ayakta duruyor," der, umutlanır..."

Umut her daim yanınızda olsun... İyi okumalar!

BURAK
SOYER

Madrigal'in 'derdi' büyük!

Şu ana kadar üç single ve bir EP yayınlayan Madrigal, son single'ı 'Seni Dert Etmeler'de kökleri bu topraklarda olan ama yüzü batıya dönük bir sound'la dinleyici karşısına çıkıyor

Madrigal, Rönesans ve Barok dönemini içine alan ancak çağına göre dini sayılmayan bir müzik türüne verilen ad. Çok sesli olan ve ilk örnekleri on dördüncü yüzyılda İtalya'da ortaya çıkmış, daha sonra Almanya ve İngiltere'de türe ait besteler yapılmaya başlanmış.

Madrigal'in hikayesi böyle olsa da bizim konumuz bu müzik türüyle aynı ismi taşıyan alternatif – indie arasında gezinen Madrigal grubu.

2007 yılında Kocaeli'de kurulan ve 2010 yılında İstanbul'a gelen topluluk, 2014 yılına kadar çok çeşitli mekanlarda cover grubu olarak sahne aldı. Daha sonra kendi şarkılarını bestelemeye karar veren Madrigal ilk EP'si 'Neden Diye Sorma'yı 2015 yılında piyasaya sürdü. Ska'dan saf rock'n roll'a kadar üç değişik formda şarkının yer aldığı EP, dinleyicilerin dikkatini çekti.

KÖKLERİ BU TOPRAKLARA, YÜZÜ BATI'YA DÖNÜK BİR SOUND

Madrigal 2017 yılında 'Sonunda'yı çıkardıktan sonra 2018 yılında da 'Yap Boz'u çıkardı. 2019 yılında ise tarz değişikliğine gitmeye karar veren topluluk, yayınladığı 'Kelebekler' single'ı ile indie sofrasında kendine yer buldu.

Grup şimdi de 'Seni Dert Etmeler' ile dinleyici karşısında.

Vokal ve akustik gitarda Anıl Erdem Cevizci, elektro gitarda Ceyhan Kaan Karakaş, bas gitarda Kaan Alıcı, klavye-geri vokalde Burak Emir Kamacı, davul-geri vokalde Sanlı Akgün'den oluşan Madrigal, 'Seni Dert Etmeler' single'ında kökleri bu topraklara ait, yüzü batıya dönük bir sound'la bizlere sesleniyor. Elektronik öğelerin de daha bir ön plana çıktığı şarkı dinleyiciye uzun zamandır ihtiyacı olan bir müziği dinleme imkânı sağlıyor.

MADRİGAL İLE 3'TE 3

● **Grubun adı neden Madrigal?**

Üzerine çok düşünmedik. Aramızdan biri bu isimle geldi, kulağa da hoş geliyordu. Madrigal olsun dedik.

■ **Şu ana kadar bir EP ve dört tane de single çıkardınız. Albüm yapmayı düşünüyor musunuz?**

Son 2 senedir pek suya sabuna dokunmadan, arada irili ufaklı etkinlikler yaparak devam ediyorduk. Bu süreçte bestelediğimiz şarkılar birikti. Bu şarkıların bazıları: tekli formatını kaldırabilecek, daha en ilkel, hatta sözsüz hallerini bile yolda kulağımıza takıp dinlemekten keyif aldığımız, kısacası güvendiğimiz şarkılar. Belki bir albüm içinde keşfedilmeleri de gü-

2019 yılında ise tarz değişikliğine gitmeye karar veren Madrigal, yayınladığı 'Kelebekler' single'ı ile 'indie sofrası'nda kendine yer bulmuştu

yeni dönem şarkılarımızın akustik müziğe en uygun olanlarından derleyeceğimiz bir unplugged albüm projemiz var. Bu seneye yetiştirmek istiyoruz bunu da. Yani 1 tam akustik albüm hedefliyoruz kısa zaman içerisinde.

■ **'Seni Dert Etmeler'de buraya ait tınları da duyuyoruz. Türler arasında gezinmeyi seviyor musunuz?**

Tür olarak şöyle yapalım gibi düşünmüyoruz. 5-6 yıllık üretim yolculuğumuzda bir sürü farklı duyumda, histe, biçimde, tarzda şarkı yayınlamışız. İçimizden ne geliyorsa, o dönem nelerden etkilendiğimiz o yöne doğru gidiyoruz herhalde biraz. Dolayısıyla türler arasında gezinmeyi seviyoruz.

Yeni sound'umuzda güçlü synth kullanımı beste yapımında bize yeni yollar açtı. Uzun yıllar benzer şekilde beste yapmaya çalıştıktan sonra böyle radikal bir değişiklikle beraber biraz daha farklı arayışlar içine girdik. Ortaya çıkardığımız şeyler de daha farklı oldu dolayısıyla. Buraya ait tınlar hep bu değişikliklerin bir sonucu. Her an yeni bir şeyler keşfediyoruz ve bu öğrenme süreci bitmediği müddetçe, öğrenme heyecanımızı yüksek tutabildiğimiz süreçte müziğimizi her bir albüm döneminde değiştirmeye ve geliştirmeye, kendimizi güncellemeye devam edeceğiz.

Madrigal
Seni Dert Etmeler

zel olabilirdi ama tek yayınladıklarında da uzun süre sıkılmadan dinlenebiliyorlar. Dolayısıyla bu ara böyle tekli şeklinde devam etmeyi uygun görüyoruz.

5-6 tekli yayınladıktan sonra bunları bir albüm formatında bir araya toplayacağız. Ardından eski dönem ve

MURAT
BERGİ

Bir resim
bin kelime
bin kelime
bin kelime

MADDEM ZORUNLU NEDEN BEDAVA DEĞİL

MARKETE pazara girerken, toplu taşıma araçlarına binerken maske takmak zorunlu. Uygulamanın ilk gününde belediyeler ücretsiz maske dağıttı. Hükümetse ücretsiz dağıtım yerine kolay satış için plan yaptı. Sanayi Bakanı Ruhsar Pekcan maskeye eklemek gibi kolay ulaşılabilmesi için hazırlık yaptıklarını açıkladı. 3'te

GAZETE [PENCERE]

3 BİN 13 YENİ VAKA 76 KAYIP

ŞEİRLERE GİRİŞ ÇIKIŞ YASAK AMA ÇARŞIDA PAZARDA VİRÜSTEN KORKAN YOK

33 MİLYONA SOKAĞA ÇIKMAK YASAK

UYARI YETMİYOR

MÜCADELEYİ BİRLİKTE YAPALIM

KILIÇDAROĞLU salgınla mücadeleyi hükümetle birlikte yapmak istediklerini ancak siyasi gerekçelerle CHP'li belediyelere engel çıkarıldığını söyledi. 7'de

ÇAĞRI HERKESİN ANLAYACAĞI DİLDEN

İNSANLARI evde tutmaya ve salgını önlemeye çalışan yöneticiler her yörede farklı yöntem deniyor. Trabzon belediyesi de esprili bir yol buldu, halka sokakta kullandığı dille evde kal diye seslendi. 4'te

JOHNSON'DAN MUHALEFETE: "SİZİ DİNLEMİYORUM"

İNGİLTERE Başbakanı muhalefete mektup yazdı, görüşlerini almak istediğini, bunun için sabırsızlandığını ilettili. 2'de

ÇİZİMLER VE GÜNLÜK NOTLAR
İ. BÜLENT ÇELİK yazdı 4'te

KARA VEBANIN YAŞATTIKLARI VE KORONA
AYTUNA TOSUNOĞLU yazdı 7'de

ÖNLEM HAK GETİRE

ŞEHİR girişleri ve çıkışlarında çok sıkı denetim yapıldı. Yasaklı şehirlere izin belgesi olmayanların girişine de çıkışına da izin verilmedi. Kontrol noktalarında uzun kuyruklar oluştu. Yasak kararı harfiyen uygulandı. Ancak tavsiyeler, tedbir telkinleri sözde kaldı.

VAKA DA ÖLÜM DE ARTTI

ÖNLEMLERE yeterince uyulmayınca vakalardaki artış da devam etti. Bir günde 3 bin 13 korona hastası tespit edildi. Toplam vaka sayısı 23 bin 934'e çıktı. Bir günde 76 kişi hayatını kaybetti, toplam kayıp 501'e ulaştı. Dün 19 bin 664 ile test sayısında da rekor kırıldı. 5'te

BU KRİZ BİLDİKLERİMİZDEN ÇOK FARKLI

Yazı dizisi - 2

SEMİH SAKALLI

SİNAN AKGÜNAY

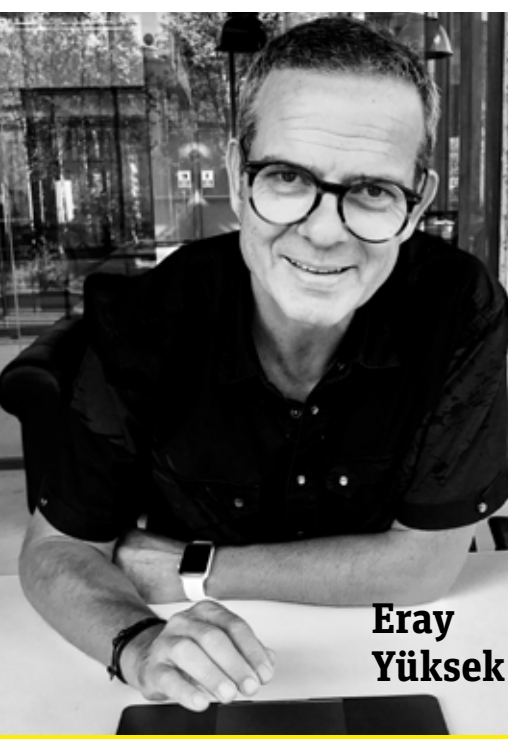

KORONA PANDEMİSİ VE KÜRESELLEŞME: NASIL BİR DÜNYADA YAŞAYACAĞIZ? 9'da

Röportaj

GELECEK NASIL GELECEK?

Korona sonrasında Dünya ayakta kalacak, doğa da. İnsanlar akıllanmazlarsa bu gitse bile başka bir tehdit ortaya çıkacak. **Mutlu Hesapçı 14'te**

Eray Yüksek

Bayramlar ayı Nisan

Esin Sungur 16'da

Unorthodox: Kendi Sesini Bulmak Defne Akman 16'da

Seyahat

Kadim düzlüklerin huzurunda

Günlerin getirdiği tedirginliği biraz olsun unutmak için, Moğolistan'da uçsuz bucaksız Gobi Çölü'nün, Bolıvy'a da engin Salar de Uyuni tuz gölünün manzaralarına sığınmaya ne dersiniz? 15'te

Teknoloji

Apple kredi kartı faizsiz borç öteledi **Atıf Ünal 13'te**

Otomotiv

Bu savaş silahla değil oksijenle!

Emre Özpeynirci 12'de

Salgın can almaya devam ediyor

Koronavirüs dünya genelinde 1 milyon 170 bin kişiye bulaştı ve 63 binden fazla kişinin hayatını kaybetmesine yol açtı. Dünyada neredeyse tüm ülkelere yayılan virüsten bugüne kadar 244 bin kişi iyileşti.

KOVID-19 Kovid-19 salgınında en fazla can kaybının yaşandığı İtalya'da, son 24 saatte 681 kişi daha yaşamını yitirirken, toplam can kaybı 15 bin 362'ye yükseldi. Salgının başından beri toplam 124 bin 632 kişiye virüs bulaştığı, iyileşenlerin sayısının ise 20 bin 996'ya ulaştığı açıklandı.

İspanya'daki Kovid-19 kaynaklı can kaybı sayısı bir günde 809 artarak 11 bin 744'e çıktı. Ölümde son 8 günün en düşük artışı kaydedilirken, virüs bulaşanların sayısı 124 bin 736'ya, iyileşenlerin sayısı ise 34 bin 219'a yükseldi. İspanya, vaka sayısında İtalya'yı geride bıraktı.

Dünya genelinde en fazla vaka sa-

yısının tespit edildiği ABD'de ise can kaybı 8 bin 173'ye yükselirken, Kovid-19 teşhisi konulan kişi sayısı da 300 bini geçti.

FRANSA'DA 600 ASKER POZİTİF ÇIKTI

Salgından en fazla etkilenen bir başka Avrupa ülkesi Fransa'da da Kovid-19 nedeniyle hayatını kaybedenlerin sayısı 7 bin 560'a yükseldi. Virüs tespit edilenlerin sayısı 68 bin 605'e, iyileşenlerin sayısı ise 15 bin 438'e çıktı. Fransa'da 600 askerin Kovid-19 testinin pozitif çıktığı bildirildi.

Can kayıpları ayrıca İngiltere'de 708 artarak 4 bin 313'e, Hollanda'da 164

artarak bin 651'e, İran'da 158 artarak 3 bin 452'ye, Belçika'da 140 artarak bin 283'e, Almanya'da 55 artarak bin 330'a, virüsün ortaya çıktığı Çin'de ise 4 artarak 3 bin 326'ya yükseldi.

İNGİLTERE GÜNLÜK EN YÜKSEK CAN KAYBINI YAŞADI

Bu arada, İngiltere'de son 24 saatte kaydedilen 708 can kaybı vakası, şimdiye kadarki "en yüksek günlük artış" oldu.

Avusturya'da son 24 saate ait verilere göre Kovid-19 nedeniyle tedavi gördükten sonra sağlığına kavuşanların sayısı, ilk kez yeni vaka sayısının üzerine çıktı. Sağlık Bakanlığının ve-

rilerine göre, son 24 saatte 354 yeni vaka tespit edilirken, 485 kişi sağlığına kavuştu.

MASKE TAKMAYI REDDETTİ, VURULDU

Filipinler'de, Kovid-19 önlemleri çerçevesinde kurulan kontrol noktasında maske takmayı reddeden ve polise bıçak çeken bir kişi vurularak öldürüldü.

Kuveyt ve Gürcistan'da Kovid-19 nedeniyle ilk ölümler yaşandı.

Boris Johnson muhalefete seslendi

İngiltere Başbakanı Boris Johnson, muhalefet liderlerine çağrı yaparak, koronavirüs salgınıyla mücadelede beraber çalışmak istediğini söyledi.

Türkiye'de koronayla mücadele için muhalefet tarafından başlatılan kampanyalar engellere takılırken, koronavirüsle ilgili açıklamaları çokça eleştiri toplayan İngiltere Başbakanı Johnson muhalefet liderlerine birliktelik çağrısı yaptı.

Johnson, tüm muhalefet liderlerinin fikirlerini duymak istediğini söylediği mektupta şu ifadeleri kullandı: "Testleri hızlandırmak, ekonomik destek sağlamak gibi aldığımız önlemler hakkındaki görüşlerinizi dinlemek istiyorum. Bu yüzden hepinizi parlamentoya çağırıyorum" Öte yandan salgın hastalıkları uzmanı Neil Ferguson, İngiltere'de koronayla mücadele kapsamında alınan karantina önlemlerinin mayıs ayı sonuna kadar uygulanacağını söyledi.

SERĞİ SALONU 9 GÜNDE SAHRA HASTANESİ OLDU

İngiltere'de koronavirüs salgını hızla yayılırken başkent Londra'da bir sergi salonu dokuz günde 4 bin yatak kapasiteli sahra hastanesine dönüştürüldü. Ulusal Sağlık Sistemi'ne (NHS) bağlı olarak açılan hastaneye, Florence Nightingale'e atfen Nightingale Hastanesi adı verildi. İlk aşamada 500 yatakla hazırlandığı söylenen hastanede solunum cihazlarının da bulunduğu açıklandı. Hatta ihtiyaç halinde 3500 yatak daha konabileceği söylendi. Ayrıca tüm yatakların dolması durumunda hastanenin dünyanın en büyük hastanelerinden biri olacağı iddia ediliyor.

Çin kaybettiklerini andı

Kovid-19 salgının başladığı, durumun büyük ölçüde kontrol altına alındığı ve hayatın yavaş yavaş normale dönmeye başladığı Çin'de, ölen 3 bin 326 kişi için saygı duruşunda bulunuldu.

'Anma günü' ilan edilen dün Çin'de hayat durdu. Sokak ve marketler kaybettikleri için sessizliğe bürünürken vapurların sirenleri, araçların kornaları çaldı. Bay-

raklar yarıya indirildi. Çin Devlet Başkanı Şi Jinping ve diğer hükümet yetkilileri de yakalarına beyaz çiçekler ilâştirerek başkent Pekin'de saygı duruşunda bulundu. Çıkış noktası canlı hayvan pazarı olan virüs ilk olarak Hubey eyaletinin başkenti Vuhan'da görülmüş ardından ülkede sıkı karantina kuralları uygulanarak hastalık kontrol altına alınmıştı.

MASKE ZORUNLU AMA PARALI

HÜKÜMET koronavirüs salgını nedeniyle önceki gün toplu ulaşımda, markette ve pazarda maske takılması zorunluluğu getirdi. Vatandaş tek kullanımlık maskeyi nerede buluruz kaça bulurum arayışına girdi. Topladıkları bağış paraları bloke edilen yerel yönetimler ise metrobüs, metro ve otobüs duraklarında maskeleri bedava dağıttı. Dün Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan "Bakanlığımızın maskelere yönelik bir çalışması var, vatandaşımız ekmeğini ya da sebzesini nereden alıyorsa ona yakın yerden

bunlara daha rahat ulaşabilecek" açıklaması yaptı. Sosyal medyada 'devlet önce zorunlu hale getirdi şimdi satışını yapıyor' tartışması çıktı. Ekonomist Uğur Gürses "Kuralı koyan çözümü de getirmeliydi; toplu alanlarda maske zorunluluğunu getiren hükümet (ki doğru bir uygulama), maskeyi ücretsiz dağıtacağını açıklayan belediye. Yardım parası toplayan hükümet, maskeyi dağıtan ise yardım toplaması yasaklanan belediye" derken çok sayıda kişi maskelerin parayla satılmasını eleştirdi.

Tanzim satış BAŞLIYOR

Vatandaşın ulaşmakta zorlandığı maskelerin fiyat aralıkları da çok değişken. Önceki gün koronavirüs salgını nedeniyle bir çok alanda zorunlu hale getirilen maske temini için Ticaret Bakanlığı devreye girdi. Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, koronavirüse karşı maskelerin halkın daha kolay ulaşabileceği noktalarda satışı için çalışma yaptıklarını bildirdi. Pekcan, "Vatandaşımız ekmeğini ya da sebzesini nereden alıyorsa ona yakın yerden bunlara daha rahat ulaşabilecek" dedi. Türkiye'nin maske üreticisi ve ihracatçısı bir ülke olduğuna

dikkati çeken Pekcan, "Bakanlığımızın maskelere yönelik bir çalışması var, halkın ulaşabilir olduğu noktalarda inşallah bunların satışını gerçekleştireceğiz. Vatandaşımız ekmeğini ya da sebzesini nereden alıyorsa ona yakın yerden bunlara daha rahat ulaşabilecek" diye konuştu.

Yerel yönetimler kullanımı zorunlu hale getirilen maskeleri otobüs duraklarında ücretsiz dağıttı....

Maske fiyatları artabilir

Koronavirüs nedeniyle bir yandan kendi güvenlik tedbirlerini alan diğer taraftan ilaç ve malzeme peşinde koşan eczacılar derdi. Görüşlerini aldığımız bir eczacı maske satın aldıkları yerel üreticilerin işyerlerinin başında 24 saat polislerin beklediğini üretim yapıldığı anda da ürünlere el konulduğunu aktardı. Eczacı, zorunlu hale getirilen maskelerin fiyatlarının artabileceğini ve sağlık personelinin önceliğe sahip olduğu Ftp3 tipi maskelerin de 20 gündür bulunmadığını bilgisini de verdi. Beylikdüzü bölgesinden bir eczacı da maske fiyatlarının ilk zamanlara göre biraz daha düştüğünü belirterek şu bilgileri verdi: "Türkiye'de ilk koronavirüs vakasının görüldüğü günlerde maske bulmakta zorlandık. Cerrahi tip maskelerin bize gelişi 5 lirayı buldu. Bu tahmin ediyorum o dönemde yapılan yüklü ihracatın kayanaktı. Şu anda bende maske fiyatı 4 lira. Yalnız İnfrared tipi ateş ölçer bulmakta zorlanıyoruz."

ANNEMLE DALGA GEÇTİLER ŞİMDİ, DOKTORLAR TV'DE EŞARPTAN MASKE YAPIYOR

Geçtiğimiz günlerde örgüden maske yapımını anlatan Derya Baykal'a gelen eleştiriler üzerinde kızı Müge Ferhan Şensoy'dan cevap geldi. Oyuncu Derya Baykal da hastalıklardan korunmak için maske kullanımını öneren uzmanların bu uyarısını dikkate alarak örgüden kolay maske yapımını anlatmıştı. 'Örgüden maske mi olur' tarzında gelen eleştirilere yanıt olarak Derya Baykal'ın kızı Ferhan Şensoy, annesiyle dalga geçenlere şöyle söyledi: "Ah anacığım! Dalga geçtiniz, doktor haber kanallarında eşarptan maske yapımını anlatıyor :)"

TRUMP N95 MASKELERİNE İHRACAT YASAĞI GETİRDİ

Koronavirüs salgınının merkezi haline gelen ABD'de N95 solunum maskeleri için kritik bir karar alındı. Başkan Donald Trump, 1950 yılında Kore Savaşı sırasında çıkarılan Savunma Üretim Yasası kapsamında bir karar yayımlayarak, 3M şirketinin N95 maskesi üretim

ve dağıtımını devlet kontrolüne aldı. Böylece söz konusu çok uluslu şirket devlet kontrolünde sadece ABD'nin ihtiyaçları için üretim yapacak. Üretim ve dağıtımın koordinasyonunu Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (FEMA) üstlenecek. Maskeler FEMA'ya satılacak.

ATEŞİ OLAN METROYA BİNEMEYECEK

İstanbul'da ateşi yüksek kişiler metro ile yolculuk yapamayacak. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu, Twitter'dan yaptığı paylaşımında "Metro istasyonlarımızda termal kamera uygulamasına geçtik. Yüksek ateş tespiti yapılan yolcular toplu ulaşım araçlarına alınmıyor ve sağlık kuruluşlarına yönlendiriliyor. Yenikapı, Üsküdar, Kirazlı'dan sonra kısa sürede diğer istasyonlara da termal kameralar yerleştirilecek."

Hangi maske nerede kaç lira

Tek kullanımlık olan cerrahi maskenin 1 adedi eczanelerde 4-10 TL arasında fiyatlara satılıyor. İnternet üzerinden de bulunabilen cerrahi maskelerin çoklu alımlarda fiyatı kalitesine göre 2.5 liradan başlıyor 8 liraya kadar çıkıyor. Daha çok sağlık personeli için önerilen ve eczanelerden reçete ile satışına izin verilen N 95 ffp3 tipi maskeler yaklaşık 15 gündür hiçbir yerde bulunamıyor. Eczanelerde ve internette de bulunabilen ffp1 tipi maskelerin fiyatları ise 22 lira ile 96 lira arasında markalarına göre değişkenlik gösteriyor.

198 firmaya ceza kestik 7400 firma incelemede

Bakan Pekcan, Reklam Kurulu'nun fahiş fiyat artışı yapan 198 firmaya 10 milyon lira ceza kestiğini anımsatarak, "Bu firmaların 14 gün savunma süresi var. Şu an yaklaşık 7 bin 400 firma daha inceleme altında, savunma istedik. Bunlarla ilgili de Reklam Kurulunun toplantısı 14 Nisan'da yapılacak" dedi.

YASAK BAŞLADI

Kimi yolda öğrendi, kimi kaçak yolları denedi

İçişleri Bakanlığının yeni tip koronavirüs tedbirleri kapsamında yayımladığı genelgeyle büyükşehirler ve Zonguldak'a araç giriş çıkışı yasağı başladı. Yasağın ilk gününde uzun araç kuyrukları oluştu, yasağı yolda öğrenenler duruma tepki gösterdi. Bunların yanı sıra kaçak yollarla yasağı delmek isteyenler de oldu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, koronavirüs önlemleri kapsamında 30 Büyükşehir ve Zonguldak'a giriş çıkışların tamamen yasaklandığını açıklamıştı. Uygulamanın başlamadan önce İstanbul'dan ayrılmak isteyenler ise trafiğin oluşmasına neden oldu.

İstanbul'un sınırları olan Şekerpınar ve Silivri'de 26 uygulama noktasında ve birçok ilde gece yarısı kontroller başladı. Ancak gece yarısından önce Anadolu Otoyolu'na giriş yapan araçların geçişine bir süre izin verildi.

Saatler gece 00.00'ı gösterdiğinde özel araçlarıyla sınırlara gelenler şehre alınmadı, bu da tepkilere yol açtı. Bursa'dan geldiğini söyleyen bir sürücü, 6 saatir yolda olduğunu ve yasağı yolda öğrendiğini aktardı.

Öte yandan Bursa'dan yola çıkan ve yasağı yolda öğrendiğini söyleyen bir sürücü, "7 saat yol geldim. Buraya geldiğimde 5 dakika geçmişti. Bursa'dan çıkarken izin aldım, şimdi de buradan içeri giremeyeceğim söyleniyor. Geçici seyahat belgem yok çünkü

valilik vermedi. Gidebilirdin dedi" sözleriyle anlattı.

"ŞU KÖYDEN GEÇİN, ORADAKI UYGULAMA GEVŞEK"

Uygulamanın ilk gününde yasaklara uymayanların geçiş noktalarından kaçak geçmeye çalıştığı ortaya çıktı. Rize valisi yaptığı açıklamayla, sürücülerin mesajlaşma grupları kurarak haberleştiklerini duyurdu.

"ŞU İLACI ALINCA ATEŞİNİZ DÜŞÜYÜR, YAKALANMIYORSUNUZ"

Vali Kemal Çeber olayı şu sözlerle anlattı: "WhatsApp grupları oluşturulmuş. İstanbul'dan Ankara'dan, Bursa'dan Karadeniz'e gelenler birbirleri ile haberleşiyor. Aralarında 'gece şu köyden geçin, oradaki uygulama gevşek' veya 'şu stabilize yoldan giderseniz uygulama yok, rahat geçersiniz' diye yazıyorlar. 'Buradan giderseniz kontroller gevşiyor, şuralarda uygulama noktası' diye yazanlar da var. Hatta 'varış noktasına 2 saat kala şu ilacı alınca ateşiniz düşüyor, kontrole yakalanmıyorsunuz' gibi örnekleri maalesef görüyoruz. Bir taraftan da bunlarla mücadele ediyoruz"

Kocaeli'den yola çıkarak İstanbul'daki iş yerlerine gitmek isteyen vatandaşlar evraklarını göstererek şehre giriş yaptı

YASAK 65 MİLYONU ETKİLEYECEK

Araç giriş ve çıkışlarının yasaklandığı 30 büyükşehir ve Zonguldak'ta 65 milyon 265 bin 543 kişi ikamet ediyor.

Türkiye İstatistik Kurumu 2019 verilerine göre, bu şehirler arasında 15 milyon 519 bin 267 kişilik nüfusuyla İstanbul ilk sırada yer alırken, bu kentti 5 milyon 639 bin 76 kişiyle Ankara ve 4 milyon 367 bin 251 kişiyle İzmir takip ediyor.

Büyükşehir olmamasına karşın akciğer rahatsızlıklarının çok görülmesinden dolayı yasak kapsamına alınan Zonguldak'ta ise 596 bin 53 kişi bulunuyor.

"Sebepler karantinadakiler"

Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Uğur İbrahim Altay, Konya'nın en çok vaka tespit edilen illerden olduğunu "İstanbul ve diğer büyük şehirlerden gelenler oldu" diyerek açıkladı.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın açıkladığı Türkiye'nin korona haritasında İstanbul, İzmir ve Ankara'nın ardından en çok vakaya sahip olan il Konya oldu. Bu sonuçla Konya'da vaka sayısının fazla olması da kamuoyunda merak konusu oldu. Karantina süre-

cini Konya'da geçiren 2200 kişi olduğunu söyleyen Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Altay, "Dolayısıyla Konya'da korona teşhisi konulan vatandaşlarımızın çoğu bu yurtdışından gelen misafir ettiğimiz kişiler arasında, Konyalı olmayanlardan" dedi. Vakaların tamamının umre kaynaklı olmadığını belirten Belediye Başkanı, Konya'daki vaka sayısının yüksek çıkmasının sebebinin Konya'da karantinada bulunan olduğunu vurguladı.

Terhiste kısıtlama yok, cenaze için izin alınacak

Korona salgını nedeniyle giriş çıkışın durdurulduğu İstanbul'da bedelli askerlikten terhis olanların ve cenazelerini başka şehirlere götürmek isteyenlerin yapması gerekenleri Vali Ali Yerlikaya duyurdu. İstanbul Valisi Ali Yerlikaya giriş çıkışların durdurulduğu şehirlerde iki istisnai durum için açıklama yaptı. Yerlikaya, Twitter'dan "Bedelli askerlikten terhis olacakların İstanbul'dan ayrılımlarında kısıtlama yoktur" açıklamasında bulundu.

Yerlikaya ayrıca koronavirüs tanısı dışarda diğer nedenlerle vefat edenlerin, cenaze aracı veya ambulans ile memleketlerine sevki için kaymakamlıklarca seyahat izni verileceğini duyurdu.

İstanbul'da mahsur kaldılar

Koronavirüs salgınına karşı alınan önlemler kapsamında büyükşehirler giriş-çıkışın durdurulmasıyla Malatya'ya ulaşmaya çalışan bir çift İstanbul'da mahsur kaldı. İzmir'de özel bir çağrı merkezinde çalışan Mehmet ve 8 aylık hamile Ayşe Gülnur Oymak çifti, bebeklerinin doğumu yaklaştığı için Malatya'daki ailelerinin yanına taşınmaya karar verdiler.

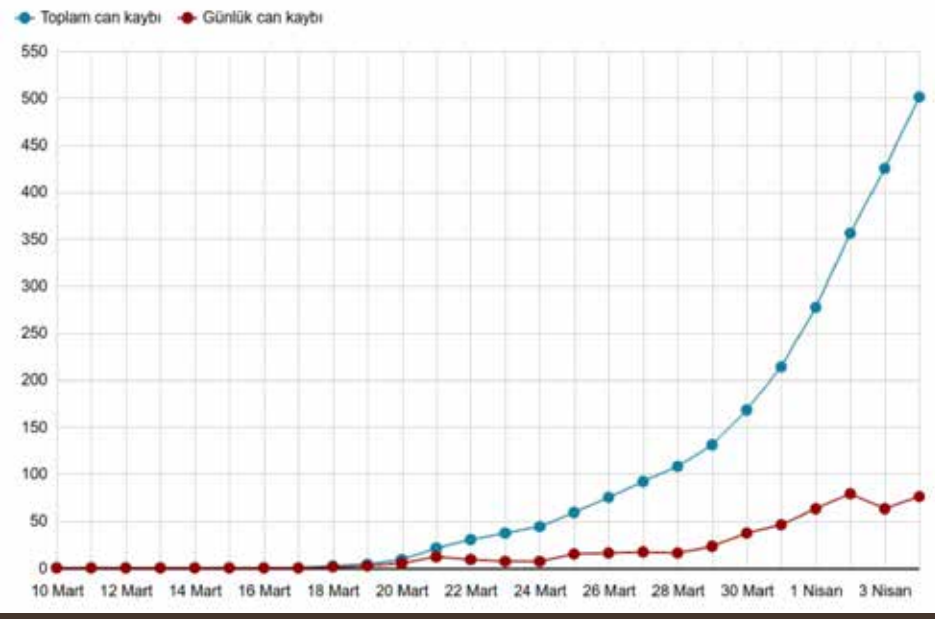
İzmir'den İstanbul'a gelen çift, "Pazar günü Malatya uçağına binecektik ama uçuşların tamamen durdurulduğu açıklandı ve biz ortada kaldık" dedi.

"Ne yapacağımızı hiç bilmiyoruz" diyen çift, hafta sonu olması dolayısıyla hiçbir yere başvuru yapamadıklarını ve e-devletten yaptıkları başvurulara cevap beklediklerini söyledi.

Son 24 saatte 76 can kaybı var Bakan açıkladı 19 bin 664 test yapıldı, 3 bin 13 yeni vaka var

TÜRKİYE GÜNLÜK KORONAVİRÜS TABLOSU	
TOPLAM TEST SAYISI	161.380
TOPLAM VAKA SAYISI	23.934
TOPLAM VEFAT SAYISI	501
TOPLAM İYİLEŞEN HASTA SAYISI	1.311
TOPLAM İYİLEŞEN HASTA SAYISI	909
TOPLAM İYİLEŞEN HASTA SAYISI	786
4	NİSAN 2020
BUGÜNKÜ TEST SAYISI	19.664
BUGÜNKÜ VAKA SAYISI	3.013
BUGÜNKÜ VEFAT SAYISI	76
BUGÜNKÜ İYİLEŞEN SAYISI	302

Türkiye'de koronavirüs nedeniyle can kayıpları

TÜRKİYE’de 76 hastanın hayatını kaybetmesiyle koronavirüs nedeniyle can kaybı 501’e, vaka sayısı 23 bin 934’e yükseldi. Sağlık Bakanı Koca, 302 hastanın iyileştiğini duyurdu. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan güncel koronavirüs verilerini Twitter hesabından paylaştı.

Türkiye’de koronavirüs (Kovid-19) nedeniyle son 24 saatte toplam can kaybı 501’e yükseldi. 3 bin 13 yeni vaka tespit edilmeyle toplam vaka sayısı 23 bin 934 oldu. Sağlık Bakanlığı’nın koronavirüs salgınıyla ilgili açıkladığı son bilgilere göre, son 24 saatte 19 bin 664 kişiye test yapıldı. Bugüne kadar yapılan test sayısı da 161 bin

380’e yükseldi. Vakalardan 1311’i yoğun bakımda tedavi görüyor. Entübe (solunum cihazına bağlı) hasta sayısı ise 909 olarak açıklandı. İyileşen hasta sayısı ise 302 artarak 786’ya ulaştı.

“VİRÜSE BU FIRSATI TANIMAYALIM”

Sosyal medya platformu Twitter hesabından açıklama yapan Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, “Bugüne kadar yapılan 161.380 testin %12,18’i son 24 saat içinde gerçekleşti. İyileşen hasta sayımızda önemli artış oldu. Dün toplam 484 olan iyileşen hasta sayımız bugün 786’ya ulaştı. Virüs gücünü temas ortamından alıyor. Virüse bu fırsatı tanımayalım” ifadelerini kullandı.

Koronavirüsten ölen annesinin yanına defnedildi

Kocaeli’de 8 aylık hamile bir kadın koronavirüs nedeniyle hayatını kaybetti. Annesinin karından kurtarılan ve birkaç gün sonra hayatını kaybeden bebek, annesinin yanına defnedildi. Kocaeli’nin Kartepe ilçesinde

koronavirüs testi pozitif çıkan ve tedavi altına alınan 8 aylık hamile kadın hayatını kaybetti. 8 aylık bebek ise ameliyatla kurtararak İstanbul’da özel bir hastanede tedavi altına alındı. Tedavi gören 8 aylık bebek tüm

müdahalelere rağmen kurtarılmayarak hayatını kaybetti. Bebeğin cenazesi, annesinin mezarının yanına defnedildi. Cenaze törenine karantina altına alınan baba Recep Aydın ve aile üyeleri katılmadı.

78 YURTTA 15 BİN KİŞİ KARANTİNADA

Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, yurt dışından gelenlerin 14 gün karantınada tutulduğu yurtlarda hala 15 bin 756 kişinin bulunduğunu duyurdu.

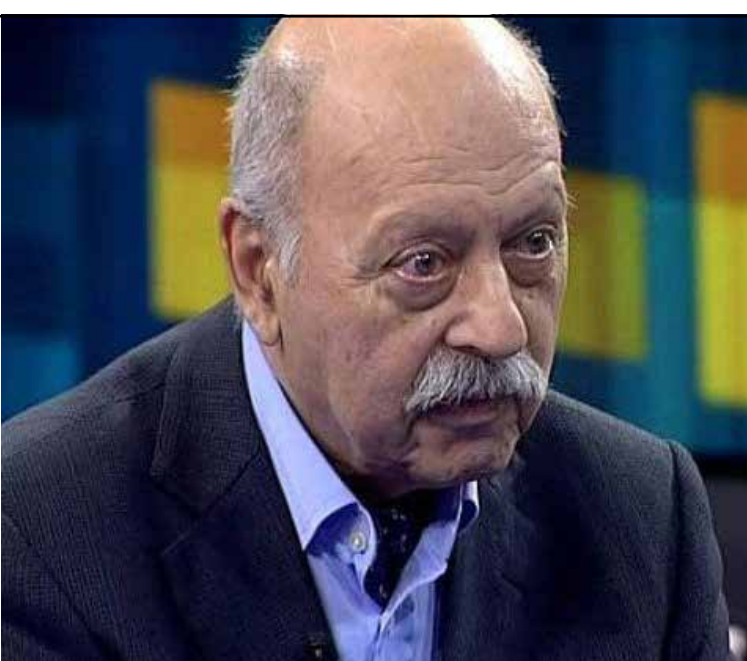
Kasapoğlu yaptığı açıklamada, yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgını nedeniyle yurt dışından gelenlere ilişkin son rakamlar hakkında bilgi verdi.

Bakan Kasapoğlu, şu ana kadar 20 binin kişinin yurt dışından geldiğini söyledi ve “51 ilde toplam 78 bakanlık yurdunda karantina süreci devam ediyor. 15 bin 756 vatandaşımız, bu yurtlarda misafir ediliyor” dedi.

Yargıtay’a da sıçradı

Yargıtay’da iki üyede koronavirüs tespit edildi. Testi pozitif çıkan üyenin, seçimde oy kullanıp toplu fotoğraf çekimine katıldığı öğrenildi. Hastanede tedavi altında olan bir üyenin, 24 Mart’ta yapılan Yargıtay Başkanlığı seçiminde oy kullandığı ve toplu fotoğrafta yer aldığı ortaya çıktı. Bu durum diğer üyeler arasında endişeye yol açtı.

VİRÜSÜ YENDİ

Gazeteci Ali Sirmen’in koronavirüs tedavisi tamamlandı ve taburcu edildi.

İki hafta önce hastaneye kaldırılan 80 yaşındaki Cumhuriyet gazetesi yazarı Ali Sirmen, koronavirüs (Kovid-19) tedavisinin ardından taburcu edildi.

Haber Twitter hesabından duyuran Cumhuriyet gazetesi yazarı Mine Kırıkkanat, “Gazetemizin değerli yazarı, canım ağabeyim Ali Sirmen koronavirüsü yenerek bugün evine taburcu edilmiş bulunuyor. Sevenlerine müjdeler olsun. Türk hekim ve sağlıkçılarımıza minnetle” dedi.

DR. AYTUNA TOSUNOĞLU

İletişim bilimleri

YİNE YAPAR

Akrabalarımız –hani Yuval Noah Harari diyor ya, aynı gen havuzundanız- kara veba salgınının ilk atağını 1348 yılında yemişti. 1350 yılına kadar, Kuzey Akdeniz'e kıyaslı olan her yere yayıldıktan sonra salgın gerileme göstermişti. Ancak sadece bu iki yılda bile bölgede yaşayan nüfusun kimi kaynaklara göre yarısını, kimine göre dörtte birini öldürmüştü. Sonra bir daha 1362'de, ardından beş yıl sonra 1368'de, derken on üç yıl sonra 1381'de tekrardan atak yapmıştı, kara veba. Sonrasında bitmiş mi? Hayır. 18'inci yüzyılın bir kısmını da içine alacak şekilde ara ara, ticaretin alevlendiği, seyahatlerin pey der pey arttığı dönemleri ve henüz bir standart hijyen teamülü oluşturamış halimizi de fırsat bilmiş ve yaklaşık 400

sene daha atak yapmıştı. İstanbul'u da bu ataklardan iki tanesi, biri 1494'te –düşünün İstanbul alındıktan kırk yıl sonra- ve sonra bir daha 1502'de vurdu. Hatta bazı kaynaklar Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u aldığı sırada da şehirde veba olduğunu söylüyor.

Kara veba salgını Avrupa nüfusunun yaklaşık yarısını öldürdü. İnsanlar bu salgının zengin olmayla, sosyal konumla, dindarlıkla, kadın ya da erkek olmakla bir ilgisinin olmadığını anlayana kadar hastalığa yenik düştüler. Hayatta kalanlar perişandı; geriye hiçbir his kalmamış, duygular tükenmişti. Bunları 14'üncü yüzyılda yaşamış İtalyan tarihçi aynı zamanda kunduracı, aynı zamanda bir vergi tahsilatçı olan Angelo di Tura

yazıyor. O zamana kadar ortaçağ toplumunu bir arada tutan kalıplar bu yoğun acı karşısında insanları önce hissizleştirdi ardından düşmanlığa, açgözlülüğe, fiziksel tacize dönüştürdü ve yerini toplumsal şiddet patlamalarına bıraktı. Bu patlamalar sonunda tek bir yere yöneldi, tarihin bu noktasında da Yahudiler günah keçisi oldular ve önce Almanya topraklarında sonra da Avrupa'nın çeşitli yerlerinde katledildiler. Binlerce insan ayırım gözetmeksizin her yerde yakıldı.

İşte o dört yüz yılın birinde insanın insana ettiği sınırsız zulümden sonra insanlar eski metinlere, Antik Yunan ve Antik Roma dönemlerinin hümanist (insan odaklı) metinlerine sarıldılar. Dinin aşırı baskısı da seküler merakı tetikledi.

Doğüstü güçlerin insanlığın daha iyi olmasına katkıda bulunmadığını anlama dönemi. Öyle ya, binlerce insan gribe benzeyen belirtileri gösteren bir hastalıktan zayıf düşüyordu. Dualar, adaklar sağlığının düzelmesini sağlamıyordu. Koltukaltındaki ve kasığındaki yumruları kendinde keşfettikten sonraki iki gün içinde de ölüyorlardı. Dönemin tarihçisi Angelo di Tura, birbiri ardına beş çocuğunu ve karısını kara veba salgınına kurban vermişti. Onları kendi elleriyle gömdüğünü de not düşmüş. Sonra bir not daha; “Bu günler tanrının sağır olduğu günler, bizi duymuyor.” Umberto Eco (da) kentlerin üzerine çökmüş kara vebanın boşalttığı sokakları anlatır. Bizim şimdi boşaltığımız sokaklara

bakarken... Salgının doğu, batı, kuzey, güney her yöne doğru akışkan hale gelmiş insan bedeninin seyahat etmesi nedeniyle taşındığını ve yayıldığını söyleyen yeni sesler, eski seslerden bir farklılık göstermiyor. Kara vebanın da artan ticaret seyahatleri yüzünden geldiğini ve yayıldığını söyleyen din adamları var, üstelik orta çağda bunları bilfiil içinde yaşamış olanlar anlatıyor. Yani, Rönesans ve reformun sabahtan akşama gelişmediği, yaklaşık yüz yıl kadar süren karanlık bir dönemden sonra insanoğlunun başını çiçeklerle, umutla, hümanizmle donatıp güneşe dönmesi dönemidir.

İnsanoğlu yapar böyle şeyler. Yine yapar. Eli yakındır.

KILIÇDAROĞLU KORONAVİRÜSLE MÜCADELE İÇİN ÇAĞRI YAPTI

“Hep birlikte mücadele edelim”

CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu, “Biz bir kavga alanı yaratmak istemiyoruz, insanlar can derdinde. Merkezi hükümet, yerel yönetimler hep beraber oturalım, birlikte mücadele edelim” dedi.

Medyascope canlı yayına katılan Kılıçdaroğlu, gündeme ilişkin soruları yanıtladı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı ekonomi paketine değinen Kılıçdaroğlu, “Yaptığı açıklama emin olun sadece beni değil, kimseyi tatmin etmedi. İnsanlar evde işsiz ama Erdoğan ‘Uçakla seyahat ederseniz yüzde 18 olan KDV’yi yüzde 1’e indiriyorum’ gibi garip açıklamalar yaptı” diye konuştu. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun haftalardır virüsün merkezinin İstanbul

olduğunu ve burada sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi gerektiğini söylediğini anımsatan Kılıçdaroğlu, “Bu, şunu gösteriyor; siyasal iktidardan çok daha güçlü bir şekilde İstanbul'un sorunlarını bilen kişinin İmamoğlu olduğu ortaya çıkıyor” dedi.

“PARTİ SORUN DEĞİL, HASTALIK ÖLDÜRÜYOR”

Salgınla mücadelede birlik ve beraberliğin önemine işaret eden Kılıçdaroğlu, şöyle devam etti: “Biz bir kavga alanı yaratmak istemiyoruz, insanlar can derdinde. Mer-

kezi hükümet, yerel yönetimler hep beraber oturalım, birlikte mücadele edelim. Sorun bir parti sorunu değil, gelen hastalık insanı öldürüyor. Dolayısıyla birlikte mücadele etmemiz lazım”

“İŞSİZ KALANLAR NASIL GEÇİNECEK”

Bu süreçte birçok insanın işsiz kaldığına işaret eden Kılıçdaroğlu, “Bu insanların kredi kartları, tüketici kredileri ne oldu? Hiçbir şey. Bu kişiler nasıl geçinecek? Hiç belli değil” ifadelerini kullandı.

“ENGEL ÇIKARILMAYACAK BİR TEKLİFİM VAR”

Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş bir sosyal sorumluluk kampanyası başlattığını duyurdu. İhtiyaç sahiplerine destek olmak amacıyla hayırseverlere sosyal medya hesabı üzerinden seslenen Başkan Yavaş, “Kimseyi incitemeyecek ve engel çıkarılmayacak güzel bir teklifim var. Kendiniz veya birkaç kişi bir araya gelin ve mahallenizdeki ya da komşu mahallede yaşayan, bakkala, kasaba ve manava borcu olan veresiye yazdırılmış borçları ödeyin, hesaplarını kapatın” dedi.

Komisyon kabul etti, muhalefet tepkili

AK Parti ve MHP gruplarının imzasıyla Meclis gündemine getirilen ve 10 farklı kanununda 70 maddelik düzenleme öngören teklif, Adalet Komisyonu'nda 18 saatlik mesainin sonunda kabul edildi. Yeni tasarının yasalaşması halinde, açık cezaevindekiler de olmak üzere 90 bin kişinin tahliye edilmesi bekleniyor. Düzenlemeyle ayrıca Soma ve Ermenek maden kazalarından, Çorlu tren kazasından, Gezi Parkı eylemlerinden Aladağ'daki yurt yangınına kadar yüzlerce can kaybı yaşanan olayların davalarından yargılananlar yararlanabilecektir.

Düzenlemede gazeteci ve siyasi tutukluların kapsam dışı bırakılmasına tepkiler ise dinmiyor.

“MESLEKTAŞLARIMIZ KAPSAMA DAHİL EDİLSİN”

İnfaz düzenlemesine tepki gösteren İzmir Gazeteciler Cemiyeti, “Sadece mesleğinin gereklerini yerine getirdiği için haksız yere yargılanan ve gözdağı vermek amacıyla demir parmaklıklar ardına kapatılan meslektaşlarımızın; düzenleme kapsamına alınmasını talep ediyoruz” dedi.

“BU YANLIŞA ORTAK OLMAYIN”

İYİ Parti lideri Akşener ise “AK Parti ve küçük ortağının infaz indirimi yasasında; kadına şiddet, çocuk istismarı gibi kanayan yaramız olan suçlar da var. Bu yanlışla ortak olmayın” diyerek itiraz çağrısında bulundu. Avukat Akın Atalay sosyal medya

hesabından, “Diyelim bir kişi yağma, rüşvet alma veya irtikap suçundan geçen ay 6 yıl ceza aldı. Yeni infaz yasaı teklifine göre hiç cezaevinde yatmayacak. Diyelim, bir gazeteci yazdığı bir yazıdan dolayı geçen ay 6 yıl ceza aldı, en az 3 yıl 6 ay cezaevinde kalacak. Adaletiniz batsın!” mesajını paylaştı. Kanunun çıkarılma gerekçesinin netlik kazanmadığını söyleyen Gelecek Partisi bir açıklama yayınlamak, “Yasa teklifinin toplumla paylaşılması ve toplumun içeriğini bilmediği ve yeterince tartışmadığı bir kanun yapma sürecini doğru bulmuyoruz. TBMM içinde ve dışındaki partiler, sivil toplum örgütleri ve baroların sürece dahil edilmesi gerektiğine inanıyoruz” dedi.

Terkoğlu ve Pehlivan'ın tutuklulukları devam edecek

Odatv'de yayınlanan bir haber nedeniyle tutuklanan gazeteciler Barış Terkoğlu, Barış Pehlivan ve Hülya Kılınc'ın tahliye talebi üzerine tutukluluk incelemesi yapıldı. İncelemeyi yapan mahkeme, gazetecilerin tutukluluk halinin devamına karar verdi.

5 Nisan'daki duruşmayı 2 Nisan'a aralık gazetecilerin savunmalarını alan mahkeme, duruşma tarihini avukatlara bildirdi. Kararı da avukatlara e-posta ile tebliğ etti. Avukatlar, karara itiraz edeceklerini açıkladılar. Terkoğlu ve Pehlivan'ın avukatlarından Yiğit Kazım Akalın ve Celal Ülgen, mahkemenin kararını değerlendirdi. Celal Ülgen mahkemenin “kola-ya kaçtığını” belirterek, “Bu tavır, avuktardan kaçırılmaktır. Avukatlara, ‘Sizin yazdıklarınızın ya da taleplerinizin bir önemi yok. Biz nasıl olsa değer bile vermiyoruz’ demektir. Adalet Bakanı, salgın günlerini fırsata çeviren hakim ve yargıçlarla ilgilenmelidir. Türkiye Barolar Birliği ise bu duruma kayıtsız kalmamalıdır” dedi.

Avukatlardan Hüseyin Ersöz ise, sosyal medyadan yaptığı açıklamada “Barış'ların 3 avukatının da çağrılmadığı duruşmada verilen karara itiraz edeceğiz. Avukatların dışlandığı bu oldu-bitti anlayışını asla kabul etmiyoruz” dedi.

Biliminsanları aşı ve ilaç için fazla mesaide

Johnson & Johnson, 2021 yılı başına yetiştirecek

Ocak ayından bu yana aşı geliştirmeye odaklanan dünyanın en büyük ilaç firmalarından Johnson & Johnson aşının piyasaya sunulması için gerekli olan Faz 1 klinik deneylerinin en geç Eylül ayında başlatılması planlandığını duyurdu. Aşı araştırma ve geliştirme çalışmalarına 1 milyar doları aşkın yatırım gerçekleştirme ve dünya çapında bir milyar doz aşı tedariki taahhütlerinde bulunan şirket küresel ihtiyacı karşılayabilmek için de ABD'de yeni aşı üretim tesislerini de hayata geçiriliyor. Ayrıca, firma, ABD dışında ilave üretim yöntemlerini hayata geçirecek.

2021 YILI BAŞINA YETİŞEBİLİR

İlk COVID-19 aşısı serilerinin, 2021 yılının başında acil kullanım için hazır olması planlanırken, standart aşı geliştirme sürecinden çok daha hızlı hareket edildiği belirtildi. Johnson & Johnson İcra Kurulu Başkan Yardımcısı ve Bilimsel Başkanı Dr. Paul Stoffels ise süreç ile ilgili şunları söyledi: "Ekiplerimiz ve BARDA, bilimsel ortaklarımız ve küresel sağlık kurumları ile yılmadan çalışmalarına devam etmektedir. Ocak ayından itibaren devam eden çalışmalarımız sonucu, bugün bir aşı adayı belirlemiş olmaktan dolayı çok mutluyuz. En geç Eylül 2020'de, Faz 1 klinik çalışmaları hızla başlatacağız. Küresel üretim imkânlarımızın da desteği ile 2021'in başında acil kullanıma yönelik aşının hazır olacağını umut ediyoruz."

Moderna: Haziran 2021'de tamamlarız

İnsanlar üzerindeki ilk aşı deneyini 16 Martta yapan ABD merkezli Moderna, aşı çalışmalarını 1 Haziran 2021'de tamamlanmayı hedefliyor. İlk Corona virüsü vakasının görüldüğü Washington eyaletinin Seattle kentinde Kaiser Permanente Sağlık Araştırmaları Enstitüsü'nde yürüttüğü aşı çalışmalarını Moderna, yarışı önde götüren firma.

BioNTech-Pfizer: Klinik deneyler nisan sonunda başlayacak

ABD'nin en büyük ilaç şirketlerinden Pfizer ile ortaklık yapan Alman ilaç firması BioNTech SE, Moderna gibi 'elçi RNA'ları kullanarak virüse karşı aşı geliştirmeye çalışıyor. Mesajcı RNA olarak da bilinen bu nükleik asitler, sentezlenecek bir proteinin amino asit dizisine karşılık gelen kimyasal şifreyi taşıyan bir molekül. Biontech, aşığı nisan ayı sonlarında Almanya ve ABD'de insanlar üzerinde denemeye başlayacak.

Inovio Pharma: 2020 sonuna kadar 1 milyon doz planlıyor

Norveç merkezli Amerikan ilaç firması Inovio, 23 Ocak ve 29 Şubat arasında klinik öncesi deneyleri tamamladı. Bağışıklık tedavileri ve aşı üreten firma nisan ayında ABD'de 30 katılımcıyla klinik deneylere geçmeyi planlıyor. Firma, Çin ve Güney Kore'de de insanlar üzerinde aşığı deneyecek. Deneyler için 3 bin doz aşı hazır. Inovio, klinik deneylerin ilk sonuçlarını sonbaharda elde etmeyi ve ilave deneyler ile acil durumlarda kullanım için 1 milyon doz aşığı yıl sonuna kadar üretmeyi hedefliyor.

DÜNYA genelinde vaka sayısının 1 milyonu aştığı 60 bine yakın kişinin hayatını kaybetmesine neden olan koronavirüs salgınında aşı ve ilaç geliştirme çabaları hızlandı. Dünya Sağlık

Örgütü'ne göre aşı geliştirilmesine yönelik 40'tan fazla çalışma yürütülüyor. Türkiye'de de Prof. Ercüment Ovalı 45 günlük karantinaya girerek çalışmalara başladı. TÜBİTAK'ta 216 araştırmacı

aşı ve ilaç için platform oluşturdu. Abdi İbrahim ise yapılan araştırmalarda koronavirüse karşı olumlu netice verebildiği gözlemlenen bir ilacın ilk parti üretimini gerçekleştirdiği açıkladı.

Rusya: Hayvanlarda test ettik insanlarda deneme haziranda

Dünya'da bir çok ülkede koronavirüse karşı aşı ve ilaç geliştirme çalışmaları hızla sürüyor. Rusya'nın geçtiğimiz haftalarda koronavirüse karşı geliştirdiği ilacı dünya kamuoyuna duyurmasından sonra aşının test aşamalarıyla ilgili Vektor Devlet Viroloji ve Biyoteknoloji Bilim Merkezi'nin Başkanı Rinat Maksyutov,

Rus devlet televizyonuna çalışmanın detaylarını anlattı. Laboratuvar çalışmalarının sürdürdüğünü söyleyen Maksyutov "Aşı fareler ve gelincikler üzerinden denendi. Primat testlerini nisan sonuna kadar tamamlayacağız. Haziran ayında da aşının insanlar üzerinde denemeye başlayacak" dedi.

Aşı çalışması yürüten Prof. Dr. Ovalı:

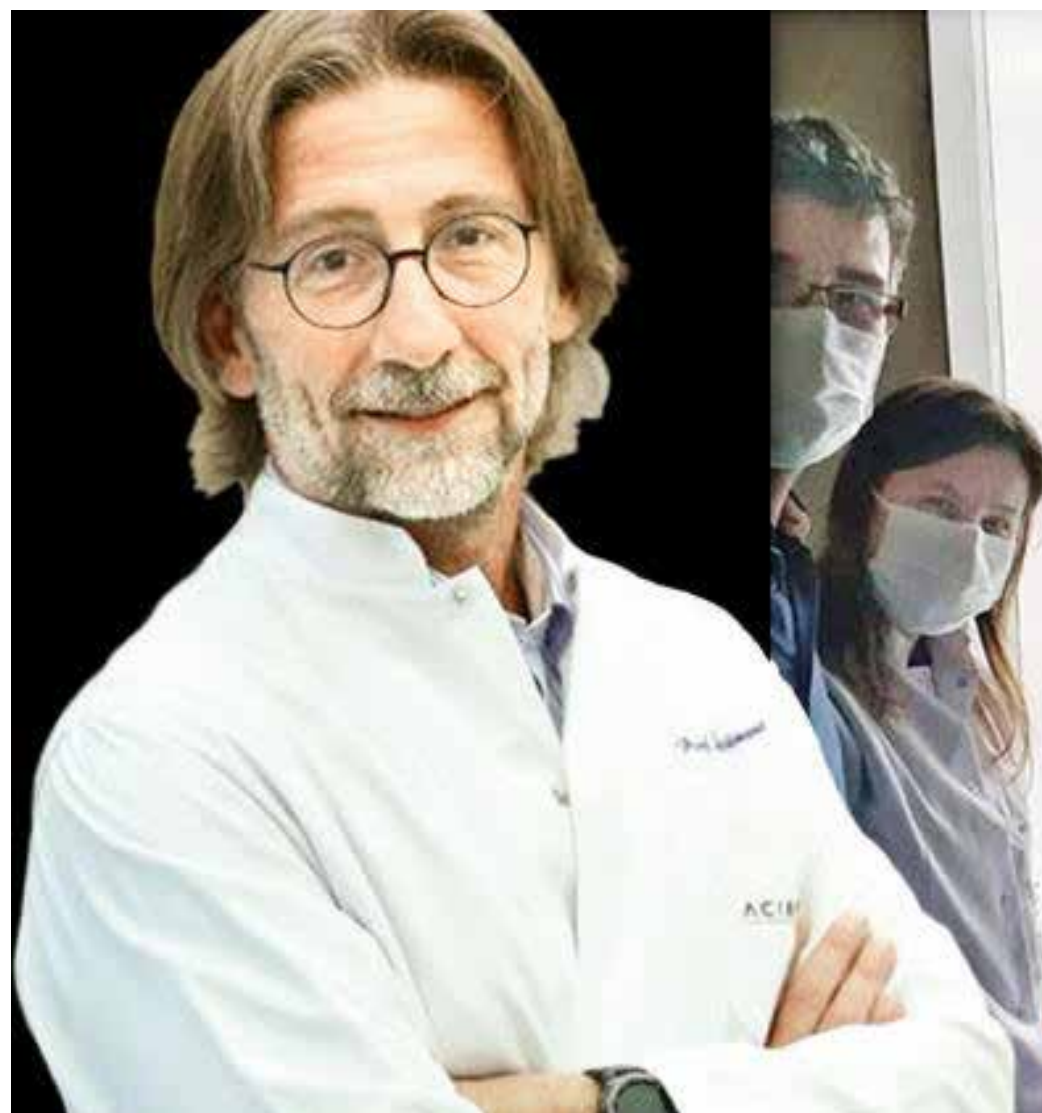
VİRÜS SANDIĞIMIZDAN ÇOK FARKLI

Koronavirüse karşı aşı ve tedavi çalışmaları yapan Prof. Dr. Ercüment Ovalı, "Virüsün 72 saatte yapması gereken etkiden çok daha fazlasını yaptığını gözlemledik. Vero hücrelerini beklenenden kısa sürede parçalamış. Çözmeye çalışacağız" dedi.

Koronavirüse karşı tedavi ve aşı için çalışma yürütenlerden biri de Acıbadem Sağlık Grubu bünyesinde faaliyet gösteren Labcell Hücresel Tedavi Laboratuvarları Sorumlusu hematoloji uzmanı Prof. Dr. Ercüment Ovalı dün attığı tweet'te ekibiyle laboratuvar çalışmalarına başladıklarını belirterek, "Aşı için son çalışmalarımızı yaptık ve içeri girdik" dedi. Ovalı, "Bu günden itibaren Acıbademin bize sağladığı bu yerde 45 gün süre ile karantinaya giriyoruz. Neden mi? Aşı üretimi için gerekli, herkesin kaçtığı Covid19 virüsünden 10 milyar PFU üretmeye başlıyoruz" ifadelerini kullandı. Çalışmalarla ilgili görüntü de paylaştı Ovalı, "Saat 23.00. Virüsün 72 saatte yapması gereken etkiden çok daha fazlasını yaptığını gözlemledik. Vero hücrelerini beklenenden kısa sürede parçalamış. Neden? Çözmeye çalışacağız. Sonuç:Test tekrarı..." bilgisini verdi. Ovalı risk nedeniyle bir hafta boyunca tek başına çalışacağını da belirtti. Ovalı'nın bulunduğu plazma tedavisi projesi Sağlık Bakanlığı tarafından onaylanmıştı.

İLERİ GERİ KONUŞUYORLAR

Prof. Ovalı kendisi hakkında TV'de yorumlarda bulunan bir meslektaşına Twitter'dan sitem etti. Ovalı; 'Çok unvanlı bir profesör ben laboratuvara iken hakkımda ileri geri konuşmuş. Kolay gelsin be hocam. Sen konuşmaya devam et. Bende çalışmaya...' dedi.

216 araştırmacıyla aşı çalışmalarını hızlandırdı

TÜBİTAK koronavirüse karşı aşı çalışmaları hızlandırdı. TÜBİTAK'tan geçtiğimiz günlerde yapılan açıklamada, Türkiye'de 216 araştırmacının ortak oluşturulan platform çerçevesinde yedi farklı aşı çalışmasının sürdürüldüğü belirtildi. Aynı zamanda 7 farklı ilaç geliştirme projesinin de sürdürüldüğü belirtilirken, 9-12 ay gibi sürede aşı ve ilaç geliştirilmesinin hedeflendiği kaydedildi.

Abdi İbrahim o ilacı üretti ilk partiyi teslim etti

Türkiye'nin önde gelen ilaç firmalarından Abdi İbrahim, yapılan araştırmalarda koronavirüse karşı olumlu netice verebildiği gözlemlenen bir ilacın ilk parti üretimini gerçekleştirerek Sağlık Bakanlığı'na teslim ettiğini duyurdu. Abdi İbrahim'den yapılan açıklamaya göre, şirket İstanbul Esenyurt'ta bulunan tesislerinde nisan içinde üreteceği 1 milyon 600 bin tablet ile bu ilacın yıl sonuna kadar yapılacak tüm üretimini de

bakanlığa bağışlayacak. Şirketin Yönetim Kurulu Başkanı Nezih Barut, Covid-19'un tedavi protokolünde yer alan ilacın hâli hazırda Türkiye'deki tek yerli üreticisi olarak, tüm dünyada çok yüksek talep artışı ile karşı karşıya olan hammaddeyi Dışişleri Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı'nın desteğiyle derhal tedarik ederek ilk parti üretimini gerçekleştirdiklerini ve Sağlık Bakanlığına teslim ettiklerini ifade etti.

Korona pandemisi ve küreselleşme: Nasıl bir dünyada yaşayacağız?

FUAT
KEYMAN

BELİRSİZLİK, Hız, Risk, Türbülans. Bu dört kavram, son yirmi yıldır, küreselleşme üzerine yapılan çalışmalar ve tartışmaları şekillendirdi. Bu kavramlar benim küreselleşme üzerine yaptığım çalışmaların da anahtar kavramları oldular. Ünlü sosyolog Zygmunt Bauman, 2000'li yılların başında yayımladığı kitaplarında küreselleşmenin en genel düzeyde toplumsal yaşamın her alanında giderek görünür hale gelen "belirsizlik dönemi" olarak tanımlanabileceğini önerdi. Ünlü siyasal kuramcı Paul Virillio, küreselleşen dünyanın en önemli özelliklerinden birinin, yaşamın her alanında hissedilen "hız" kavramının "etkisi"nin de çok sert olacağını söyledi.

Sosyolog Ullrick Beck, küreselleşmeyi tanımlayan anahtar kavramın "risk" kavramı olduğunu önerdi. Beck'e göre küreselleşme, "risk toplumu"nun ortaya çıkmasıydı.

Dış politika ve strateji duayenlerinin başında gelenlerden Zbigniew Brzezinski'ye göre, küreselleşme, güvenlikten ekonomiye, fakirlikten işsizliğe, su, besin ve toprak gibi doğal kaynaklardan iklim değişikliği ve küresel ısınmaya kadar geniş bir yelpazede yaşadığımız dünyanın sadece bir değil çoklu krizlerle karşılaşması, böylece de, büyük bir "türbülans"ın içine girmesi anlamına gelmekteydi.

Küreselleşen Dünyanın Riskleri ve Korona

Tüm bu tanımları birlikte ele alacak olursak küreselleşen dünyanın, yarın ne olacağını bilemediğimiz (belirsiz); yaşamın ritminin çok, hatta çok çok hızlandığı; yaşamın her alanında risklerin; böylece, birden fazla krizlerin aynı anda ve eş zamanlı yaşandığı bir dünya olduğu saptamasını yapabiliriz.

Belirsizlik, hız, risk ve türbülans derecesi yükseldikçe, güvensizlik, endişe, korku duyguları artıyor ve yaygınlaşıyor.

Küreselleşme üzerine bu giriş yapmamın nedeni, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) "yeni tip Koronavirüsü (Covid-19)"ü "küresel salgın (pandemi)" olarak tanımlamasıyla başlayan ve tüm dünyayı büyük bir belirsizliğe, güvensizliğe, korkuya ve endişeye sürükleyen süreç oldu.

Peki, koronavirüsü küreselleşen dünyamızı üzerinde nasıl bir etki yaratacak, nasıl bir dünyayı bize bırakacak, koronavirüs sonrası nasıl bir küreselleşen dünyada yaşayacağız?

Birincisi, en genelde, koronavirüsü-küreselleşme ilişkisinde şu soru önem kazanıyor: Koronali günler küreselleşmenin sonunu mu getirecek? Bu soruya evet yanıtı verme eğilimi yüksek. İçeriklerin, milliyetçiliğin, ulus devletinin daha da güçleneceğini söyleyenler var. Devletler içine kapanabilir, çatışmalar artabilir, var olan politik-ekonomik sistem tümüyle çökebilir, savaş olasılığı artabilir.

Bununla birlikte, DSÖ'nün koronavirüsün küresel salgın olduğu açıklamasından bugüne yerelden küreselle yaşadıklarımız şu gerçeği de gösterdi: Belki de şu anda

dünya bir bütün olarak küreselleşmenin ne olduğunu anlıyor ve yaşıyor. Belirsizlikten hız, güvensizlikten korkuya, riskten endişeye, her alanda, küreselleşme tartışmasının kullandığı kavramlar yaşanan gerçeklikler olarak önümüze geliyor.

NEOLİBERAL KAPİTALİZM HEGEMONYASINI SÜRDÜREBİLECEK Mİ?

İkinci soru, koronavirüsü pandemisi içinde küresel ekonomi bugünkü yapısıyla devam edecek mi, diğer bir deyişle neoliberal kapitalizm hegemonyasını sürdürebilecek mi? Bugün, sağlıklı birlikte en riskli alan ekonomi, en korkulan soru "korona pandemisinin ekonomiye verdiği zarar". Ulusal ve küresel düzeyde, sağlık-ekonomi ilişkisinin neoliberal kapitalizmin kurguladığı biçimiyle sürdürülebilir olmadığını bugün koronavirüsün yarattığı pandemik ortamda görüyoruz. Küresel ekonomi büyük bir krize girmenin eşiğinde. Pandemi ne kadar devam ederse ekonominin ulusal ve küresel ölçekte krize girme olasılığı o kadar hızlı artıyor.

Trump'lı Amerika, korona pandemisi karşısında geç yanıt verenler arasında oldu ve bundan büyük zarar gördü. Yuval Noah Harari'nin vurguladığı gibi, Trump'ın hatalarıyla, hem Amerika bu alandaki küresel liderlik konumunu kaybetmiş oldu ve liderliğin gerekli olduğu bir dönemde büyük güven kaybetti.

Benzer bir durum İngiltere'de Başbakan Johnson ile de yaşandı. Pandemiye tam anlamıyla ciddiye almayan yönetim, halkını büyük

bir riske attı. Korona pandemisinin bugün bu iki neoliberal yöneticiyi hızla radikal önlemler almaya zorladığını görüyoruz.

Amerika ve İngiltere örneklerinde gördüğümüz gibi, neoliberal kapitalizm hiç istemeyeceği ekonomik kararları alıyor: işsizlikten ev kiralarına kadar geniş bir yelpazede, Keynesyan sosyal devlet diyebileceğimiz bir yönetim anlayışı sergilenerek, radikal önlemler alınıyor.

2008 küresel ekonomik krizinde, bu krizin ortaya çıkış nedeni olan neoliberal kapitalizm bitebilir önerisi ortaya atılmıştı. Ancak geçen süre içinde, neoliberalizmin hegemonyasını sürdürme olanağını bulduğunu gördük. Neoliberalizm bunu "liderler dönemi" ve "demokrasiden rekabetçi otoritaryanizme geçiş" mantığı içinde yaptı.

2008'den çok daha güçlü bir kriz sürecini yaratmış olan koronavirüs pandemisinin neoliberal kapitalizme etkisi çok daha sistem değiştirici nitelikte olabilir. Küreselleşen dünyada neoliberal küresel ekonomiden sosyal devlet-temelli ve adil küreselleşmeye doğru bir geçişi de yaşayabiliriz.

GÜÇLÜ LİDERLER DÖNEMİ: TAMAM MI, DEVAM MI?

Son yıllarda küreselleşme çalışmasının önemli bir alanını, demokrasilerin zayıflaması ve "güçlü liderlerin yükselme dönemi" diye tanımlanan yeni ve "liderliğe dayalı siyasi yönetim anlayışı" oluşturuyordu. Üçüncü soru, Korona pandemisi bu eğilimi güçlendirecek mi, yoksa zayıflatacak mı?

Buna net bir yanıt veremsek de Trump ve Johnson gibi liderler

Küreselleşme Par Excellence

Belki de ilk defa, küreselleşen bir dünyada yaşadığımız ve bu dünyanın nasıl bir dünya olabileceği gerçeğiyle karşı karşıyayız. Koronavirüsü küresel bir salgın; göremiyoruz, hissedemiyoruz, ama virüs şimdiden 1 milyondan fazla kişiye bulaşmış durumda. Yarın bize bulaşmayacağını bilmiyoruz, yaşamsal güvensizlik, korku ve endişe içindeyiz.

Girişte anlattığım küreselleşme sürecinin tüm özelliklerini yaşıyor ve hissediyoruz. Bu çerçevede, yaşadığımız dünyanın korona pandemisiyle tam anlamıyla küreselleşen bir dünyaya dönüştüğünü düşünüyorum: Küreselleşme par excellence...

Bu anlamda, koronavirüs bizlere, hepimize, neoliberal liderlere bile, küresel salgına küresel yanıtlar vermek gerekliliğini öğretiyor. Koronavirüsü küresel işbirliğinin ne kadar önemli ve yaşamsal olduğu gerçeğini çok sert bir biçimde hepimizin yüzüne vurdu.

Yazının orijinali için www.perspektif.online adresini ziyaret edebilirsiniz.

SEMİH
SAKALLI

YAZI DİZİSİ-2

SİNAN
AKGÜNAY

BU KRİZ bildiklerimizden ÇOK FARKLI

SON açıklanan verilere göre dünyayı etkisi altına alan Kovid-19 salgını ve sonrasında hükümetlerin devreye soktukları sosyal mesafe adımları küresel ekonomiyi "Büyük Buhan" sonrasındaki en sert ekonomik çöküşle karşı karşıya bıraktı. ABD'de son açıklanan verilere göre Mart başında işsiz sayısında gerçekleşen 710 bin kişilik artış işgücü piyasasında 113 aydır devam eden aralıksız büyüme döneminin sonuna gelindiğini gösteriyor. Avrupa'daki görüntü de farklı değil. Avrupa'da gerçekleştirilen sektör anketleri hizmet sektörünün son 20 yıllık dönemin en büyük daralma sürecine girdiğini ortaya koydu. IMF, tarih boyunca küresel ekonominin hiçbir zaman durma noktasına gelmediğini ve bu krizin finansal krizlerden çok daha beter olduğu belirtiyor.

ESKİYE DÖNÜŞ KOLAY DEĞİL

2008'de yaşanan küresel kriz belli bir sektörden kaynaklı olarak ortaya çıkmıştı. Var olan yapısal sorunlar ise makro-finance tabloya eklenerek krizin yayılmasına neden olmuştu. Krize bağlı olarak ekonomide yavaşlama meydana gelmiş, piyasalar çakılmış ve işsizlik hızlı bir şekilde artmıştı. Bu durum karşısında merkez bankaları hızlı bir şekilde para politikası adımlarını atmış, hükümetler ise

piyasaya likidite sağlamış ve batmakta olan büyük şirketleri kurtaracak adımları atmıştı. Bugün içinden geçtiğimiz kriz ise bir dış şok ile tetiklendi ve tüm sektörleri etkisi altına aldı. Devletlerin politika kapasitelerinde yaşanan bozulma ve artan "güven" eksikliği politikaların koordineli ve etkin şekilde uygulanabilmesini engelledi.

Kovid-19 karşısında hükümet ve merkez bankaları, piyasayı canlandırmayı amaçlayan teşvik paketlerini ve işini kaybeden vatandaşlar ile sert bir şekilde gelir kaybına maruz kalan şirketlere sigorta görevi görecektir devreye soktu. Ancak ekonomistlere göre bu uygulamalar, tümüyle kapanan ekonomilerin yaratacağı yıkıcı sonuçları engelleyemeyecek. Bu süreç, en iyi olasılıkla Kovid-19 salgını kontrol altına alınıp, kısıtlamalar kaldırılana kadar devam edecek. Ancak ekonomi piyasalarında işlerin Kovid-19 öncesine dönüşü çok da kolay gözüküyor.

KRİZİN BOYUTUNU SALGININ SEYRİ BELİRLEYECEK

Ekonominin geleceğini ilgilendiren en önemli bilinmezlik salgının önümüzdeki süreçte nasıl bir seyir izleyeceği. Salgının süresinin uzaması ekonomideki durgunluğu devam ettirecek ve krizi derinleştirerek. Salgının yayılımının kontrol altına alınması ise ekonomik faaliyetin başlaması anlamına gelecek. Ancak, bu durumda dahi, hastalık riski devam ettiği süreçte sosyal ve ekonomik faaliyetin Kovid-19 öncesine süratle dönmesi beklenmiyor. Yani, kısıtlamaların gevşetilmesi halinde bile ekonomideki talep ancak aşamalı olarak eski seviyesine dönebilecek. Bu yüzden ekonomide hızlı çöküşün ardından, hızlı toparlanmaya işaret eden bir 'V' tipi resesyona beklenmiyor.

Burada önemli bir gözlem noktası Çin olacak. Ülke genelinde kısıtlamaların gevşetilmesi sonrasında hastalığın tekrar

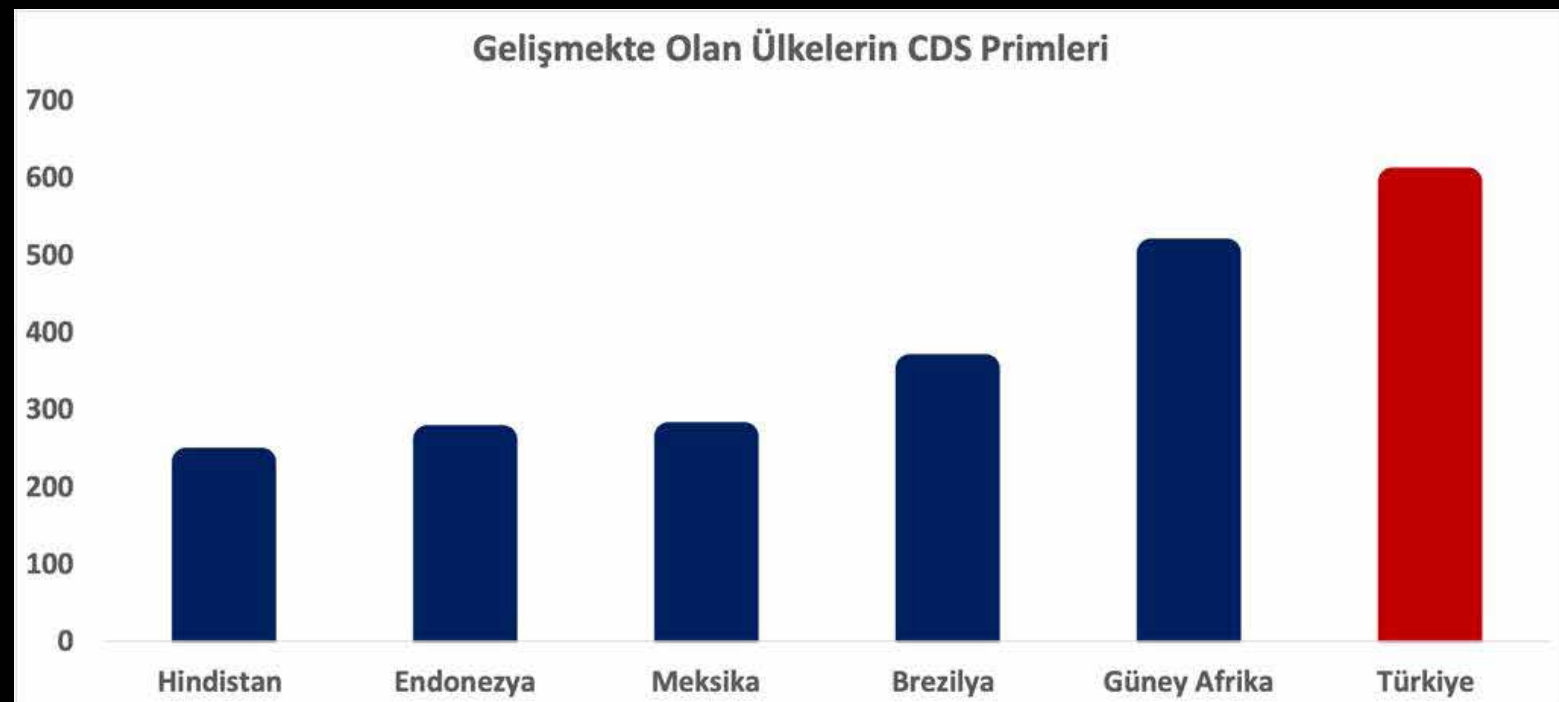
görülme başlayıp başlamayacağı ve ekonomideki canlanmanın ne kadar hızlı gerçekleşeceği izlenecek. Olabilecek en kötü senaryo ise, ekonominin açılması sonrasında yeni bir Kovid-19 dalgasının patlak vermesi ve kısıtlamaların tekrar devreye girmesi olacaktır. Bu bakımdan, uzmanlara göre sürecin kontrollü olarak yürütülmesi büyük önem taşıyor.

KOVID-19 SÜRECİ UZADIKÇA YENİ CEPHELER AÇILIYOR, ALINAN TEDBİRLERDE İSE AYRIŞMA ARTIYOR

Salgının dünyanın farklı bölgelerinde hala devam ediyor oluşu ise Kovid-19'a karşı yeni cephelerin açılması anlamına geliyor. ABD ve Avrupa ülkelerinin ardından Kovid-19 ile mücadele başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere, Afrika, Güney Amerika ve Asya'ya yayılıyor. Ancak, bu ülkelerin Kovid-19 ile mücadelede kullanabilecekleri cepheleri sınırlı. Yani, bu ülkelerin salgına

karşı sağlık sistemlerini ayakta tutarken, ekonomilerini canlandırabilecek likidite paketlerini devreye sokabilmeleri oldukça zor. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde sürece kötü bir altyapı ile giren bu ülkeler, Kovid-19 sonrasında ekonominin durma noktasına gelmesinden ve hızlı sermaye çıkışından olumsuz etkilendiler. Krizin başından itibaren gelişmekte olan ülkelere portföy çıkışı 2008 krizinin dört katı seviyesine ulaştı.

Avrupa'da ise ekonomik tartışmalar krize karşı hangi adımların atılması gerektiği konusunda yaşanıyor. Aralarında Fransa, İtalya ve İspanya'nın yer aldığı ülkeler Avro bölgesini kapsayacak ve bölgeyi kısa vadede rahatlatacak toplu bir mali adım atılmasını talep ediyor. Bu ülkeler, ortaklaşa Eurobond tahvil çıkarılarak borçlanılmasını istiyor. Ancak, bu talebe Almanya ve Hollanda karşı çıkıyor. İki ülke, görece yoksul olan ve önümüzdeki süreçte geri ödeme zorluğu yaşayabilecek ülkelerin borçlarına ortak olmak istemiyor. Buna karşın, Avrupa İstikrar Mekanizmasını (European Stability Mechanism) devreye sokarak krizden en çok etkilenen ülkelere kurtarma paketi sunmayı teklif ediyorlar. Ancak, paketin ülkelere "kemer sıkma" şartları getirecek olması sebebiyle İtalya ve İspanya pakete sıcak bakmıyor.

PEKİ TÜRKİYE'Yİ NE BEKLİYOR?

Türkiye ise bu süreçte "güçlenecek çıkacağız" parolasıyla çıkmış gözüküyor. Krizin ilk anlarından itibaren yapılan açıklamalar bu yönde. Bu yaklaşımın kökeninde küresel olarak piyasalara sunulan likiditenin Türkiye gibi ülkelere gelebileceğine dair beklenti olabilir. Ancak, dünyada risk iştahının azaldığı ortamda gelişmiş ülkeler tarafından piyasaya sürülen paraların gelmesi hayal olur. Tam tersine son 3 aylık dönemde sıcak paranın gelişmiş ülkelere doğru

kaçtığını gördük. Dünyada uzun vadede risk iştahının tekrar açıldığı zaman ise beklenen para akışı olabilir. Ancak, bu noktada da Türkiye'nin ekonomik ve siyasi kırılganlıklarını çözmesi gerekecek. Türkiye'nin risk primi diğer gelişmekte olan ülkelere karşılaştırıldığında oldukça yüksek bir seviyede.

Bunu yabancıların hisse senedi ve DİBS piyasalarında yaptıkları satıştan da görebiliyoruz. 2020'nin ilk çeyreğinde hisse senedi ve

DİBS satışı 6.4 milyar dolar oldu. Bu sayı, önceki yılların yıllık toplamından bile fazla. (2015 hariç) Hem fiyatların düşmesi hem yabancıların piyasadan çekilmesiyle birlikte hisse senedi ve DİBS stokunda dramatik düşüşler görüldü. Buna bir de kur artışını eklediğimizde tabu kur artışının sebep olduğunu daha net görebiliyoruz.

Bunun yanında, Türkiye yaşanan salgından muaf değil. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın dün yaptığı açıklamaya göre henüz salgının

başındayız. Bu da demek oluyor ki salgının ulusal düzeyde yaratacağı ekonomik sarsıntılar da bizi bekliyor. İnsan hayatına yönelik alınacak tedbirlerin bir yansıması olarak ekonomideki oluşacak olan yavaşlama beraberinde talep düşüklüğü getirecek. Bu süreçten, henüz bir önceki krizden yeni çıkmaya başlamış olan tüm sektörler etkilenen olacak. Bu bağlamda, işsizliğin artması dış borç ödemede zorluklar ve alım gücünün azalması beklenebilir.

BIST 100 89,553 ↑ \$ 6.73 ↑ € 7.28 ↑ Faiz %11.95 ↓ Cumhuriyet 2.142 ↑ Gram 350 ↑ Brent 34.11 ↓

STK'LARDAN DA TEK SES ÇIKTI Çalışanını çıkarma istihdamını koru

Türkiye'nin en büyük 3 işçi konfederasyonunun geçtiğimiz günlerde tek ses olarak eş zamanlı yaptığı "İşçi çıkartma yasaklansın" talebi ses getirmişti. Dün de sivil toplum kuruluşları ortam bir bildiri yayımladı. Bildiride 'Çalışanını işten çıkarma, istihdamını koru, ihtiyacın olan kaynak kısa çalışma ödeneğinde.' mesajı verildi. Ortak bildiride dünyanın neredeyse tamamının Covid-19 salgınının etkisi altında olduğu belirtilerek, pek çok kişinin gönüllü karantina hayatı yaşadığı ve virüsün dünyanın 174 ülkesine yayıldığı kaydedildi.

DAYANIŞMA İÇİNDE OLALIM

Türkiye'nin Covid-19'a karşı topyekun mücadele verdiği dikkati çekilen açıklamada, "Sağlık çalışanlarımız başta olmak üzere işinin başında olan tüm çalışanlarımıza, girişimcilerimize ve işverenlerimize şükranlarımızı sunuyoruz. Bu süreçte bizim yapmamız gereken,

dayanışma içinde olmaktır. Bu salgına karşı 83 milyon hep birlikte mücadele vermektir." değerlendirmesinde bulunuldu. Covid-19'a karşı tedbirlerin alınıp ve kurallara uyulmasının, çalışanların, firmaların, üretim ve hizmet kapasitesiyle istihdamın korunmasının önemi vurgulanarak, kısa çalışma ödeneğinden yararlanma şartlarının da iyileştirildiği ve başvuru için gereken belge sayısının düşürüldüğü belirtildi.

'KISA ÇALIŞMA' DAN YARARLANIN

Açıklamada, şu ifadeler yer verildi: "Bizler de şimdi hep birlikte diyoruz ki 'Çalışanını işten çıkarma, istihdamını koru, ihtiyacın olan kaynak kısa çalışma ödeneğinde.' Faaliyetlerini durdurun veya azaltan firmalarımız, 3 ay süreyle çalışanlarının maaşlarını buradan karşılayabilir. Tüm firmalarımızı, bu imkanı kullanmaya çağırıyoruz. El ele verelim, bu zor günleri birlikte geride bırakalım."

Bildiriye imza atan STK'lar

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden (TOBB) yapılan açıklamaya göre, Anadolu Aslanları İşadamları Derneği, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu, Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Kadın Girişimcileri Derneği, Memur Sendikaları Konfederasyonu, Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği, Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu, Tüm Sanayici ve İşadamları Derneği, Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu, Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği, Türk Veteriner Hekimler Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türkiye Emekliler Derneği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri

Merkez Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Genç İşadamları Derneği, Türkiye Genç İşadamları Konfederasyonu, Türkiye İhracatçılar Meclisi, Türkiye İş Kadınları Derneği, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Mühendisler Birliği, Türkiye Noterler Birliği, TOBB, TOBB Kadın Girişimciler Kurulu, TOBB Genç Girişimciler Kurulu, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve Uluslararası Yatırımcılar Derneği, Covid-19'a karşı yürütülen mücadele sürecine ilişkin ortak bildiri yayımlandı.

Koronavirüs'te tüm işlemler SGK kapsamında

Koronavirüs tedavisinde kullanılan tüm işlemler SGK geri ödeme kapsamına alındı. Bir süredir özel hastanelerde koronavirüs tedavisi sonrasında çıkartılan faturalar ve ücret alınarak yapılan testler tartışma konusu olmuştu. Bu kapsamda dün Resmi Gazete'de yayınlanan kararla Pandemi hastanelerinde koronavirüs tedavisinde kullanılan tüm işlemler için ödeme planı belirlendi. Pandemi bakım hizmeti, "Sadece pandemi süresince, pandemi olgularına yönelik tedavilerde 510010 ile birlikte faturalandırılır. Ayrıca pandemi süresince pandemi olgusu olup olmadığına bakılmaksızın

510090 kodu ile birlikte faturalandırılır. Günde bir adet faturalandırılır" şeklinde listeye eklendi. Yine aynı düzenlemede Erişkin-Çocuk Yoğun Bakım

Hizmetleri içinde pandemi bakım hizmeti, birinci, ikinci ve üçüncü basamak yoğun bakımlar da SGK kapsamına alındı.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Selçuk, "Covid-19 tedbirleri kapsamında SUT'la karşılanan yoğun bakım tedavi ücretlerini iki katına çıkardık. Yine yoğun bakım şartlarında, virüs tedavisinde kullanılan ilaç da geri ödeme listemize aldık" dedi.

Marmarabirlik 100 milyon liralık ödemeyi erkene aldı

Marmarabirlik, ortaklara yapılacak 100 milyon liralık ödemelerin 20 gün erkene çekildiğini açıkladı. Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinin (Marmarabirlik) yılın ilk 3 ayında tarihinin en yüksek ihracat rakamına ulaştığı, bu sayede ortaklara 30 Nisan'da yapılacak ürün bedeli ödemelerinin öne çekildiği bildirildi. Birlikten yapılan yazılı açıklamada, 2019-2020 alım kampanyasında 43 bin 500 ton ürün alan Marmarabirlik'in, ürün bedeli ödemelerini 10 Nisan'da saat 18.00'den itibaren yapacağı ifade edildi.

İş-Kur: 23 farklı kurum sınavsız 282 işçi alacak

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), kendi resmi internet sayfası üzerinden, 23 farklı kamu kurumunun işçi alım ilanını yayınladı. İŞKUR'un "kurum dışı kamu işçi alımı" kategorisinde yayınlanan ilanlara göre, belediye ve bazı kamu kurumlarında daimi olarak istihdam edilmek üzere, engelli ve engelsiz adaylar arasından toplam 282 işçi ve personel alımı yapı-

lacaktır. İşçi alımı için adaylardan KPSS şartı ve sınav şartı istenmemekle birlikte, başvuruda bulunmak isteyen adayların, ilan içeriğinde belirtilen şartlara uygun olmaları gerekmektedir. Başvuru şartları, başvuru yeri, hangi mesleklerden personel alımı yapıldığına dair tüm bilgiler, aşağıda listelenen iş ilanlarının içeriğinde ayrı ayrı belirtilmiştir.

EMRE
ÖZPEYNİRCİ

Otomotiv üreticilerinin en büyük görevi solunum cihazı üretmek

Bu savaş silahla değil oksijenle!

Bugün fabrikaları ve bayileri kapanan birçok Avrupalı otomotiv devi ve tedarikçi aynı 2. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi branşları dışında üretim yapıyor. Tek farkı o dönem uçak, tank ve silah üretirken bugün korona ile savaşta en hayati ürün olan solunum cihazı için ter döküyorlar.

İKİNCİ Dünya Savaşı sırasında otomotiv üretimi yapan şirketler, hükümetlerin de emriyle tüm bildiklerini bir kenara bırakıp tanktan uçağa, gemiden tabancaya kadar uzun yıllar savunma sanayi için pek çok üretime imza atmıştı. Aradan geçen uzun yıllar sonra bu kez dünyayı saran koronavirüs nedeniyle pek çok otomotiv üreticisi yeni bir savaş için yine kendi branşının dışına çıktı. Tek fark otomotiv üreticileri bu kez savunma değil sağlık sektörü için üretim yapmaya başladı. Bugün fabrikaları ve bayileri kapanan birçok Avrupalı otomotiv devi ve tedarikçileri koronavirus salgınıyla mücadelede yardımcı olmak için devreye girdiler. Bazıları vantilatör (solunum cihazı) ve yüz maskelerinin üretimini artırmak için çalışırken, bir kısmı ise bu çabalara araç, para veya gönüllü işçi ile destek oluyor.

KİMLER SOLUNUM CİHAZI ÜRETİYOR?

Akciğerlere oksijen sağlayarak koronavirüs hastalarının nefes almasını destekleyen vantilatörler hem pahalı hem de üretimi karmaşık. İşte bu noktada birçok otomotiv üreticisi akciğer yetmezliğine karşı hayati öneme sahip bu cihazların üretimini artırmak için uğraşiyor. Her biri 15 bin Euro'dan daha fazla bir maliyete sahip bu

solunum cihazlarını üreten otomotiv şirketleri şöyle:

- Fransız PSA Grubu, yine Fransız tedarikçi Valeo ile birliktedir. Mayıs sonuna kadar 10 bin adet vantilatör üretmek için çalışıyor.
- Alman Volkswagen Grubu'nun bünyesindeki İspanyol marka Seat, Martorell'deki ana fabrikasının bir bölümünde araçlarından uyarlanmış bazı parçaları kullanarak vantilatör üretimine ayırdı.
- Ford ve Rolls-Royce İngiltere hükümetinin 10 bin vantilatör üretme hedefinin içinde yer alıp, destek veriyorlar.
- İtalyan Fiat, Ferrari'nin desteğiyle Kuzey İtalya'da yer alan Cento fabrikasında vantilatörlerin önemli parçası olan elektrovalf üretimini yapıyor.

SAĞLIK ÇALIŞANLARI İÇİN ARAÇ DESTEĞİ

Sosyal mesafenin önemli olduğu bugünkü karantina koşullarında güvenilir ve erişilebilir mobilite sağlamak için bazı otomotiv üreticileri de test filolarını ve araç paylaşımı olarak da adlandırılan kısa süreli kiralama hizmetlerini özellikle sağlık çalışanları için devreye soktu. Buna göre;

- Jaguar Land Rover (JLR) şirketi yeni Defender'ın lansmanını

ertelerken bunun yerine henüz satışa sunmadığı araçtan 27 tane-sini insanlara ilaç ve gıda temini yapan İngiliz Kızılhaç'a gönderdi. Kızılhaç'a toplam verdiği araç sayısı 57 oldu. JLR'nin dünyada bu tip hizmetler için tahsil ettiği araç sayısı 160'ı geçti.

- Fransız PSA Grubu'nun ortak mobilite markası Free2Move, hastanelere ve diğer sağlık kurumlarına Paris, Madrid ve Lizbon'daki filolarından araç kullanma imkanı sundu. Açılan servis merkezleri ile de sağlık çalışanları ve tıbbi malzeme dağıtımını yapanların güvenli bir şekilde hareket kabiliyetine de destek sağlıyorlar.
- PSA ayrıca dünya çapında hastanelere, acil servislere ve yerel makamlara 400 binden fazla koruyucu maske bağışladı.
- Renault, kısa süreli kiralama hizmeti Zity'nin bünyesindeki 300 elektrikli Zoe'yi Paris bölgesinde sağlık çalışanları için tahsis etti

VW VE MARKALARI GÖREV BAŞINDA

Alman Volkswagen Grubu ve markaları da son dönemde salgınla mücadelede önemli katkı sağlıyor.

- Alman üreticisi, VW, Audi, Bentley, Bugatti ve Porsche fabrikaları, tedarik tesisleri ve ağır kamyon üretim noktalarında 50'den fazla 3 boyutlu yazıcı kullanarak yüz koruma kalkanları üretiyor.
- Almanya'da tıbbi niteliklere sahip VW çalışanları, halk sağlığı hizmetlerine gönüllü olmaları halinde 15 iş gününe kadar tam ücret alıyor. Çalışanlar arasında acil tıp teknikeri, hemşireler ve doktorlar yer alıyor.
- Skoda'nın kısa süreli kiralama hizmet platformu HoppyGo, Çek Cumhuriyeti'ndeki hayır kurumları, gönüllüler ve belediyeler için 200 araç ve 150 elektrikli

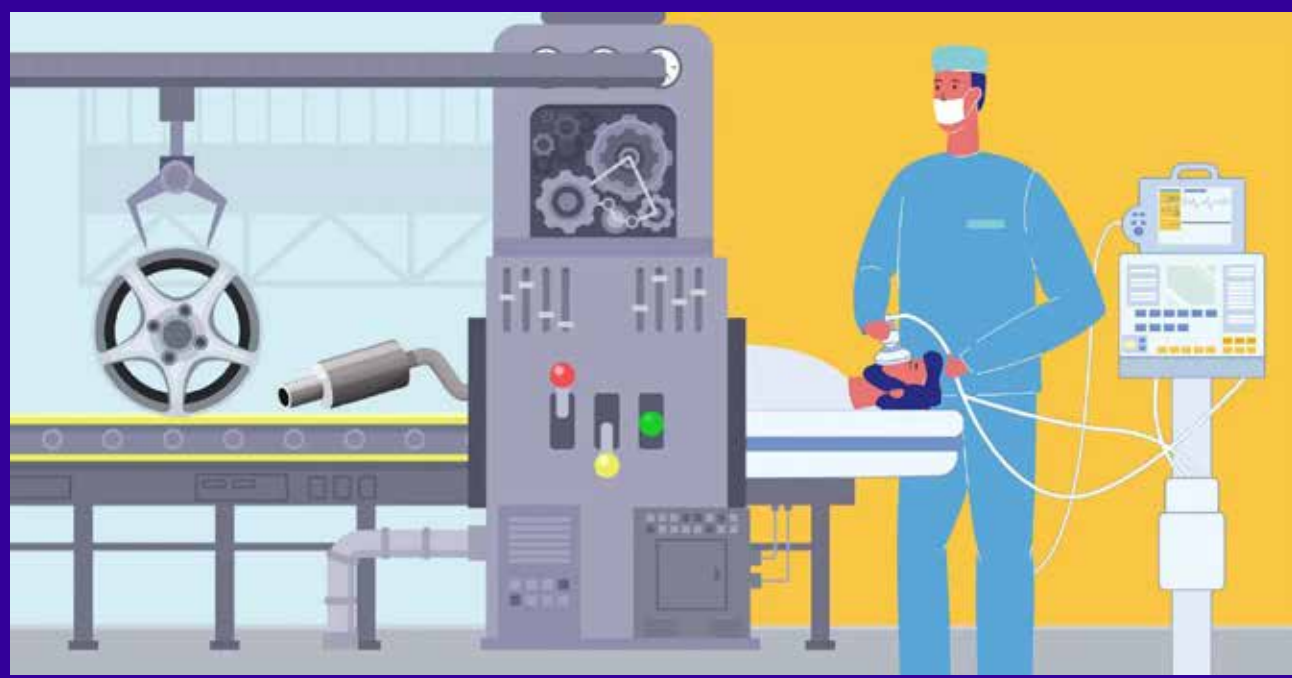
scooter'ı ücretsiz olarak kullanıma sundu. Skoda, ayıca solunum cihazı üretmek için 3 boyutlu bir baskı işlemi geliştirdi.

- Audi, Alman hastanelerine ücretsiz 15 bin yüz maskesi dağıtırken, Heilbronn ve Ingolstadt'taki hastanelere 600 bin Euro'luk nakit bağışta bulundu.
- Lamborghini, İtalya Sant'Agata Bolognese'deki fabrikasının bir kısmında Bologna'daki bir hastane için cerrahi maskeler ve koruyucu kalkanlar üretiyor. Lamborghini'nin döşemelerini yapan çalışanlar şimdi günde 1000 maske üretmeye başladı.

3 BOYUTLU YAZICI İLE 150 BİN KAPASİTE

Otomobil üreticileri tarafından diğer çabaları şunlardır:

- Jaguar Land Rover (JLR) 3 boyutlu yazıcıyla sağlık çalışanları için İngiltere'de haftada 5 bin yüz kalkanı üretiyor.
- Mercedes'in çatı şirketi Daimler da bu döneme 3 boyutlu baskı teknolojisiyle destek olmak istediğini açıkladı. Mercedes her yıl sahip olduğu 3 boyutlu baskı makineleri ile 150 bine kadar plastik ve metal parça üretiyor. Daimler'den yapılan açıklamada bunun artık tıbbi amaçlı kullanılabileceği belirtildi.

Türkiye'de ne yapıyorlar?

FORD OTOSAN: Sağlık çalışanları 3D (üç boyutlu) yazıcı ile yüz maskesi üretiyor.

TOFAŞ: Biyolojik örnek alma kabini ve entübasyon kabini ile siperlikli maske üretimi yapıyor.

TOYOTA: Japon şirketin bünyesindeki tedarik şirketi Toyotetsu Otomotiv, boyutlu yazıcı ile 'siperli maske' üretiyor.

OYAK RENAULT: Bursa İl Sağlık Müdürlüğü ile işbirli-

ği kapsamında hastanelerde kullanılan mobil test ve numune alma kabini, entübasyon kuvvüzü ve ateş ölçüm ünitesi gibi tıbbi ekipmanları üretiyor.

OİB: Otomotiv Endüstrisi İhracatçıları Birliği (OİB) sponsorluğunda İTÜ Arı Teknokent'te 3 boyutlu yazıcılarla yüz kalkanı üretiliyor.

TT MOTORS: TT Motors, son teknolojik makinelerle maske üretmeye başladı.

ATIF
ÜNALDI

Apple kredi kartı faizsiz borç öteledi

CORONA virüsünün sağlık açısından yıkımını görmeye devam ettiğimiz şu günler, hepimiz için çok üzücü sonuçlar doğuruyor. Çin'de başlayan salgın, önce İran ve İtalya'da şimdilerde Amerika, İngiltere ve Türkiye'de büyük bir yıkıma sebep oluyor. Dünyanın tamamında salgın daha tepe noktasına dahi gelmedi, üstelik aşı konusunda daha sonuca ulaşmış değiliz. Yani sağlık sektörü açısından dünya bu salgında pek de başarılı bir mücadele ortaya koyamadı.

Ancak aşı gibi çalışmalarda geç de olsa son dönemece yaklaşmış çözümler var. Bu da sağlıkla mücadelede hiç olmazsa kontrolü elimize almaya yakın olduğumuz ümidini veriyor. Ekonomik açıdan ise salgının yıkıcı etkisi daha yeni başlıyor. Şu ana kadar, haftalardır duran ekonominin, üretimin etkisi piyasaları tam vurmamıştı. Ancak salgın depremi sonrası gelen ekonomik tsunami'nin dalgaları görünmeye başladı. Bunun önlemini alan şirketler de olmaya başladı.

Apple bu şirketlerden biri. Yaptığı açıklama ile Apple kredi kartına olan mart ayı borçlarını bir ay faizsiz olarak ertelediğini açıkladı. Üstelik bu erteleme

yada ötelemeye katılmak için bir başvuruda da bulunmanız gerekmiyor.

İkinci ilginç gelişme ise devletin servis sağlayıcılarının denetimi için kurduğu yapıdan geldi. FCC (bizdeki BTK), internet servis sağlayıcılara ödeme yapılması durumunda dahi abonelerin internetlerini kesmemeleri konusunda bir tavsiye kararı çıkardı. Tavsiyenin hemen ardından bütün büyük internet servis sağlayıcıları birer açıklama yaparak şimdilik 60 gün boyunca herhangi bir nedenle bir abonenin internet bağlantısını kesmeyeceklerini söyledi.

PEKİ BİZDE DURUM NEDİR?

Ne yazık ki bankalar kredi kartı ve borç ötelemelerini kredi veya kredi kartının faiz oranları ile yapıyorlar. Her ne kadar faiz oranlarını düşürseler de buradaki faizden vaz geçmiyorlar. Bankalar çok göz önünde oldukları için bunu yaparken, enerji şirketleri, ödenmemiş faturalar için halka baskı yapmaya devam ediyorlar. Bu şirketler arasında benim aldığım duyular arasında EnerjiSA var. Aksa gibi şirketlerin de aksine bu konularda ciddi hassasiyet gösterdik-

lerini duyuyorum.

Yine servis sağlayıcıların da bu konuda hala abonelere borç ödeme mesajları attıkları bilgisini alıyorum. Burada da gelen bilgiler arasında Turkcell ve Superonline ilk sırada. Sağlık bakanı her gün çok zorda kalınmadıkça dışarı çıkılmasını anons ederken, dernekler masasının genel kurul yapma çağrıları atıyor olması gerçekten çok ilginç. Tabii ki; bu yeni dünyaya ayak uydurmak çok kolay değil. Tabii ki normal olmayan günler geçiriyoruz. Ancak kurumların öncelikle iletişim departmanlarından başlayarak, bu dönemde dikkatli davranmalarını beklemek, önceliklerini para kazanmak ve tahsilat yapmaktan yana kullanmak yerine, empati kurmaya vermelerini beklemek çok mu yanlış. İmkanlar bu kadar bahanesinin arkasına sığınmaya bu zor zamanlarda kimin hakkı var?

Türkiye'nin daha önce verdiği sınavları bu haleti ruhiye ile başardığını hiç zannetmiyorum. O nedenle tezelden bakış açısını değiştirmenin ve herkesin gücü kadar fedakarlık etmesi gerektiğini düşünüyorum.

Kovid-19 gündelik tercihlerimizi ne kadar değiştirdi?

Tüm dünyayı etkisi altına alan corona virüs salgını ülkemizde de insanları evden çıkmamaya mecbur bırakıyor. İnsanların günlük yaşamlarındaki alışkanlıklarını ve tercihlerini değiştirmesinin yanı sıra dijital ortamda da büyük değişikliklere neden oluyor.

Toplu taşımadan market alışverişine, mobil oyunlardan sosyalleşmeye kadar hayatımızın her alanında kadar tercihlerimizi değiştiriyor.

AdColony'nin Türkiye dahil, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika'yı kapsayan EMEA bölgesinde 14-75 yaş arası katılımcılarla yaptığı "Corona Virüs Etkisi Araştırması" ise salgın sebebiyle değişen alışkanlıklarımızı çarpıcı verilerle gözler önüne seriyor.

Katılımcıların %20'si artık toplu taşıma kullanmadığını belirtiyor. Evden çıkmayarak kendimizi izole ettiğimiz bu günlerde ise katılımcıların %54'ü daha fazla ev temizliği yaptığını söylüyor. Zorunlu olmadıkça dışarı çıkmadığımız şu günlerde kullanıcıların %31'i market ziyaretlerini en aza indirdiğini ve %41'inin de artık online alışverişe geçiş yaptıklarını bildiriyor.

Evde yapılacak en keyifli aktivitelerden mobil oyunlar özelinde cevaplara baktığımızda katılımcıların %47'si her gün mobil cihazlarından oyun oynadıklarını, %32'si ise mobil cihazlarına yeni oyunlar yüklediklerini söylüyor. Stresten, gündelik düşüncelerden uzaklaşmak ve rahatlamak için mobil oyun oynadıklarını söyleyenlerin oranı ise %85.

Reklam verenlerin potansiyel müşterilerine ulaşmak için bu dönemde en etkili yol olan mobil reklamlar alanına bakıldığında, katılımcıların %26'sı ihtiyacı olabilecek ürünü fark ettiren reklamları tercih ederken, %35'i user-initiated denilen kullanıcı tarafından kontrol edilebilen reklamlara daha sıcak yaklaşıyor.

DİJİTALE YAKINLAŞMAK KAÇINILMAZ OLDU

AdColony EMEA ve LATAM Genel Müdür Volkan Biçer mobil dünyada olan değişimi şu sözlerle yorumluyor; "Corona virüs aktif sosyal yaşamı sınırlandırıp ve fiziksel mesafeyi artırdıkça, insanların dijitalde daha da yakınlaşması tabii ki kaçınılmaz oluyor. AdColony olarak biz de 30 ülkeyi yönettiğimiz İstanbul ofisimizdeki 180 çalışanımızla birlikte 10 Mart günü itibarıyla evden çalışma sistemine geçtik ve online toplantılar ve iş takibi ile süreci yönetmeye devam ediyoruz. Evde geçirdiğimiz vakit arttıkça, günlük stresten kaçmak için de en kafa dağıtıcı yöntem olarak mobil oyunlar karşımıza çıkıyor. 24 Şubat haftası 9 Mart haftasını karşılaştırdığımızda; mobil oyun oynama sürelerinde %21 artış gösterdiğini görüyoruz. Oyun uygulamalarındaki trafiklerde de bu iki hafta arasında %14,6'lık bir artış bulunuyor. Aynı şekilde yapılan araştırmalara göre kullanıcılar %21 daha fazla oyun içi reklam izliyorlar. Bu da reklamverenler için oyunların yine bir mecra olarak gündemde kalmasını sağlıyor."

YAYIN PROGRAMLARI

Corona nedeniyle, evde canımız çok sıkılıyor. İlk günlerde bir iki kişi ile görüntülü WhatsApp görüşmelerinin üzerine daha büyük gruplarla ve değişik online eventler de eklenmeye başladı. Hatta küçük büyük birçok yapı, müşteri, üye, abone ve/veya öğrencilerine küçük programlar hazırlar hale geldi.

Bu dönemde hızlıca yayın yapabileceğiniz birçok platform ve yazılım var. Çoğunun kullanımı da oldukça kolay. Ancak yayın yapacak kişilerin amaçlarına uygun programları pek de seçemediklerini görüyorum. Öncelikle Türkiye'de ciddi bir instagram kitesinin olduğunu unutmamak da fayda var. Bu nedenle özellikle mobil cihazları ile bağlanacak kişilerin sayısı fazlaysa instagram hem eğitim hem de bir konuklu programlar için mükemmel.

Basın toplantıları için de gerek instagram gerekse YouTube gibi hazır platformlar iyi çözümler gibi görünüyor ama açıkcası ben artık bu tarafta, kapıdan basın bültenini alıp çıkacağım daha özel bir yazılım bekliyorum.

ZOOM'DA GÜVENLİK AÇIĞI ÜZDÜ

Konserler için son dönemde zoom'un çok kullanıldığını görüyorum. Ancak zoom'a bağlandığınız email adreslerinin alınmasına imkan veren bir güvenlik açığı kullanıcılarını hayal kırıklığına uğrattı.

Youtube birçok noktada profesyonel yayınlar için en doğru ortamlardan birisi gibi görünüyor. Profesyonel eğitim çalışmaları içinse ne zoom ne de diğer hazır yazılımlar yaraya derman olmuyor. Burada sadece eğitim sektörü için hazırlanmış yazılımlar kullanmak daha doğru gibi görünüyor. Eğer kitle azsa özellikle Wordpress üzerinde harika çözümler var.

Ne yazık ki bu süreçte Skype'in ismi pek de geçmiyor. Daha önce kullanım zorluklarını bildiğim için açıkcası ben de kimseye tavsiye etmiyorum. Küçük gruplarla keyif geçirmek için de en çok konuşulan yazılım House Party. Uygulamayı <https://houseparty.com> adresinden indirebilirsiniz.

BAŞKA BİR GELECEK MÜMKÜN MÜ?

HEPİMİZ kaygılıyız çünkü hayatta kalma savaşı veriyoruz, ayakta kalmak ise şimdilik belirsiz... Çünkü bir virüs tehditi içinde mümkünse evden çıkmadan fakat işe gitmek durumunda kalanların ise korkuyla dışarı çıktığı günler yaşıyoruz. Sanki gerilimli bir korku filminin içindeyiz ve senaryo akıl almaz boyutta nerdeyse bizim aklımızı alacak gibi. Ama pes etmek yok! Virüsün insana en büyük dersi; yaşamak çok anlamlıymış! Ve o gün geldiğinde bu savaştan galip çıkanlar ile başka bir gelecek kurulacak orası kesin. Peki gelecek nasıl gelecek? Artık dünyanın yani bütün insanlığın yaşamı ikiye ayrılacak; virüsten önceki hayat ve virüsten sonra ki hayat. Belki de

MUTLU HESAPÇI

anılarımız ve duygularımızın dışında önceki hayatlarımızı çöpe atarak gelecek için yeni bir hayat kuracağız. IBM'de üst düzey yöneticilik görevinde bulunan, yakın dönemde Fütüristler Derneği Başkanlık görevini üstlenen, 30 yılı aşkın sürede çeşitli endüstrilerde kurumların marka, farklılaşma, yaratıcı, inovatif olmaları projelerinin başlatılması ve şekillenmelerinde rol alan, dönüşüm, strateji, teknoloji ile işi buluşturma, geleceği anlama, senaryolar üretme ve istenilene ulaşma konularında liderlik, koçluk görevlerini üstlenen Tomorrowism Kurucu Ortağı Eray Yüksek'e virüs algısını, geleceğimizi ve nasıl bir dünyaya uyanacağımızı sordum.

■ **Eray Bey virüsü nasıl algılıyorsunuz, bir virüs dünyayı evlerine kapattı. Bizim aklımız almıyor siz bugünleri ve bu tehditi nasıl yorumluyorsunuz?**

Devletler, şirketler, akademiler, düşünürler ve hatta bireyler kendilerini sürekli geleceğe hazırladılar. Akıllı, deneyimli insanlar bu uzun süreli planlamaları, senaryo çalışmalarını, strateji dokümanlarını olası felaketler öncesi algılama, hazırlık, tepki gösterme, felaket anında yönetim, yedekleme, kapasite, yenileme ve sonrası ayağa kalkma için dokümanlar ettiler. Felaket tanımlamalarında bazı senaryolar dışarıda tutuldu. Örneğin gezegenimizi sonlandıracak büyüklükte bir gök taşının çarpması, tüm dünyadaki yaşamı sonlandıracak nükleer çatışma, yine kitle ölümlerine ve büyük coğrafyaları tehdit edebilecek ölçüde kimyasal silahların kullandığı bir savaş... Çevresel ve iklim koşullarından kaynaklanan senaryolar kısmen içeri alındı su ve gıda yetersizliği gibi. Bir sonraki aşaması olan ve bugünlerde bölgesel çatışmalar ile hızlanan, iklim değişikliği ile yüzlerce milyon insanı etkileyecek olan büyük göçler de konuşulmaya başlandı. Ancak özellikle Amerikan menşeli şirketlerde onlarca yıldır çok detaylı hazırlıkları yapılan epidemik - virüs salgını planlarını, şaşırtıcı bir şekilde başta Amerika olmak üzere tüm ülkelerin yapmadığı ortaya çıktı - Almanya hariç.

VİRÜS DEĞİŞİMLERİ GERÇEK ANLAMDA HIZLANDIRDI

■ **Fütürist olarak bir virüsün dünyanın dengesini ve hayatını değiştireceğini öngörebilir miydiniz yoksa virüs bir durum, zaten bu değişim olacaktı virüs bunun sebeplerinden biri mi oldu?**

Üyesi olduğum Fütüristler Derneği, World Future Society ve Millennium Project değişik zamanlarda senaryo planlamaları, Delfi çalışmaları ve yayınladığı rapor ve makalelerde felaket ve kurtarma çalışmalarında Epidemik ve Pandemik sorunlarını gündeme getirdiler. Bu virüs hayatımızı çok kötü etkiliyor, eve kapatıyor, üretim yapmamızı kısıtlıyor, daha da önem-

lisi öldürüyor. Öte yandan değişimleri gerçek anlamda hızlandırdı, 2030 - 2040 - 2050 yıllarında görebileceğimiz öngördüğümüz birçok değişim yarınlara geldi. Virüs sizin de dediğiniz gibi sebep oldu.

BAZI SEKTÖRLERİN YÜKSELMESİ HİÇ ŞAŞIRTMIYOR DA DEĞİŞİM HIZLARI İNANILMAZ

■ **Dünyanın değişimi ve dönüşümü koronavirüs sayesinde hızlandı. Şimdi evinde insanlar kendini sorguluyor ve yeni iş modelleri başta olmak üzere eğitimden tutun da bütün sektörler evden dijital dünya ile hayata devam etme mo-**

deline geçmeye çalışıyor. Bu değişim ve dönüşüm nasıl olacak?

Deloitte Danışmanlık Bölümü'nün yayınladığı bir rapor bireylerin yaşam alışkanlıklarının değişmesi ile son 3 haftada ana endüstrilerin nasıl dramatik bir biçimde değiştiğini çok açık gündeme getiriyor. Evet havayolları, oteller, arac kiralama, restoranlar, kahveler, emlak, otomotiv, seyahat şirketleri, mobilyacılar kötü etkilenirken, sosyal medya, ulusal marketler, hijyen, internet, kitap, TV kanalları, uzaktan çalışma uygulamaları, sesli görüntülü konferans sistemleri, hobiler, evcil hayvan harcamaları, oyun sektörlerinin yükselmesi hiç şaşırtmıyor da değişim hızları inanılmaz.

Dün Bahçeşehir Üniversitesi Gelecek dersinde Lojistik ve Enerji endüstrilerinin geleceğini konuştuk. Geçen sene aynı ders gündeminde konuştuğumuz 2030 ve sonrası senaryoları bugüne çekilmiş durumda. Diğer tüm endüstriler iş modellerine bakacaklar ve iyileştirecekler. Bu dönüşüm hizmet ettikleri müşteri setini çoklandırmaktan, bugüne kadar tüm öğrendikleri tasarım ve üretim proseslerini değiştirmeye kadar varacak.

VİRÜS SONRASI DEĞİŞİM ŞART

■ **Virüsten sonra yeni dünya düzeni nasıl olacak, dünyaya yeni bir dizayn veriliyor ve bizler de bir parçası mıyız?**

Hekim veya virüs konusunda uzman değilim ancak umutlu bir istatistik hesaplaması ile mayıs - temmuz aralığında bir zamana kadar bizleri evinde tutacak. Bu virüs karantinası yine devletlerin derin senaryo planlamaları ile gelecek gibi gözüküyor. Evet virüs sonrası değişim şart öncelikle de devletler büyük adımlar atmalı. Değerlerini, kırmızı çizgilerini, hizmet ettikleri toplumların refahı, zenginliği, sağlıkları ve mutlulukları için tüm siyasi erkler, akademiler, sivil toplum kuruluşları, bilge fütüristler ile konsensüs içerisinde belirleseler dizaynın parçası olurlar. Doğaya, üzerinde yaşayan her canlıya, tüketilecek kaynak gözüyle bakılmadan, gezegenimizin her nesnesine sahip çıktığımızda doğruya yönelmiş olacağız.

Dünya devletlerinin gıpta ettiği bir Türkiye öngörmek istiyorum

Bu virüsün etkisi ki zamanı belli değil geçtikten sonra sizin hayal ettiğiniz ve öngördüğünüz Türkiye nasıl olacak? Atatürk'ün tanımladığı Türkiye'yi yani barış, huzur, demokrasi, insani değerlerin öne çıktığı, bilimin ve bilge insanların önde olduğu, çevresine, gezegenimize saygılı tüm dünya devletlerinin gıpta ettiği bir Türkiye öngörmek istiyorum.

İnsanlık değişmediği sürece kendi sonunu getirecek

■ **Virüsten önceki hayat ile virüsten sonraki hayatlarımız çok değişecek. Siz bir fütürist olarak neler değişecek, kimler ayakta kalacak ve neler olacak?**

Öncelikle gezegenimiz ayakta kalacak, gezegenimizin sahip olduğu doğal güzellikler de... İnsanlık ise değişmediği sürece kendi sonunu getirecek ve başka bir tehditi kendisi yaratmaya devam edecek. Düşünen, hayal eden, olumlu gelecek projeleri hazırlayan, paylaşan ve uygulamaya koyanlar ayakta kalacaklar.

■ **Aslında geleceği konuşmak gerekirse bizim şu anda arabaları konuşmamız gerekirken bir virüsü konuşuyoruz bu normal mi sizce?**

Uçan arabalar demeyelim de 2020

başına kadar konuştuğumuz Yapay Zeka, Robotlar, Algoritmalar, Büyük Veri, Kuantum Bilgisayarlar, 3 Boyutlu Yazıcılar, Sanal Artırılmış Gerçeklik, Nesnelerin İnterneti, Gen Dizilimleri, Uzun Yasamlar, Beden Parçaları İskelet Yenilemelerinden nereye geldik... Evet çok normal virüs ders veriyor. Sınır, Irk, Cinsiyet, Dil, Din, Sosyal Sınıf tanımıyor '130 yıl da yaşayabilirsin ancak ayakta kalabilmek için doğaya, üzerinde yaşayan canlılara, akla, bilgelige öncelik vermezsen her an sonlandırabilirim' diyor.

■ **Bill Gates virüs yayılımı dünyaya Gatedan önce istifa etti ve kendisini iklim, sağlık ve insanlığa dair daha önemli konulara adayacağını açıkladı. Siz bu istifanın zamanlamasını nasıl yo-**

rumluyorsunuz?

IBM şirketinde 30 yıl çalıştık ve yarınlarda da söylediğim gibi sene de 3-4 büyük Sivil Savunma tatbikatı yapıldı. Bina Boşaltma, Yangın, Sel Baskını gibi ancak en detaylı hep Epidemik Salgın tehlikesiydi. Tabii ki katastroflerin bir geçmişi var 1450'lerde Kara Veba, 1918 İspanyol Gribi'nin bıraktığı izler. Sonrası HIV, HiNi, Coronalar (Sars ve Mers) Ebola Kara Veba ve İspanyol Gribi seyahat ve ticari dolaşımın girişlerin sadece limanlardan olması nedeniyle kayıpların çok olmasına karşın bölgesel tutulabilmiş diğerlerini, bulaşması ise Covid-19 kadar tehlikeli ve Pandemik olamamışlar. Gates Vakfının çalışmalarını iklim, sağlık ve insanlığa mükemmel bir mesaj ve altında bir komple teorisi

aranmasını doğru bulmuyorum. Öyle olsa ABD'nin bugünlerde başına gelenler tamamıyla engellenebilirdi.

■ **Bir üst akıl önce insanların genelinin tehdit ediyor sonra klanlar bizimidir diyor ardından da sosyal planlama ve yeteneklere sınıflandıracak teorileri var. Siz bu yaklaşıma nasıl bakıyorsunuz?**

Bence bu komple teorisi de çalışmaz ancak bir ayrımcılık olduğu kesin. 130 yılın beklenen biyolojik yaşam süresini konuştuğumuz dünyada 60 yaş üzerini üretim, iş, sanat, akademi dünyasından çekip evlerine göndermek oldukça anlamsız. Eğer gelişme istiyorsanız yaş, renk, din, dil, ırk, cinsiyet, engellilik ayrımı yapmadan bilgiye, deneyime, çalışma açlığına öncelik tanınması gerekiyor.

Kadim düzlüklerin huzurunda

Günlerin getirdiği tedirginliği biraz olsun unutmak için, Moğolistan'da uçsuz bucaksız Gobi Çölü'nün, Bolivya'da engin Salar de Uyuni tuz gölünün manzaralarına sığınmaya ne dersiniz?

SALAR DE UYUNI BOLİVYA

BOLİVYA'da, denizden 3660 metre yüksekteki Salar de Uyuni, dünyanın en büyük tuz gölü. And Dağları'nın ortasında, neredeyse 11 bin kilometrekarelik bir alanı kaplıyor ve hemen her noktasından uhrevi manzaralar sunuyor.

Çağlar öncesinde bir göl iken kuruyan Salar de Uyuni, üzerinde yer yer kaya oluşumları ve adacıklar olan bembeyaz bir tuz gölü bugün. Tam ortasında, başka bir gezegene aitmiş hissi veren kaktüslerle kaplı Incahuasi adasının tepesine çıktığınızda sizi saran 360 derecelik sonsuzluk, bulunduğunuz rakımın de zihinlere dokunmasıyla evrendeki önemsizliğimizin altını çiziyor. Salar de Uyuni kuru iken, saf beyazlığı masmavi bir gök çevreliyor sadece. Ama yüzeyini varla yok arasında su kapladı-

ğında, gök birden ayaklarınızın altına kayıyor; ufuk çizgisi yok oluyor. Yansımanın çekimine kapılanlar, tuz gölünün yüzeyinde bulutların arasında süzülüyor adeta.

Salar de Uyuni'nin kendine özgü tek illüzyonu bu değil. Bilim insanlarına göre optik yakınsamaya neden olan tuz gölünün üzerindeyken, uzaktaki bir obje olduğundan çok daha yakın görünüyor. Bugün turist gruplarının türlü eğlenceli fotoğraf karelerine konu olan optik yakınsamanın ardında, bölgenin yerlisi Aymaralara (Peru, Şili ve Bolivya'da yaşayan yerli Kızılderili halkı) göre bir efsanesi yatıyor: Efsaneye göre tuz gölü, Tanrıça Tunupa'nın kucağından çalınan oğlunun ardından döküğü sütlü gözyaşlarından oluşmuş. Onlara göre ana yüreğinin

evlat özlemiyle mesafeleri nasıl alt edebileceğinin işareti bu aslında.

Salar de Uyuni, son yıllarda ülkenin önemli bir turistik çekim noktası. Gölden elde edilen tuz ekonomilerine büyük katkı sağlıyor. Ama asıl zenginlik, tuz gölünün büyüklü yüzeyinin altında yatıyor: Gölün derinliklerindeki devasa lityum çökeltilerinin gelecek 100 yıl boyunca Bolivya'nın ekonomisini besleyeceği öngörülüyor.

Salar de Uyuni'nin uhrevi ve görkemli atmosferinin hakkını verebilmek için pek çok gezgin başkent La Paz'dan 569 kilometre uzaklıktaki Uyuni kasabasına 10 saatlik rahatsız bir otobüs yolculuğuyla varıyor. (Pandemi öncesinde Bolivya'nın yerel havayolu şirketi Amasonas'ın La Paz'dan bölgeye uçak seferleri

de vardı.) Gölün etrafında arazi araçlarıyla yapılan geziler, fotoğraf tutkunlarını ziyadesiyle memnun ediyor. Günün saatine ya da istenen fotoğraf karesine göre en ideal noktalar değişiyor. Bölgede gölün haricinde tüyler ürperten lokomotif mezarlığı da ziyaretçilerin uğrak noktalarından. Bir zamanlar Güney Amerika'nın dört bir yanına mineral taşıyan lokomotif ve vagonlar, burada tuzlu, kuru ve sert havanın da etkisiyle paslanmaya terk edilmiş; başka bir zamandan ya da gezegendenmişçesine sessizce uyuyorlar. Daha güneyde Laguna Colorada ise yosun açısından zengin gölde huzurla gezinen flamingo sürülerine ev sahipliği yapıyor. Salar de Uyuni, Şili'nin macera merkezi San Pedro de Atacama'ya da birkaç saat sürüş mesafesinde.

GOBİ ÇÖLÜ MOĞOLİSTAN

Moğolistan, Çin ile Sibiryaya arasında uzanan, Türkiye'nin iki katı büyüklükte ve sadece 3 milyon insanın yaşadığı devasa bir ülke. Bugün her çeşit hediyelik eşyanın üzerinden size bakan, ancak bundan sekiz asır önce karşılaşsanız tüm hücrelerinizi titretecek büyük askeri lider, korkusuz Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın memleketi... Son yıllarda gezginlerin büyük bir merakla akın ettiği ülkede nüfusun yüzde 40'ının yaşadığı başkent Ulan Batur'da dünyanın geri kalanıyla uyumlu bir yaşam göze çarpsa da Moğolistan demek, uçsuz bucaksız bozkırlar ve çöller demek.

Evlere kapandığımız şu günlerde önünüze açılacak gökyüzü

kadar geniş alanların özlemi içindeyseniz, ruhunuzu özgürleştirebileceğiniz ender yerlerden biri de Moğolistan'da: dünyanın beşinci en büyük çölü Gobi. Sürekli dinazor kalıntılarıyla gündeme gelen çöl (en son geçen yıl yeni bir Oviraptorosaurus fosili bulundu) dünyayı heyecanlandırmaya devam ediyor. 300 metrelik kumullara sahip Khongoryn Els çölü, buzullarla kaplı yeşil kanyon Yoln Alm ve kireç taşı kulelerinden oluşan farklı coğrafik formasyona sahip Khermen Sav gibi köşeleriyle, Gobi sıkıcı, tozlu bir düzlük olmaktan çok daha fazlasını sunuyor.

27 bin kilometrekareye yayılan ülkenin en büyük milli

parkı Gobi Gurbansaikhan, Moğolistan'ın güneyinde, başkente arabayla 7-8 saat mesafede yer alıyor. Buraya bir süredir turistik turlar düzenleniyor. Onca yolu ve türlü zorlukları göze alan gezginler, çölde yıldız gözleminden deve gezintisine kadar türlü aktivitelerle ödüllendiriliyor. Konaklama için yerel göçebe ailelerin ger'leri (ahşap ve kalın çadır bezinden yapılmış geleneksel çadır evleri) ya da ger'lere benzer şekilde inşa edilmiş lüks çadır lodge'ları tercih ediliyor.

Gece gündüz sıcaklık farkı 30 dereceye kadar çıkabilen uçsuz bucaksız ve ıssız Gobi'de kartalların pike yaparak uçtuğu, kum fırtınalarının kızıl tonları bir-

birine bulduğu sıra dışı doğaya teslim olmamak; ıssızlığın ortasında atları, develeri, koyunları ve meşhur kaşmir keçileriyle geleneklerine sadık yaşayan halkın dirayetine hayran kalmamak mümkün değil. Ancak çöl sınırları içinde yer alan ünlü kızıl kayalar Flaming Cliffs'te (ABD'li kaşif Roy Chapman Andrews'ün 1920'lerde ilk dinazor yumurtasını bulduğu bölge), karşılaşabileceğiniz dünyanın farklı ülkelerinden gelmiş paleontolojistlerle derin sohbetlere dalmak mümkün. Üstelik bir süre her şeyden uzaklaşmak ve 'sosyal mesafeyi' tam olarak uygulayabilmek için dünya üzerinde daha doğru bir coğrafya yok sanki.

ESİN
SUNGUR

Bayramlar ayı

Nisan

HOŞGELDİN Nisan! İsterdik ki, seni deniz kıyılarında balık tutarak, sandal sefalalarını başlatarak, ormanlarda yürüyüşler yapıp doğanın uyanışını kutlayarak, açmaya başlayan bahar dallarına, çiçeklere hayran olarak karşılayalım.

Ötmeye başlayan bülbülleri dinlemek için gidilecek en iyi yerleri araştıralım, çıkan ilk çağlayı almak ve hasret gidermek için pazar pazar geziyor olalım... Ama boşuna demiyorlar; "hayat sen plan yaparken başına gelen şeye denir" diye. Bu yıl da Nisan ayını, ayların en güzelini, baharın gerçek temsilcisini evlerimizde, karantina altında karşılamak varmış.

Madem ki durum bu; hiç değilse bir dilekte bulunalım; T.S Eliot'un şiiri haksız çıksın; *Aylardan en zalimidir Nisan,*

leylaklar

Açtırır ölü topraktan, yoğurup Bellekle isteği, diriltir Ölgün kökleri bahar yağmurlarıyla."

(Çev: Cevat Çapan)

Bu ay, ayların en acımasız olmasın, tek dileğimiz bu olsun, Nisan için. Çünkü Nisan öyle bir ay ki, birçok kültürde, birçok inanıştan bayramların bulunduğu bir ay. Doğanın uyanışı nedeniyle böyle bu, tesadüf değil. Hıristiyanlar'ın önemli bayramı Paskalya hem önümüzde. Yahudilerin Hamursuzu da... Ermenilerin, Süryanilerin, Rumların da bayramları hep Nisan'da... Avrupa 12 Nisan'da, Ortodoks Ruslar bir hafta sonra büyük Paskalya bayramını kutlayacaklar. Nisan sonu deseniz, Ramazan başlayacak. İftar sofralarının kurulma zamanı

gelecek. Hepsini toplu sofraların, buluşmaların, dost sohbetlerinin, sarılma, kucaklaşma ve birbirimizin varlığına şükretmenin bayramları.

PASKALYA ÇÖREĞİNDEN KABURGA DOLMASINA...

Aynı coğrafyada yaşayanların birbirinin inancından etkilenmesinden güzel birşey var mı; belki Paskalya öncesinde oruç tutmuyor herkes veya yumurta ağırlıklı beslenmiyor ama yine de inancımız her ne olursa olsun, o renge renk yumurtaların, paskalya çöreklerinin bir yeri olsa gerek... Hele hele o paskalya çörekleri... Mahlep kokusunun tüm mahalleyi sarmasından güzel bir paylaşma olamaz gibi geliyor bana...

Ne var ki, çekirdek aileler dışında kimse büyük sofralar kuramayacak gibi görünüyor

bu yıl. Hatta kimi evlerde belki sadece bir karı-koca, belki de tek başına yaşayanlar kutlayacak bayramları. Ne var ki, hal böyle olsa da, bayramların tarihi değişmiyor, takvimde yerli yerinde duruyor. Evde bir minik varsa yine de şenlik daha güzel olacaktır; birlikte yumurtalar boyanır, evde saklanan yumurtaları arayıp bulmanın keyfi bayramın keyfine eklenir...

Peki ya o güzelim bayram sofraları nasıl olacak ayrı ayrı? Belki de farklı evlerde de olsa aynı topiği, yaprak sarmayı veya kaburga dolmasını yapmanın, hatta bir video görüşmesi sırasında ekran aracılığı ile de olsa yemekleri eş zamanlı hazırlayıp pişirmenin, yine benzer şekilde güzel, özenli bir sofrayı kurup, aynı anda sofraya oturup, görüntülü konuşarak,

bir şekilde birlikte yemenin yolları bulunabilir... Veya aile büyüklerinden birinin yaptığı bayram yemeğini gençlerden biri alıp, ailenin tüm fertlerinin evine ulaştırıp kapıdan bırakabilir, tıpkı kuryelerin yaptığı gibi... Böylece yine o hep birlikte oturan sofranın lezzeti evinize gelmiş olur, en azından...

Kısacası, bütün dünyanın başına bela olan bir virüs nedeniyle fiziksel biraradlığımız kısıtlanırsa bile, kalben birarada olabilir, yaşamı herşeye rağmen kutlamaya devam edeceğimiz tüm fırsatlara sıkı sıkı sarılabiliriz şu zor günlerde. Zaten içinden geçtiğimiz bu zorlu günlerde, ruh sağlığımızı elden geldiğince korumanın en iyi yollarından biri de bu olsa gerek. Tüm kutlayanlara, şimdiden iyi bayramlar...

DEFNE
AKMAN

Unorthodox: Kendi Sesini Bulmak

BASKICI toplumlarda hele bir de kadınsanız kendi yolunu çizmek, tüm zorlukları göze almayı gerektirir. Deborah Fieldman'ın 2012 tarihli kitabından yola çıkılarak yaratılan Netflix'in dört bölümlük yeni dizisi Unorthodox; karnında bebeğiyle bir yıllık kocası Yanky (Amit Rahav)'ı ve Brooklyn'de mensubu olduğu Satmar Hasidik cemaatini geride bırakarak bilinmeyen bir dünyaya doğru yelken açan, 19 yaşındaki Esty (Shira Haas)'ın hikâyesini anlatıyor.

Esty ya da uzun adıyla Esther'in o güne kadar tek bildiği gerçek, cemaatinden ibarettir. Ancak, bir gün bildikleri ona yetmemeye başlar. Bunun üzerine annesi Leah'nın (Alex Reid) yaşadığı Berlin'e gider. Belki yolculuğunun başında ne aradığını bilmemektedir ama eskisi gibi yaşamaya devam edemeyeceğinden emindir.

Daha sonra Berlin'de konservatuvara burslu öğrenci olarak başvuracak olan Esty, kabına sığmayan, kendini ifade etmek arzusuyla yanıp tutuşan bir genç kadındır. Ancak kadınların topluluk önünde şarkı söylemesi bile yasak olan, kendisinden bir an önce iyi bir eş olup çocuklar doğurması istenen bir toplumun parçasıdır.

Esty Berlin'e vardığında, bir grup müzisyenle tanışıyor, biz de bu sırada

flashbacklerle kahramanımızın geçmişini, görücü usulü evlendirildiğini ve nasıl yetiştirildiğini görüyoruz. Diğer yandan kocası Yanky ve güvenilir kuzeni Moishe (Jeff Wilbush)'nin peşine düşmesi, diziyi heyecan kazandırıyor.

Bir ortodoks yahudisi olarak yetiştirilmiş olan Esty bu yolculuğunu kaçış olarak nitelendirmekten özellikle kaçınıyor, kendini kısmen cemaatine yakın hissediyor. Bununla birlikte,

hikâyesi ataerkil düzene başkaldıran, namus cinayetlerinden kaçan kadınlara çok benziyor. Onu kuluçka makinesi olarak gören kayıncıvalidesi ise neredeyse Gileadlı Serena diyebilirim. (Margaret Atwood - Damızlık Kızın Hikayesi)

Unorthodox'un belki de en ilginç yanı, hiçbir karakteri tam anlamıyla "kötü" olarak portre etmemesi, onları kutulara koymaktan imtina etmesi; onlar, yalnızca, doğru bildiğini yapan

insanlar. Kapalı bir toplumda dinin nasıl yaşandığını görünce, bayramlar, düğün ve cenaze ritüellerinin insanların hayatını nasıl derinden etkilediğine, dünyayı nasıl algıladıklarını ve kendilerini neresinde gördüğünü belirlediğine tanık oluyoruz. Bu yüzden, Esty'nin evi, mahallesi kilometrelerce arkada kalsa bile, o tüm dünya görüşünü geride bırakmıyor. Bunu yapmak da istemiyor zaten.

Esty ve kocası Yanky, Amerikalı olmalarına, New York'ta büyümelerine rağmen ana dilleri Yidiş, Dizide de kimi zaman Yidiş, kimi zaman İngilizce kimi zaman da Almanca konuşuluyor. Ancak artık Esty'nin başkalarının duymayı istediklerini söylemek yerine, kendi sesini bulması gerekiyor.

Unorthodox, harika bir yeniden doğuş hikâyesi. Onu dizginleyen zincirlerinden kurtulup, kendi kaderini çizmeye karar veren bu genç kadının Satmar cemaatinden, Berlin'de konservatuvara kadar uzanan yolculuğu son derece ilginç ve ilham verici. Özellikle, artık sürdüremeyeceği bir hayatı geride bırakıp, dünyada yerini ararken yer yer tökezleyen için.

Yönetmenliğini oyuncu olarak da tanıdığımız Maria Shriver'in üstlendiği dizinin yaratıcıları ise, Alexa Koralinski ve Anna Winger.

Deutschland 83

Komünist Doğu kapitalist batı farkı burada

Anna Winger, ülkemizde Blu TV'de gösterilen Deutschland 83 ve devam dizisi Deutschland 86'nın da mimarlarından. Reagan'ın Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki silahlanma yarışına değindiği meşhur "Kötülük İmparatorluğu" konuşmasının ardından, Doğu Berlin'de bir sınır devriyesi olarak görev yapan Martin Rauch, Stasi tarafından Batı'da gizli bir görevi yürütmek üzere seçilir. Doğu Almanya elçiliğinde kültür ateşesi olarak görev yapan, soğuk ve duygusuz teyzesi Lenora Rauch tarafından keşfedilen Martin, ilk başta Stasi'nin komutlarını yerine getirme konusunda direnir. Ancak annesinin böbrek nakli söz ko-

nusu olunca emirlere uymaktan başka çaresi kalmadığını anlar. Martin, artık Moritz Stamm adıyla Batı Berlin'de General Edel'in yanında çalışmakta ve kendisine Stasi'nin vereceği talimatları beklemektedir. Dizi, Almanya'nın yakın tarihine ışık tutarak, ailelerin ve ülkenin nasıl bölündüğünü ve 1980lerde Berlin'deki hayatı anlatıyor. Komünist Doğu ve Kapitalist Batı arasındaki farkları esprili bir dille işleyen diziyi sadece Martin'in süper markete girdiğinde binlerce çeşit ürünü bir arada görünce yaşadığı şaşkınlık için bile izleyebilirsiniz. Kraftwerk'den, Nena'ya, Alphaville'e kadar 80ler Alman popu da cabası.

Ersun Yanal'ın ardından teknik direktör arayışlarını sürdüren Fenerbahçe'nin kariyerinde Roma da olan İtalyan teknik adam Di Francesco'ya teklif yaptığı konuşuluyor.

Fenerbahçe'ye İtalyan patron

İtalyan teknik direktör Eusebio Di Francesco, Türkiye'den teklif aldığını açıkladı. Teknik direktör arayışını sürdüren Fenerbahçe'nin İtalyan hocaya teklif yaptığı konuşuluyor. 50 yaşındaki İtalyan teknik adam, koronavirüs sürecinde yaptıklarını anlatırken, "İngilizce çalışıyorum. Skype üzerinden görüşmeler yapıyorum. Her türlü yeni tecrübeye açığım. Sassuolo'da çalışırken ve son dönemde Premier Lig'den

bazı kulüplerden teklifler aldım. Son dönemde Türkiye'den bir teklif geldi. Ayrıca, bazı millî takımlardan da teklifler oldu. Opsiyonlarıma bakıyorum" dedi.

ROMA'YI DA ÇALIŞTIRDI

Ersun Yanal'ın ardından teknik direktör arayışlarını sürdüren Fenerbahçe'nin Di Francesco'ya teklif yapan kulüp olduğu konuşuluyor. 2008'de teknik direktörlüğe başlayan

Di Francesco, Virtus Lanciano, Peralca ve Lecce'de görev yaptıktan sonra 2012'de Sassuolo'nun başına geçti. Burada 5 sezonda başarılarıyla Roma'nın teknik direktörü oldu. 2 sezon boyunca Roma'yı çalıştıran İtalyan hoca, sportif direktör Monchi'nin kulüpten ayrılmasıyla macerasını tamamladı. Bu sezona Sampdoria'nın başında başlayan Eusebio Di Francesco, 8 maç sonra görevden alındı.

Dorukhan Kadıköy'e doğru

Beşiktaş ile sözleşme görüşmeleri tıkanan Dorukhan Toköz için Fenerbahçe de nabız yoklarken, Sarı-Lacivertliler Beşiktaş kanadından gelecek haberleri bekliyor. Durumu yakından takip eden Sarı-Lacivertliler, oyuncunun Beşiktaş ile iplerinin kopması halinde ise devreye girecek koronavirüs etkisiyle durma noktasına gelen futbol dünyasında gelecek sezonla ilgili çalışmalarını tam gaz sürdüren Fenerbahçe'de bir yandan yeni teknik direktör konusu netleştirilmeye çalışılırken bir yandan da transfer çalışmaları sürüyor. Bu doğrultuda Beşiktaş ile 1 yıllık sözleşmesi kalan millî takım oyuncusu Dorukhan Toköz'un durumunu yakından takip eden Fenerbahçe kurmayları bu konuda yol haritasını belirledi.

Juanfran'dan sağlık sistemi övgüsü

Süper Lig'de Aytemiz Alanyaspor forması giyen İspanyol futbolcu Juanfran Moreno, Türkiye'de sağlık sisteminin çok iyi olduğunu söyledi. İspanya resmi haber ajansı EFE'ye konuşan Juanfran, "Türkiye'deki vakalar (Kovid-19) İstanbul'da yoğunlaşmış durumda ve her şey yeterince kontrol altında. Sağlık hizmetlerinde tıkanma yok çünkü Türkiye'de sağlık sistemi çok iyi. Çok fazla hastane ve yatak var. Olağanüstü hal yok. İnsanlar kendi iyiliği için kuralları uyguluyor" dedi.

Kayserispor'da 5 futbolcuya sokağa çıkma yasağı

Koronavirüs tedbirleri kapsamında 20 yaş ve altı gençler için sokağa çıkma yasağı getirilmesi nedeniyle Hes Kablo Kayserispor'dan 5 futbolcu sokağa çıkmayacak. Koronavirüs tedbirleri kapsamında Hes Kablo Kayserispor'da 20 yaşın altında olan, Nurettin Korkmaz (17), Ömer Uzun (20), Doğan Alemdar (18), Emirhan Civelek (20) ve Emre Demir (16) sokağa çıkmayacak.

Latovlevici: TERİM ASLA YIKILMAZ

Galatasaray'ın eski oyuncularından Iasmin Latovlevici, Rumen basınına açıklamalarda bulunurken corona virüs nedeniyle yattığı hastaneden taburcu olan Fatih Terim'e ilişkin de övgü dolu ifadelerle bir destek mesajı yolladı.

Ülkemizde daha önce Gençlerbirliği, Karabükspor, Galatasaray ve Bursaspor formaları giyen Iasmin Latovlevici, Ruman basınından gsp.ro'ya açıklamalarda bulundu.

TÜRKİYE'NİN İMPARATORU

Kariyerine ve koronavirüs salgınına ilişkin konuşan Latovlevici, Galatasaray teknik direktörü Fatih Terim'e de destek mesajı verdi.

Tecrübeli sol bek, "İmparator Terim, asla yıkılmaz. Hiçbir şey onu yıkmaz ki Covid-19'da öyle oldu. Muhteşem biri, bir süper güç... Bu yüzden Türkiye'de imparator" ifadelerini kullandı.

5 futbolcudan olumsuz yanıt geldi

KARTAL'DA SÖZLEŞME KRİZİ

Koronavirüs salgınının vurduğu futbol ekonomisindeki mali krizden çıkmanın yollarını arayan ve bu nedenle sözleşmesi devam eden yabancı oyuncularla ön görüşme yaparak indirim isteyen Beşiktaş Yönetimi, bu konuda olumsuz bir tabloyla karşılaştı. Şimdiye kadar görüştüğü yabancıardan maaş indirimi konusunda olumsuz yanıt alan siyah-beyazlılar, yüksek ücret alan Domagoj Vida, Jeremain Lens, Kevin N'Koudou, Victor Ruiz ve Adem Ljajic gibi isimlerle teklif gelmesi halinde yollarını ayırmaya çalışacak. Takım

bütçesini aşağıya çekerek Beşiktaş'ın gelecek sezonlarını kurtarmak isteyen yönetim, bu oyuncu-

ların önüne "kontrat yapılandırma" ile "teklif getirme" seçeneklerini koyacak.

SOSA VE UĞURCAN'IN DAYANIŞMA PASI

Trabzonspor'un takım kaptanı Jose Sosa, kaleci Uğurcan Çakır'ın attığı dayanışma pasını yabancı oyuncular adına aldı. Milli Dayanışma Kampanyası'na Trabzonspor'un oyuncularından destek geliyor. Uğurcan Çakır, Abdulkadir Ömür'den aldığı pası kaptan Sosa'ya atmıştı. Sosa da sosyal medya hesabından "Uğurcan'ın attığı dayanışma pasını Trabzonspor'un yabancı futbolcuları adına alıyorum ve kendi ülkelerimize de yaptığımız gibi bize her zaman büyük bir sevgi gösteren Türk halkına yardımda bulunuyoruz ve pası Hüseyin Türkmen'e atıyoruz."

DORTMUND'UN STADI KORONA TEDAVİ MERKEZİNE DÖNÜŞTÜ

Almanya'da bulunan Dortmund Signal-Iduna-Park Stadyumu yarından itibaren korona virüs tedavi merkezine dönüştürüldü.

Çin'de ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan korona virüs salgını Avrupa'da etkisini arttırmaya devam ediyor. Yet-

kililer, yaptığı açıklamada Signal-Iduna-Park'ın kuzey tribününü amaca uygun olarak dönüştürüldüğünü aktarıırken, her gün saat 12.00-16.00 arası korona virüs şüphesi olan vatandaşların muayene edileceğini duyurdu.

Yetkililer, stadyumun korona virüs tedavi merke-

zine dönüştürülmesindeki amacın, korona virüsü şüphesiyle muayenehanelere gidenlerin diğer hastalarla ve muayenehane çalışanlarıyla temasını keserek olası yayılmanın önünü kesmek olduğunu açıklarken, sadece korona şüphesi olan hastaların buraya geleceğini ifade etti.

Bakan Kasapoğlu'ndan gençlere çağrı

Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, bu gece yarısından itibaren sokağa çıkma kısıtlaması getirilen 20 yaş altı gençlere çağrıda bulundu. Twitter hesabından bir mesaj paylaşan Kasapoğlu, "Gençlerin bu süreçte evde olması hem kendi hem de büyüklerimizin sağlığı açısından önemli. Değerli gençler, evde olduğunuz süre içinde sizleri yalnız bırakmayacağız. Kapınızda kitaplar, ekranda online etkinliklerle yanınızda olmaya devam edeceğiz" dedi.

Didier Drogba, Demba Ba ve Samuel Eto'o gibi yıldız isimlerin tepkisiyle Mira ve Locht ikilisine tepkiler çığ gibi büyüdü.

'Aşı Afrika'da denensin'e tepki büyüyor

Çaykur Rizespor forması giyen Aminu Umar, Montassar Talbi ve Ismael Diomande, Gaziantep FK'nın golcü oyuncusu Olarenwaju Kayode ve Kasımpaşalı Fode Koita, "Aşı Afrikalılar üzerinde denensin" sözleriyle gündeme gelen Jean Paul Mira ve Camille Locht'a tepki gösterdi. Cochin Hastanesi Yoğun Bakım Servis Şefi Prof. Dr. Jean Paul Mira ve Araştırma Direktörü Prof. Dr. Camille Locht, Fransa'nın LCI kanalındaki canlı yayına katıldı ve tüberküloz tedavisinde kullanılan BCG aşısının koronavirus hastalarında denenmesi hakkında yorum yaparak, araştırmaların Afrikalılar ve hayat kadınları üzerinde denensin'e yönelik skandal açıklamalarda bulundu. Didier Drogba, Demba Ba ve Samuel Eto'o gibi yıldız isimlerin tepkisiyle Mira ve Locht ikilisine tepkiler çığ gibi büyürken, Süper Lig'in Afrikalı futbolcuları da tepkilerini dile getirdiler.

PINAR KARŞIYAKA'NIN GÖZÜ FIBA'DA

Dünya çapında görülmemiş bir kabus yaşatıp bütün spor organizasyonlarını durduran koronavirus salgını yüzünden sezona verilen arada yabancılarını ülkelerine gönderip bekleyişini sür-

düren Pinar Karşıyaka'nın kulağı FIBA'nın vereceği kararda. Hafta içinde ara verilen Şampiyonlar Ligi'nin 8'li final olarak tek şehirde, yeni sezon öncesi 30 Eylül-4 Ekim tarihleri arasında oy-

nanacağını açıklayan FIBA, Karşıyaka'nın yer aldığı Europe Cup'a ilgili kararını henüz duyurmadı.

FIBA Europe Cup'ın da Dörtlü Final olarak Şampiyonlar Ligi gibi yeni sezon öncesine kaydırılma ihtimalinin ağırlık kazandığı öğrenildi. FIBA, 12 Mart'ta durdurduğu organizasyonun ulusal liglerin bitimine kadar askıya alındığını açıklamıştı. Europe Cup'ta Pinar Karşıyaka, yarı finalde Almanya'dan Medi Bayreuth, yine adını son 4'e yazdıran Bahçeşehir Koleji ise Danimarka'dan Bakken Bears'le eşleşmişti. Takımların bu sezon için sonlandırılmasını talep ettiği ING Basketbol Süper Ligi'nin geleceği de belirsizliğini korurken Bahçeşehir Koleji 2 hafta önce tüm yabancılarıyla yollarını ayırmıştı.

POTADA BİRKAÇ SENARYO VAR

Türkiye Basketbol Federasyonu Başkanı Hidayet Türkoğlu, yeni tip koronavirus (Kovid-19) salgını nedeniyle ertelenen basketbol liglerinin durumuyla ilgili, "Çalıştığımız birkaç senaryo var. Bunları kulüplerimizle de paylaşacağız ve geri dönüş alacağız. En sağlıklı kararı vereceğimize kimsenin şüphesi olmasın." dedi.

TRT Spor'un yayınına bağlanarak açıklamalarda bulunan Türkoğlu, çok tuhaf bir süreçten geçtiklerini belirterek, günları kaydetti:

"Tüm dünyanın cevabını bulamadığı süreci biz de yakından takip ediyoruz. Sayın Bakanımız ile görüşmemizde kendisine de

durumlar anlattık. Bazı şeyler sadece bizlerle bağlantılı değil. Önemli olan bir an önce herkesin sağlığına kavuşması. Federasyon olarak bütün çalışmalarını yapıyoruz. Çalıştığımız birkaç senaryo var. Bunları kulüplerimizle de paylaşacağız ve geri dönüş alacağız. En sağlıklı kararı vereceğimize kimsenin şüphesi olmasın. Kolay bir süreç olmayacak. Ne kadar devam edeceğini de kimse bilmiyor."

“Yaren”den ilk gösterim

Bursa'nın Eskikaraağaç köyünde balıkçılık yapan Adem Yılmaz ile her yıl bahar aylarında köye gelen “Yaren” adlı leyleğin yaşadıklarını konu alan ödüllü belgeselin prömiyeri, evde kalan izleyiciler için online olarak gerçekleştirildi.

Çekya'da düzenlenen Prag Film Ödülleri'nde “En İyi Belgesel” ödülünü alan “Yaren”in prömiyeri, kolay erişim için internet üzerinde yapıldı.

Bursa'nın Karacabey ilçesine bağlı Avrupa Leylek Köyü Eskikaraağaç'ta balıkçılık yapan 66 yaşındaki Adem Yılmaz ile her yıl bahar aylarında köye gelen “Yaren” adlı leyleğin yaşadıklarını işleyen film YouTube'da izleyiciyle buluştu.

“Evde kal” çağrısıyla evlerinde vakit geçiren sinemaseverler, belgeseli izleme imkanı elde etti. Gösterimin ardından filmin hikayesini ortaya çıkaran doğa fotoğrafçısı Alper Tüydüş ile yönetmen Burak Doğansoysal Instagram'da yaptıkları canlı yayında, izleyicilerin sorularını cevapladı.

KIDMAN'IN YENİ PROJESİ BELLİ OLDU

Sinema oyuncusu Nicole Kidman yeni bir dizi projesiyle hayranlarının karşısına çıkacak. Kidman, Pretty Things kitabından uyarlanacak dizide başrolde yer alacağını duyurdu.

Pretty Things kitabından uyarlanacak ve aynı adı taşıması beklenen dizi Amazon için hazırlanacak.

Janelle Brown'ın kaleme aldığı Pretty Things, 21 Nisan'da raflarda yerini alacak ancak Amazon şimdiden romanın uyarılma haklarını aldı. Kidman ve Brown projede yapımcı olarak da görev alacak.

TÜRKİYE'NİN SU ALTI TARİHİNE GEZİNTİ

Muğla'nın Bodrum ilçesindeki Bodrum Deniz Müzesi, deniz araştırmalarına ve denizciliğe önem veren isimlerle Instagram üzerinden canlı yayın yapacak. Deniz Müzesi'nin ilk konukları Savaş Karakaş, Alp Kırşan ve Ayhan Sicimoğlu olacak.

Bodrum Deniz Müzesi canlı yayınlarla denizcilik tarihi ve su altı güzelliklerini evlere taşıyacak. 2011 yılında açılan ve yılda yaklaşık 126 bin kişinin ziyaret ettiği müzede su altı arkeoloji ve denizcilik dünyasının ünlü isimleri konu olarak Türkiye ve Bodrum'un su altı tarihi ve doğa güzelliklerin canlı yayında anlatacaklar.

Canlı yayınlara Bodrum Müzesi'nin Instagram hesabından ve canlı yayın konuklarının hesaplarından belirtilen gün ve saatlerde canlı yayınlara katılım sağlanabilecek.

OYUNCULARDAN SANAL GALA

İspanyol dizisi La Casa de Papel, 4. sezonu izleyicilerin karşısına çıktı. Korona salgını nedeniyle oyuncular internet üzerinde bir araya gelerek, dizinin gösterimi için sanal gala düzenledi. Netflix dizisi La Casa de Papel'in 4. sezonu önceki gün izleyicilerle buluştu. Oyuncular, salgın nedeniyle dizinin yeni sezonun kutlamasını internette yaptı. Oyuncular bu buluş-

mada, dizide de kullandıkları İtalyan halk şarkısı Bella Ciao'yu seslendirdi. Yine büyük bir soygun planının anlatıldığı dizinin yeni bölümlerinin yayınlanması, Netflix'in kısa süreliğine çökmesine neden oldu. 2017 yılında yayınlanmaya başlayan La Casa de Papel, kısa süre içerisinde dünya çapında ün kazanmış ve Netflix'in en çok izlenen yapımlarından biri haline gelmişti.

“KİTAPLARIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ SİZİNLE OLSUN”

Bodrum Belediyesi, koronavirüs salgını ile mücadele kapsamında evlerinden çıkamayanlara kitap dağıtmaya başladı.

Instagram hikâyesi üzerinden okuduğu son kitabı “evde kal bodrum” etiketi ile paylaşanlara yeni kitaplar Bodrum Belediyesi'nden geldi. “Evde geçen bu sürede kitapların iyileştirici gücü sizinle olsun”

diyerek sosyal medya üzerinden çağrı yapan Bodrum Belediyesi, bugüne kadar Bodrum geneline 500 adet kitap dağıtımını gerçekleştirdi.

Kitaplarla birlikte dağıtım yapılan kitap ayrıçalarında mesajlar yer aldı. Başkan Ahmet Aras'ın mesajının yazılı olduğu kitap ayrıçalarında, “Önlemini Al Evde Kal, Evde Kal Bodrum” önerisi yapıldı.

Sundance eğitimlerini erişime açtı

Robert Redford'ın 1981 yılında bağımsız sinemacıları ve sanatçıları desteklemek amacıyla kurduğu Sundance Enstitüsü, koronavirüs salgını nedeniyle bağımsız sinemacılara destek olmak için dijital platformu Sundance Co//ab'deki eğitim videolarını ücretsiz izlemeye açtı. Enstitü, izleyicileri yeni sinemacıların eserleriyle buluşturmaya ve tüm dünyada gerçekleşen mentor programları ve eğitimleriyle yeni sinemacıların gelişimine

yardım etmeyi amaçlayarak, eğitim videolarını ve başarılı isimlerin düzenlediği master class'ları dijital platformu Sundance Co//ab'de de paylaşıyor. Platformda kamu fonlama stratejileri, dizi bölümü yazma, film bütçesi belirleme, belgesel yapımcılığı gibi sinema ve televizyon dünyasını ilgilendiren pek çok konuda eğitim videoları yer alıyor. Ayrıca başarılı isimler tarafından düzenlenen master class'lar da platformda bulunuyor.

